

ИЗДАТЕЛ

научно списание за книгата

Мерчанти 29

година XIII

2011 / бр. 3-4

РУБРИКА НА БРОЯ:

С ИЗДАТЕЛ

ИЗ ЕВРОПА
И ПО СВЕТА

ИЗДАТЕЛ

ДИРЕКТОР

проф. д.и.к.н. Стоян Денчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Главен редактор

доц. д-р Лъчезар Георгиев

проф. дпрн Пламен Лекоступ

проф. дин Иван Стоянов

доц. д-р Стефан Коларов

проф. дфн Мария Младенова

Графичен дизайн

Иван Иванов

Технически редактор

Райна Карабоева

Коректор

Цветанка Рашкова

ISSN 1310-4624

5000 Велико Търново
ул. „Теодосий Търновски“ № 2,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

1784 София
бул. „Цариградско шосе“ № 119
Университет по библиотекознание и
информационни технологии

НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА

ГODINA XIII, № 3-4, 2011

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ

И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

СЪДЪРЖАНИЕ

Д-р Стела Асенова. ИСТОРИЧНИ ПРОЕКЦИИ И КНИГОВЕДСКИ АСПЕКТИ В ТЕМАТИЧНАТА КОНЦЕПЦИЯ НА ОБЛАСТНИЯ ВСЕКИДНЕВНИК „ЯНТРА ДНЕС“	2
Доц. д-р Лъчезар Георгиев. ОТ СОФИЯ ПРЕЗ ФРАНКФУРТ ДО САНКТ ПЕТЕРБУРГ	23
Проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, Проф. д.и.н. Александра Куманова, Проф. д-р Милен Куманов, Д-р Николай Василев. ОНТОЛОГИЧНА, ЛЕКСИКАЛНА, МОРФОЛОГИЧНА И СИНТАКТИЧНА ИНФОРМАЦИОННА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЕЗИКА НА СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ В „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...“	30
ПИСАТЕЛСКИЯТ СЪЮЗ СЕ УВЕЛИЧАВА	55
Проф. дфн Милко Петров. С ВЪЗРОЖДЕНСКИ ПАТОС	56
Доц. д-р Лъчезар Георгиев. КНИГА ЗА ПРЕМЪЛЧАННИТЕ ДУМИ, БЕЗВРЕМИЕТО И ОЩЕ НЕДОИЗКАЗАНИ СЛОВА	58
Стефка Илиева. ТРИЕЗИЧЕН АНГЛО-РУСКО-БЪЛГАРСКИ РЕЧНИК ПО БИБЛИОТЕЧНА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ	61
Проф. дфн Георги Василев. НОВИ ИДЕИ	62
Боряна Николова. VII СТУДЕНТСКА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ И ИЗЛОЖБА НА УНИБИТ	63

ИСТОРИЧНИ ПРОЕКЦИИ И КНИГОВЕДСКИ АСПЕКТИ В ТЕМАТИЧНАТА КОНЦЕПЦИЯ НА ОБЛАСТНИЯ ВСЕКИДНЕВНИК „ЯНТРА ДНЕС”

д-р Стела Асенова

1. Технологични параметри на изда-нието и неговите приложения.

Мениджърски и редакционен екип

Регионалният областен всекидневник „Янтра днес“ се появява на великотърновския медиен пазар на 24 юли 1998 г. Излиза на формат А3, съдържа 8 страници текст, снимков и рекламен материал. Още с началния си старт се отличава с приятен графичен дизайн, ясно очертани и привличащи вниманието публикации. Съществени позиции още в първата годишнина заемат историческата и книжовната тема. Както всички разгледани до този момент периодични издания, така и „Янтра днес“ набляга на водещите регионални и национални новини на първите си три или четири страници, докато пета страница дава информация за културния живот в региона, публикуват се исторически и книговедски статии с научнопопулярен характер, коментари, анонси. Шеста и седма страници съдържат сервизна справочна информация. Последната осма страница поднася спортните новини и събития от старата столица. Паралелно вървят рекламни материали с разнообразен характер.

Редакционно-издателското каре е поместено в долния край на седма страница. Главен редактор на вестника е Румяна Христова; отговорен секретар – Иван Иванов, административен директор на изданието – Кирил Дянков. Отделът, който отговаря за културата, образоването и духовните ценности, включва имената на Гергана

Василева, Златина Димитрова, Сашка Александрова. Издава се от ИК „Янтра прес“ АД. Печатът се осъществява в „Абагар“ АД – В. Търново. По-късно обаче издател става „Янtrapрес“ АД с изпълнителен директор Тихомир Стефанов и главен редактор Мила Милчева. Вестникът все-че се печата във великотърновската печатница „Мултипринт“, с адрес ул. „Ниш“ №5 в старата столица. От рекламите на тази печатница през 2010–2011 г. се вижда, че тя предлага отлични възможности за флексопечат, който предлага печат на разнообразни цветни реклами материали. В най-ново време – през 2011 г. в картоте се изписва, че вестникът е носител на наградите „Черниоризец Храбър“ за 2008 г. и „Св. Константин Кирил Философ“ за 2009 г.

Вестникът е регистриран под международен стандартен сериен номер *ISSN 1312-8981*, изписан добросъвестно в картоте на с. 11 през 2011 г. и в долния край на наборното поле на първа страница, в комбинация с шрих-кода на изда-нието. Графичната композиция на вестника още в заглавния комплекс отбелязва с черен шрифт заглавието „Янтра ДНЕС“ и в син цвят „облас-тен всекидневник“. От двете страни на главата през 2011 г. върви скъпа реклама тип „уши“ – вляво правоъгълна, вдясно най-често квадратна. В предходни години обаче, напр. през 2010 г., вдясно на главата понякога се поместват и кратки отправъчни текстове за важни теми, помествани на вътрешните страници. Вестникът има делнично приложение „Справочник“ Днес и седмично приложение „ТВ седмица“ (то е на формат А4, в обем 16 с., с многоцветни илюстрации на с. 1 и с. 16). Във вестника биват прилагани и рекламни издания на търговски вериги хипермаркети – СВА, Технополис и др. (предимно във формата на рекламиен вестник, на формат А4, обем 4 до 8 с., изцяло многоцветен печат). През 2011 г., година

6, заедно с вестника и приложен към него, се разпространява „Търновски епархийски вести“ (Периодично епархийско списание за църковна организация, изкуство и наука) на хоризонтален (албумен) вариант формат 295x205см, сроден с хоризонталния формат 600x840/8 (какъвто е напр. бр. 23, авг. 2011, год. 6).

Към 1 август 2011 г., бр. 145 (3275), в редакционно-издателското каре са включени следните отдели (направления) и отговарящите за тях журналисти: *Политика, икономика и местна власт* (Здравка Маслянкова и Марина Петрова); *Обществени и социални проблеми* (Вася Терзиева, Христо Павлов, Светослав Стефанов и Пламен Караванов); *Култура, образование, младежки дейности* (Златина Димитрова), *Спорт* (Анатоли Петров). Изпълнителен директор е Тихомир Стефанов. Главен редактор е Мила Милчева. Вестникът има кореспондент за община Павликени в лицето на Елка Спасова (дългогодишен журналист, работила и във в. „Борба“). Трима човека обслужват отдел *Счетоводство, каса и реклама*. За разпространението се грижи Даниел Йорданов. Вестникът продължава да излиза в печатница „Мултипринт“ – В. Търново.

2. Исторически и книжовни теми в тематичния репертоар на в. „Янтра днес“. Рубрики и проблематика

Още през 1998 г. културният отдел излиза с публикации по въпроси на книгата и библиотечното дело. Интерес представлява статията на Златина Димитрова за отварянето на митрополитската библиотека, която от няколко години е затворена за посетители¹. Репортърката от културния отдел на вестника припомня за ценния и богат богословски фонд, „който може да съ-

перничи на този в Рилски манастир“. Съобщава се за уникатни богослужебни книги като „Цветен триод“ от 1574 г. на дякон Кореси, *Миней* на влахобългарски език, създаден в края на XVII век, за редки книжовно-исторически ценности, сред които и ръкописът на фермана за построяването на Килифаревския манастир, ръкописите на Лекарственика и Псалтийния требник на отец Матей Преображенски – Миткалoto. Особен интерес сред познавачите е „Неделник“ на Софоний Врачански, със запазените издания от 1806, 1856 и 1865 г.

По повод на 90-годишния юбилей от обявяването на Независимостта във Велико Търново водеща статия на първа страница² дава информация за събитията, свързани с Манифеста на Фердинанд Саксcobургготски, като съществено внимание се обръща на изложбата на непознати фотографии, документи и спомени, лични вещи и предмети на участниците. В изложбата се показват фотографии, които отбелзват Независимостта години по-късно и са непознати за обществеността.

В историческата рубрика „Корени“ Тянка Минчева продължава темата за Независимостта³. За Деня на народните будители 1. XI. 1998 г. културната страница, подгответа от Гергана Василева, открива новата книжовна рубрика „Предпочетено“, която дава насока към книги на литератороведи от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“⁴. Представено е изданието с книговедски характер, „Аджарските книжовници и илюстратори от XVII век“ от Невяна Дончева-Панайотова (В. Търново, издателство „Абагар“, 1998). Монографията впечатлява със солиден научен текст и с графично оформление. В изследването се представя книжовно-преписваческото и орнаментално-илюстраторското дело на книго-

ЯНТРА ДНЕС

Ден на будителите

Вторник, 1 ноември 2011 г. 6

Първата у нас сграда за библиотека, музей и галерия е построена във В. Търново

писците от седемнадесетото столетие от с. Аджар (дн. Свежен), Калоферско.

На културната страница на вестника в един от ноемврийските броеве са поместени няколко публикации, свързани с един от изтъкнатите и превеждани доста усърдно у нас писатели, Паулу Коелю. В първата статия, озаглавена „Романите на магьосника Коелю тръгват към българския читател от В. Търново”, Румяна Начева дава характеристика за творчеството на португалския писател⁵. Той е носител на ордена „Рио Бранко”, съветник към ЮНЕСКО и според сп. „Нувел икономист” се нарежда сред най-добрите 15 популярни романисти на планетата ни. Една от книгите му, бестселърът „Алхимикът”, е преведена на 40 езика и разпространена в над 100 държави. Името му е популярно у нас благодарение на преводача Даниела Петрова, която е преподавател във Великотърновския университет. Писателят получава още повече признательността на българските си читатели от старата българска столица с автентичен автограф върху корицата на новото издание „Летата планета. Роман за неизбежното” (С., Обсидиан, 1998). Втората публикация е интервю с преводачката на новата книга на португалския писател. Тя казва в интервюто си за П. Коелю: „Останах омагьосана от срещата си с прозата на големия писател”⁶. Третата публикация е интервю с книгоразпространителката Р. Михова, която накратко характеризира Паулу Коелю: „Поразиха ме неговата човешина и магнетизъм”. Цитирани са някои думи на писателя пред читателите на вестник „Янтра днес”: „Всяка моя книга е буквичка към Бога”⁷.

Статията „Цветен сборник с историята на ВТУ” от Таня Йорданова представя луксозно издание, съдържащо 100 страници и отпечатано по повод 35 години от създаването на Великотърновския университет. Проспектът е отпечатан в ИПК „Абагар”⁸.

През следващата календарна 1999 г. „Янтра днес” запазва облика си на регионално всекидневно издание. Представя се обновен графичен облик и предлага на читателите още интересни публикации – от 8 страниците стават 12, като в тях се открояват ясните и полезни информационни бележки, статии, рубрики и тематични отдели с политически, икономически и културен харак-

тер. Увеличава се територията за търговски обяви и пресреклама.

По повод 145-годишнината от рождението на Стефан Стамболов, статията на доц. д-р Георги Н. Митков поднася на аудиторията на „Янтра днес” възможност да се опознае личността на бележития български държавник. Стамболов се извисява не само като революционер-идеолог, а като водеща политическа фигура, в чийто ръце по-късно лежи бъдещето на страната ни⁹. Изтъкнат русофоб, бележитият търновец ясно показва, че българският народ трябва самостоятелно да продължи политическия си живот, да не позволя на Великите сили да се месят и налагат мнението си. Той е и сред малцината българи, „предусетили края на комплекса за малоценност, характерен за българския народ. Макар и малък по територия и демографски признак, той заслужава за живее без попечителство”.

Коментарът на Цветана Генчева от Регионален исторически музей – В. Търново, открява значимата роля на историческата тема във вестника, среща читателите за първи път с уникална проблематика, недокосната от останалите музии¹⁰. Историческите извори за приемането на първия здравен закон у нас говорят как д-р Евстати Андонов (1844–1926); д-р Константин Бонев (1837–1882); д-р Васил Берон (1824–1921 г.); д-р Михайл Петков Калпаков (1848–1907 г.); д-р Минчо Д. Йачев (1847–1919); д-р Георги Сарафов (1848–1915) и д-р Алекси Христов (1848–1913 г.) участват като делегати в Учредителното събрание през 1879 г. и в дебатите за „Временните правила за устройство на медицинското обслужване в България”¹¹. „Правилата” определят медицинско-санитарната работа да се ръководи от Медицински съвет, назначен със заповед № 38 от 18 май 1879 г. Като участници в Учредителното събрание, търновските лекари са поканени да станат членове в този съвет. С участието си в него те вземат важни решения за бъдещето медицинското обслужване в младата българска държава.

Историческата рубрика „Памет” дава поредица от публикации по повод 120 години от Първия български парламент¹². Интерес сред тях е статията на Тянка Минчева „В Търново се туряше началото на нова ера”, която запознава с работата на Учредителното събрание и разкрива най-интересните моменти при изработването на Търновската конституция, както и водените спорове

между делегатите за нейния бъдещ облик. Към публикацията са включени факсимилиета на приложените гравюри, които изработва художникът Владимир Коновалов „Молебенът в църквата „Св. 40 мъченици“ и „Откриването на Учредителното събрание“.

Книжовната проблематика включва представяне на нови заглавия. Така статията „Руски криминален роман и речник на новите думи в езика ни издава „Слово“, подгответа от културния отдел на „Янтра днес“, запознава с новоиздадени книги с художествен и учебен характер от великоърновското издателство „Слово“ и варненското „Атика“. Сред откроените белетристични творби е произведението на руската писателка Александра Малинина „Не пречете на палача“, която е част от поредицата „Руски бестселър“ и несъмнено придвижква интереса на читателите на криминални романи¹³. Паралелно с това „Слово“ прави седмото преиздаване на учебника „Физическа и социално-икономическа география на България“ с автори проф. д-р Дончо Дончев и доц. д-р Христо Каракашев¹⁴. Полезно справочно издание на „Слово“ е „Речник на новите думи в съвременния български език“¹⁵. Съдържа 1200 нови думи, значения и словосъчетания, навлезли в езика ни след 1989 г.

Историческата тематика във вестника разкрива сведения за държавните глави от Третото българско царство. В статия е описан епизод от живота на последния български монарх: „Борис III често празнувал Великден в манастирите край Велико Търново“¹⁶. Несъмнено присъствието на цар Борис III е радвало населението от старата столица, а празникът се е превръщал в събитие за хората от околните населени места.

Във вестника се отразяват и новоизлезли книги с литературно-историческа тематика, включени в репертоара на издателство „Слово“¹⁷.

От брой 142, 23–25 юли 1999 г. „Янтра днес“ вече се отличава с актуализиран графичен дизайн – многоцветен печат предлагат първа и последна страница. Водещите заглавия са в синьо, жълто, червено и черно. Цветните реклами също внасят допълнителен илюстрационен акцент. Изданието започва да излиза в цели 16 страници, изпълнени с актуални новини, любопитни четива, тематични страници, разнообразие от рубрики, с интересна пресреклама. Снимките във вътрешността на вестникарското книжно тяло са черно-бели, но пък не само допълват текста,

а служат за успешен навигатор и портал към съответните тематични профили. Целта е читателят да бъде заинтересуван първо визуално, чрез поднесения снимков материал, после и чрез текста. Издателският екип на всекидневника обаче не се променя.

В августовските броеве на вниманието на читателите е статията „Речник на „единаквите“, но различни думи написаха слависти от Белград и В. Търново“¹⁸. Публикацията е по повод „Сръбско български речник. Тематичен. Ономичен“, съставен от Щенка Иванова и Мариана Алексич, и издаден от великоърновското издателство „Пик“. На книжния пазар във Велико Търново се появява и важен труд, свързан с модерните комуникации¹⁹. Според автора на отзива, книги от такава естество са голяма рядкост. „Английско-френско-немско-руско-български речник на стандартните термини по информационни технологии“, чийто съставител е Живко Паскалев, съдържа 2500 позиции в следните области: технически средства, програмиране, защита на данните, текстообработка, изкуствен интелект, автоматизация в проектирането. Наличието на издание от подобен характер на книжния пазар, макар и рядко срещано, е несъмнено търсено и ценно за хората, работещи в този бранш, както и в сферата на печатните комуникации и медиите. Като носител на бързо променящите съвременни технологии, съвременният свят има нужда от подобни издания. С тях значително се улеснява работата на специалистите, бъдещите кадри в сферата на печатните медиии и издателствата.

По страниците на всекидневника се прави и историческа хронология на събитията, свързани с природните катаклизми, които преживяват търновци през предходните две столетия²⁰. От хрониката читателите добиват представа за техните размери и за високата смъртност сред великоърновци.

3. Извори за книгоиздателската дейност във Велико Търново по страниците на „Янтра днес“

Интерес за изследвача-книговед предствалява цялата културна страница на вестника в един от ноемврийските му броеве. Публикациите са подгответи от Сашка Александрова и Златина Димитрова. Статията „Известни литературоведи почетоха празника на „Слово“²¹ е отзук от празника на великоърновското издателство, „в чест

на 1 000 000 тираж на поредицата „Малка училищна библиотека”.

Проведена е анкета за юбилейния тираж на великолърновското издателство: „С какво „Слово” е уникално и различно от останалите?”²²

Изтъква се и мнението на чуждестранни книгоиздатели за развитието на издателският бизнес у нас. Според Е. Павловска, представител на Руската академия на науките за Източна Европа²³, държавата трябва да помага на книгоиздаването у нас така, както това става в Русия, защото там „всички научни издания, речници и енциклопедии се дотират от държавата. Благодарение на това отстълките достигат 50% от стойността на книгата и изданията стават достъпни.” Друг опит, от който могат да черпят родните книгоиздатели, е да не продават онези книги, които са на изложението в София, а да се подаряват безвъзмездно на различни организации, особено ако са академична литература. Такова е мнението на Дорис Мюлер, представител на Франкфуртския панаир на книгата²⁴.

Началото на 2000 г. „Янтра днес” посреща отново с книжовна тема²⁵. Рецензията е за нова книга на издателство „Габеров” с великолепното си заглавие „Шест незабравими приказки”, излезнали от перота на майсторите на приказката братя Грим – „Снежанка и седемте джуджета”; „Хензел и Гремел”; „Червената шапичца” на Шарл Перо, „Пепеляшка” и „Котаракът в чизми”. Сред имената на българските автори на приказки за деца фигурира името на търновската поетеса Стелияна Маринова, която поднася на малките си читатели един пътър и весел свят, съbral героите от приказката ѝ „Приказен свят”. Освен с красивите си шедьоври на литературата за деца, за да внесе още по-голямо внимание и осмисляне върху приказните герои, издателят на книгата Иван Габеров, с помощта на художника-илюстратор Силвия Калоянова, спомага изданието да се възприеме още по-добре и да е на равнището на европейските издателства. Като цяло заглавието е оформено с интересен графичен дизайн и силно впечатлява.

От казаното дотук може да се заключи, че само в рамките на една календарна година от своето съществуване, регионалният всекидневник „Янтра днес” значително променя графичния си дизайн. Неговата промяна се наблюдава в разрастването на страниците от 8 на 12, а впо-

следствие от 12 на 16 страници; в по-атрактивните цветни илюстрации и реклами материали. Независимо че изданието няма специализирани рубрики за поставяне на историческата и книжовната тема в тях, те намират място на културната страница, която обикновенно е след водещите актуални регионални новини в изданието на 4 или 5 страница. Спектърът от исторически теми, които не са застъпени в останалите печатни медиа в старата столица, е впечатляващ.

4. Историографски теми в представяни нови издания след 1999 г. по страниците на „Янтра днес”

В навечерието на Националния празник Трети март вестникът излиза с голям исторически коментар от университетски преподавател във ВТУ Христо Глушков²⁶. В него се прави оценка на сключения Санстефански мирен договор и границите на възродената българска държава.

Вестникът представя авторската книга „*Владимир Висоцки. Стихове*”, излизаша на български език 25 години след смъртта на поета с китара. Издава се от ИК „Орфей”²⁷. Изданието съдържа 21 творби, които открояват твореца като завършен поет. Творбите са писани между 1967 и 1972 г.; текстовете са фототипни и върху страниците може да се видят поправките, които Висоцки собственоръчно е правил.

Едно от интересните заглавия, представени в „Янтра днес”, което се появява на търновския книжен пазар, е книгата „Бунтари и авантюристи в Средновековна България” на доц. д-р Пламен Павлов от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”. Читателите на вестника се запознават предварително с нея със заглавието на анонса за нейното излизане „Разказ за бунтарите и авантюристите в Средновековна България”²⁸. Книгата е представена пред читателите от старата столица на 16 октомври 2000 г. Монографията е издадена от издателство „Абагар”.

Вестникът съобщава и за нов белетристичен сборник с детски и анималистични творби на виден писател, роден в старата столица: „Книгатетрадка с разкази на Емилиян Станев издаде „Слово”²⁹.

Може да се обобщи, че през 2000 г. „Янтра днес” се стреми да извлече най-доброто в историческата и книжовна проблематика от Великолърновския край. Със своя добре направен подбор на публикациите се цели те да бъдат

стойностни, полезни и несъмнено полезни и интересни за читателите.

5. Издатели, поредици и книги по страниците на „Янтра днес” (2001–2002)

През първата половина на 2001 г. по-важно място заема представянето на великотърновския книжен пазар на новия рекламино-информационен справочник „Кой какъв е в Централна и Северна България”³⁰. Книгата излиза от името на софийската издателска къща „Парнас“. Включва информация за градовете В. Търново, Силистра, Русе, Разград и други населени места от този регион. Справочникът дава информация за всички социални сфери на обслужване, в това число за функциониращи предприятия. В цветни приложения са представени фирми със значима за съответната територия дейности. В раздела за издателската дейност се отклояват регионалните печатни медии, в това число и „Янтра днес“.

В периода април – юни с. г. вестникът насочва вниманието си към водещите политически новини, рубрики, статии, коментари и акценти с приближаването поредните парламентарни избори в страната.

Непосредствено след отшумяването на политическите събития и формирането на новото правителство на Симеон Сакскогурботски, „Янтра днес“ отново се връща към книговедската тема. Първото заглавие, което намира място, е новото справочно издание на Ангел Цураков „Енциклопедия на правителствата на България. Хронология на политическия живот 1879–2001“, осъществена от ИК „Петър Берон“. Повече за новото издание читателите научават от проведеното интервю с автора на книгата, озаглавено „Повечето български политици имат къса памет“³¹.

Интерес представлява интервюто на Румяна Начева с доц. д-р Багрелия Борисова, преподавател във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, озаглавено „С белгийски респект към традициите и холандско модерно мислене ще стигнем по-бързо до Европа“³². Тук се очертава приносът към изучаването на нидерландски език във Великотърновския университет, а също така запознава българския читател с едни от най-добрите произведения от белгийската култура и литература. От интервюто става ясно, че под редакцията на доц.

Б. Борисова излизат двете книжни поредици „Белгия“ и „Холандия“. От 1995 г. те започват да се издават успешно от великотърновското издателство „Пик“. Много от книгите в поредиците са предимно сборници, антологии, романи, поезия и за първи път чрез тази издателска инициатива са представени на българския пазар. Читателите у нас се докосват до непознатата култура и книжовност и чрез излезлия сборник „Вечерта на розата“, посветен на 100-годишнината от смъртта на фламандския класик Хидо Хезеле.

Издание, което е обединено в обща книга и което читателите очакват с нескрит интерес, са двете най-добри творби на българския писател Георги Марков „Портретът на моя двойник“ (1966) и „Жените на Варшава“ (1968). Книгата излиза благодарение на издателство „Слово“ близо 30 години след издаването им за първи път. Те са част от поредицата „Нова българска библиотека“³³.

Познатата на търновската общественост авторка на рецензии за нови книги Бисера Дживодерова в нова публикация показва „Българските литературни класици, представени от „другът“³⁴, разглеждайки нови издания на издателство „Слово“.

Благодарение на добрата работа в културния отдел на вестника, анотираните и рецензираните книжни заглавия са с висока стойност, а публикациите биват поднесени интригуващо, като нерядко се дава обективна оценка върху научната или художествената стойност на даденото издание или библиотечна поредица.

6. Нови теми, нови идеи и проблеми в книжовността и историчността на изданието през 2003 г.

През 2003 г. „Янтра днес“ търси отговор на нов въпрос – за функционирането на издателския бизнес и съвременния мениджмънт на издателство, от което се очаква да постигне високи творчески и финансови резултати. На този въпрос за първи път опитва да намери отговор Бисера Дживодерова в рецензията „Лесно ли се управлява издателство“³⁵. Отговора тя намира при главния редактор на Университетското издателство „Св. св. Кирил и Методий“ д-р Лъчезар Георгиев, който представя излязлата накърно книга „Управление и маркетинг на книгоиздателската дейност“, която се издава от

университетската институция през 2002 г. От приложения материал читателите научават, че книгоиздателският бизнес у нас има дълголетна традиция, но едва след 1989 г. той постига истински апогей от *пазарен характер*, следствие от създаването на множество частни издателства и ликвидирането на плановата социалистическа икономика в издателската индустрия. Книгата е основана на множество проучвания върху търговския национален и международен пазар на книгата, където в условията на лоялна и нелоялна конкуренция редица заглавия – като бестселъри и касови книги, се оказват издигнати или смазвани в зависимост от това, каква може да е политиката на едно издателство. Именно тук Л. Георгиев изследва сложните процеси при книгоиздателския бизнес и съчетава в книгата си, по мнението на Б. Дживодерова, „*историята и теорията на този проблем*“. В изданието читателите имат възможност да се запознаят с всички фактори и елементи в маркетингова дейност, с комуникацията между автор и издател, като се насочи вниманието им към всички онези съвременните аспекти, чрез които ще се стигне до желания успех.

Б. Дживодерова представя и ново заглавие „Речник по риторика – 150 аргумента на оратора“ на издателство „Парадигма“ (същото издателство търгува с местните издателства и книготърговски обекти; притежава за известен период и собствена книжарница в старата столица на бул. „Васил Левски“, преместена днес в приземния етаж на хотелския комплекс „Етър“)³⁶. С появата на това справочно издание се цели да бъде улеснена работата на специалистите в сферата на правото, политологията и рекламиата.

Историческата тема вестникът подхваща със статията на Катя Митова-Ганева по повод 60-годишнината от смъртта на Борис Трети Търновски³⁷. В нея търновската общественост се запознава с малко познатия факт, че „*повече от 7000 търновци идват на траурната церемония*“ на монарха. Откроява се споменът на известния търновски журналист Матей Савов, който разказва как пристигна вестта за кончината на 28 август 1943 във Велико Търново и как слуховете за внезапното и фаталното му заболяване“ се разнасят дни преди това. Смъртта на Борис Трети в „*страната прозвучава като предвещание за катастрофа*“ в целия политически и културен живот. Несъмнено, вестта за

фаталния край на владетеля силно е повлияла на търновците и ненапразно за погребението на царя се стичат хиляди жители от старата столица, водени от всенародната болка и тъга: „*В нощта като черни крила на фантастични нощи пеперуди се разsvяваха черни знамена, спуснати над величествената колона на паметника на падналите за обединението на България воини*“. А погледът на журналиста завинаги ще запечата един момент, които той разказва след дълги години на поколенията и ще носи в себе си до края на живота си: „*Късно през нощта с наведена глава и сълзи на очи се прибирах и минах по същата улица, на която в миналото толкова пъти съм виждал засмените и ликуващи лица на любимата Царска двойка в бавно движещия се автомобил и сияйните от радост лица и възторжени викове лица на великотърновци...*

А сега, в тая късна доба, всичко бе тихо като пред тъжния одър на Царя Обединител“.

Историческата тема и резултатите от археологически проучвания, свързани с Второто българско царство, са в обектива на журналистите от вестника³⁸. Коментарната статия се спира върху дискусията за името на притежателя на т. нар. Калоянов пръстен и костите, открити през далечната 1972 г., когато археолози откриват в гроб № 39 в църквата „Св. 40 мъченици“ богато погребение.

В тази посока могат да се добавят и няколко разсъждения. Последвалите изследвания и анализи говорят, че на цитираното в публикацията на С. Александрова място само царското семейство е имало право да полага своите покойници и дори висшите боляри не са притежавали тази привилегия. За по-голяма достоверност са направени още проучвания и експертизи около останките. Още от самото начало се обръща внимание на внушителния ръст. Специалистите са единодушни, че през Средновековието българите не надхвърляли 170 см, а тук говорим за човек над 190 см, който от съвременниците си може да се сметне за истински гигант. По сведения на визатийските хронисти като Никита Хониат, се знае, че първите Асеневци имали подобен ръст. Освен ръста се правят анализи на оцелелите през вековете останки от дрехи и материите, от които са изработени. От изследванията се заключава, че тук има присъствие на скъпа коприна, до-

несена от далечен Китай. С това се подтвърждава, че не става в никакъв случай за погребение на болярин.

Мистерията около самият пръстен също дава повод да възникват някои хипотези. Освен че скъпият предмет е направен от чисто злато и тежи цели 64 грама, на него ясно се чете надписът „Калоянов пръстен“. Налице е типичният пръстен-печат, който средновековните владетели носят със себе си и подпечатват важните държавни документи и кореспонденция с други короновани глави. Калояновият пръстен е уникален още с изображението в центъра, където ясно се разграничава фигурата на животно. Едни специалисти я оприличават на лъв, други на барс или пантера. Окончателната датировка е от XIII век. Първоначално пръстенът насочва към погребение на севестократор Калоян – племенник на цар Иван-Асен II, но тази теза не издържа дълго, защото неговите владения според изворите на средновековните хронисти са в Бояна, край средновековния град Средец. Не трябва да се забравя, че лъвът в хералдическа поза е основният символ в знамената на този владетел на зелен фон и именно този символ ще бъде приет по времето на четническото движение по време на Възраждането ни. Така за пореден път всички доказателства водят и убеждават най-големите специалисти, които се занимават с този проблем като проф. Йордан Йорданов, Йордан Алексиев, Теофил Теофилов и други, че това са останките не на обикновен болярин, а всъщност те са открили една голяма за времето историческа находка – погребението на самия цар Калоян (1197–1207). Чрез сключването на Унията с Рим през 1204 г. Калоян се превръща в един от най-мощните владетели в Европейския югоизток и побеждава през 1205 г. непобедимите рицари и с това слага край на мита за непобедимите железнни конници. С това се стига до извода, че това е погребението на един от най-великите владетели от средновековната история на страната ни, осъждан и критикуван от съвременниците си, но несъмнено допринесъл много в държавната и военна политика на България в края на XII–XIII век.

По-късно, в броя на „Янтра днес“, посветен на Деня на българската независимост, когато костите на цар Калоян са изложени в Археологическия музей в Търново и хиляди туристи се стичат да видят под стъклена витрина цялата експозиция на царското погребение, в печатната

медија излиза едно ново становище на археолога Константин Тотев. Статията е озаглавена „В „Св. 40 мъченици“ не е погребан цар Калоян“ с автор С. Александрова³⁹. От публикацията става ясно мнението на археолога, според когото намереният златен пръстен е „*масивна златна халка, преднадлежала на мъж*“ и че в „*гроб 39 не лежи царска особа*“ т.е. цар Калоян, а целият инвентар наподобява други погребения, отново от царската църква под № 46 и № 117, открити от археолога Въло Вълов.

Независимо от това, което е посочено в изданието, и че това мнение може да обърка създадените до този момент тези, всъщност то не повлиява съществено и интересът към експозицията дори се засилва. По този начин печатната медија само подпомага тя да придобие още по-голяма известност. Именно това говори и следващият редакционен материал⁴⁰. От статията става ясно, че към експозицията е проявен огромен интерес и стотици търновци са пожелали „*да видят още в деня на откриването експонирането в криптата на Археологическия музей Калояново погребение*“.

Така се оформя становището, че мнението на Константин Тотев е неточно, а присъствието на българската общественост е още едно доказателство за направеното археологическото откритие, че пред търновчани и гостите на старата столица наистина лежи самият цар Калоян. Възниква въпросът, ако се допускаше и най-малкото съмнение за истинската самоличност на владетеля, щяха ли в присъствието на държавници и дипломати през 2007 г. след близо четиригодишен престой на костите под стъклена витрина във Археологическия музей, тленните останки да бъдат погребани в царската църква „Св. 40 мъченици“ с всички държавни почести, каквито се отдават само на един държавен глава.

Покрай двете водещи исторически теми, „Янтра днес“ публикува и важна рецензия за новоизлязо спирочно издание, осъществено от издателство „Слово“⁴¹. „*Българо-японски учебен речник*“ – съвместно издание, подгответо от проф. Исаму Ямада и преподаватели от Великотърновския университет. Съдържа 2250 заглавни думи и фразеологизми, които най-често се употребяват в говоримия и писмения език.

„Янтра днес“ представя историческата и книжовна теми през 2003 г. по-равномерно и балансирано. Налице е и разнообразие от показани

новоизлезли издания, сред които се отличава книгата на главния редактор на великотърновското университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” по проблемите на управлението и маркетинга на книгоиздателската дейност.

7. През 2004 г. във вестника се открива нова рубрика и се представят важни университетски издания

През 2004 г. регионалният всекидневник привлича вниманието на академичната общност във Велико Търново с публикацията „Излезе монографията на почетен доктор на ВТУ”⁴². Изданietо се отнася за проф. Дора Иванова-Мирчева, световноизвестен учен езиковед. На 17 септември 2001 г. с решение № 7 на Академичния съвет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” тя е удостоена с високото звание „Почетен доктор” на Великотърновски университет за своите проноси за развитието на медиевистичната славистика. През 2004 г. нейната монография „Българският книжовен език (IX–Х до ХIII в.)” слага началото на „най-новата поредица за избрани трудове на почетни доктори от великотърновската Алма матер”. Поредицата се издава от университетското издателство „Св. св. Кирил и Методий”.

По повод навършването на 150 години от рождението на видния държавник и революционер Стефан Стамболов Регионалният исторически музей получава като дарение рядка и ценна книга с висока антикварна стойност⁴³. Книгата е „Делото по заговора за убийството”, издадена през 1892 г. и се отнася до организирано срещу тогавашния министър-председател Ст. Стамболов покушение, в което не загива примиерът, а неговият финансов министър Белчев. Книгата съдържа 1000 страници; 900 от тях са с протоколи от разпитите на четирима от участниците в организираното неуспешно убийство. Тя е един ценен документ, който води към истинските организатори на атентата срещу премиера и е било въпрос на време същите личности да организират нов. Днес книгата се съхранява в музей „Възраждане и Учредително събрание” във Велико Търново и показва на поколения едни от най-мрачните страници от новата история на страната ни, както и първите опити за организирани убийства и атентати над български държавници.

От 1 април 2004 г. стартира редовната рубрика на вестника „Нови книги”. Тя представя новоиздадените заглавия и уведомява за тяхното излизане на книжния пазар. Рубриката дава най-важната и обстойна информация за изданието, под формата на кратка рецензия или отзив.

Първата представена книга е „История на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий”, излязла във връзка с 40-годишнината на академичната институция⁴⁴. Издава се от великотърновското университетско издателство. Нейн автор е преподавателят от ВТУ П. Петков. Изследването се опира на фундамент от документи; обръща се специално внимание върху приноса на видни учени и преподавателите в университета, изнасят се факти за водещи специалности, за научноизследователски проекти.

В рубриката „Нови книги” се дава отзив и за книга на писателя Георги Данailov, осъществена от великотърновското издателство „Фабер”⁴⁵. Новото заглавие „До Чикаго и назад – сто години по-късно”, излязло през 2004 г., съдържа творческа реплика към Алеко Константинов. Какво се е променило в наши дни? Със сигурност Ниагара! И авторът на книгата възклика: „Толкова осезаемо се чувства човешката намеса в прородата, толкова грубо е използвана за търговия, тъй безразборно и нахално е строено наоколо, че ревът на водопада не е вече страшен, а плачевен. Сбогом, Ниагара! Алеко наистина е бил щастливец. Той те е видял почти девствена!”

Статия със заглавие „Ереси, учения и знания от българското Средновековие” представя новата книга на проф. д-р Донка Петканова „Старобългарска литература. Енциклопедичен речник”⁴⁶. Книгата излиза в издателство „Абагар” през 2004 г. Изданietо е насочено към широка аудитория и включва обобщителни статии за литературните жанрове, религиозните учения, ереси и знанията на средновековния българин. Речникът систематизира също данни за автори и творби, за средновековни средища на книжовната култура. Към него е приложен апарат, поясняващ литературни и палеографски термини.

Юбилеен сборник „Професорите на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий” 1963–2003 г.”⁴⁷, подобно на предходното издание за историята на университета, е посветен на 40 години от неговото създаване. Книгата включва кратки очерци за професорите от уни-

верситета, считан за достоен наследник на „първия общославянски университет, каквато фактически е била Търновската книжовна школа”, чието начало е положено преди 600 години.

Рецензия на Св. Стефанов „Уникален сборник издаде Централния военен архив”⁴⁸ представя книгата на директора на Централен военен архив – В. Търново, Иван Коев „Българо-турските отношения през Първата световна война 1914–1916 г.”. Изданието се осъществява от столичната издателска къща „Гутенберг” и е уникална с това, че за първи път дава поглед към непознати документи, които отразяват политическите и военни отношения между двете съседни държави през Първата световна война. Сборникът съдържа близо 700 страници и включва 260 документа, подбрани между 1000 архивни единици – секретни телеграми, заповеди, рапорти, доклади и донесения на военните аташета. „Янтра днес” представя и ново издание на великотърновското издателство „ПИК”⁴⁹ – книгата на поета Светослав Попов „Полет над родния край”, едно откровение за историческото минало на неговото родно място с. Никюп и на древния град Никополис ад Иструм.

Вестникът съобщава за излизането на сборник, разкриващ общото и специфичното на цивилизациите на Гърция, Източна и Рим⁵⁰, издаден от Университетското издателство „Св. св. Кирил и Методий”. Академичното издание включва материали на 30 автори, свързани с историята на древните цивилизации.

От месец октомври 2004 г. „Янтра днес” вече издава всеки петъчен брой, които включва и съботните и неделните дни, със значително увеличаване на обема – от 12 на 24 страници. Тук се включват освен актуалните политически и икономически новини, също и интервюта, коментари и анонси, свързани с проблеми на културното развитие на региона и общината. Интерес представлява редовната рубрика „Репортаж”, която поднася на читателската аудитория важни моменти от живота в старата столица от мястото на събитието. Разширява се сервизната информация. Последните страници биват заети от водещи спортни събития.

Наблюдават се и промени в редакционния екип на областния всекидневник. Главен редактор на изданието става М. Милчева, зам.-гл. редактор

Ф. Маздрашка. Културният отдел е поверен на Ваня Паунова, Златина Димитрова и Лилия Златарска. През тази година вестникът подобрява текстовия и оптичния дизайн на материалите, а подборът на културните публикации, в случая на книжовната и историческа проблематика, е умерен, качествен и не прелива от ненужна информация.

В края на 2004 г. „Янтра днес” представя от своите страници нови книги на великотърновски издателства и на автори от старата столица, рецензиирани от Б. Дживодерова. Отзив представя преиздадената от издателство „Слово” книга на Ив. Радев „Столица на оцелелите”, чието първо издание е от 1984 г.⁵¹ Регионалната медия съобщава и за излизането на книгата „Дневници на писателя десидент”, също издадена от „Слово”⁵². Изданието е публикувано шест години след смъртта на писателя Йордан Вълчев. В него са включени преживявания, мнения и оценки на писателя-бунтар през годините на социализма, като се разглеждат пет периода от неговия живот – силно впечатлява написаното за неговото пребиваване в коцлагера „Куциян” между 1947–1948 г. и последвалият престой в старозагорския затвор от 1958 г. Йордан Вълчев се оказва сред най-непримиримите врагове на социализма през онези години и е сред онези творци от втората половина на ХХ век, които са неудобни за властта – през периода 1972–1989 г. неговите творби и истории са насочени именно в тази посока.

С рецензия Б. Дживодерова коментира книгата „Математическите познания на българите през VII–XIV век”⁵³ Тя е дело на учителя по математика Минчо Бейков и се издава от великотърновското издателство „Слово”. Тук Бейков включва първата българска статия по математика от Симеоновия сборник (1072 г.) „в оригинал и превод на доц. д-р Кирил Кабакчиев със заглавие „За количеството и за измерваните” с коментар към нея”. В книгата си чрез връзката с историческата наука М. Бейков прави свои открития и изяснява начините при изчисляването на архитектурните пропорции на средновековните църкви, „какво представлява пограничният окоп „Ерексията”, който започва от Бургас и стига до река Марица, как е направена седмолистната розетка от Плиска и др. интересни исторически и математически факти.

8. Книжовни и исторически аспекти в списването на „Янтра днес” през 2005 г.

С публикацията „Показват в юбилейна изложба повече от 3000 руски книги” с автор Мариана Христова⁵⁴ се информира за изложба-базар, организирана от фирма „Диктус” за 60-годишния юбилей от победата над фашизма. Тук са представени 10 от водещите руски издателства и тяхните 3000 издания, които са от различни социални области на живота – право, изкуство, наука и техника. Уникалното тук според авторката на публикацията са 9-те тома „Православна енциклопедия”, „Златен фонд”, „Атлас на световната живопис”, „200 г. руско и световно изобразително изкуство”, нов поглед върху живота на Сталин, представена в книжна поредица.

Двайсет години творческа дейност чества писателят Лъчезар Георгиев, представяйки двете си новоиздадени книги в навечерието на 24 май: „Разкази от Дълбокото подземие” и *Втори том* от своите „Избрани творби в два тома”, излезли през 2005 г.⁵⁵ Великотърновският писател отбелязва своята заслужена творческа годишнина, поднасяйки нови творби, както и вече публикувани произведения. Л. Георгиев е сред новото поколение писатели, но същевременно вече е и познато име на белетрист не само в старата столица, но и в страната. Неговите художествени произведения – романи, новели, разкази, художествено-документални книги, проучвания и изследвания са известни не само на широката общественост, но и на академичната общност. В публикацията се открояват неговите приноси в съвременната наука – областта на книгоиздаването, печатните комуникации и рекламата, опитът му като главен редактор на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”. До май 2005 г. издадените му книги вече са 30, има и десетки публикации, които говорят за сериозните позиции, които заема като писател и учен. Като автор на художествени произведения, от които най-нови са новелата „Морски сънища”, книгата „Разкази от дълбокото подземие”, но и познатите му вече романи, сред които е „Карина”; както и сборниците с разкази „Час за свиждане”, „Дом на кръстопът”, „Самотна птица”, „Една нощ в Антверпен”, в новоизлезлите избрани два тома с негови произведения тези и други творби могат да се прочетат в нова

редакция. В творбите се открива магията на Балкана, от която писателят черпи творческа атмосфера; присъстват теми и сюжети, писани вследствие от неговите пътувания и срещи с чужди народи и култури – такива са например романите „Босненска рапсодия” и „Безумна любов”, цикълът разкази „Една нощ в Антверпен”.

Вестник „Янтра днес” среща читателите си с уникални книжовни заглавия. Те за пореден път доказват непрекъснатата нишка между книжовност и историчност. Така е статията на Златина Димитрова „Показват първата книга на Бачо Киро с автограф”⁵⁶. Издадена през далечната 1870 г., книгата е представена пред обществеността за 170-годишнината от неговото рождение. Заглавието на уникалната книга е „Описание на село Горни Турчета и две-три народни приказчици, наредени в стихове”, което се съхранява в читалище „Надежда”. На нея ясно личи автентичният автограф на поета и революционния деец.

Статия на Б. Дживодерова разглежда някои моменти около личността на руския император и присъствал ли е той при решаването на някои дипломатическите въпроси⁵⁷, както и каква роля има при сключването на мира по време на Руско-турската война 1877–1878 г. На този въпрос отговаря изследването на преподавателя по история от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” доц. д-р Емануил Емануилов в книгата си „Царят-Освободител”. Тук историкът от ВТУ се опира на документални източници, които са изгответи от граф Игнатиев и ген. Милютин, най-близките лица до руският владетелски дом. Изследвайки тази проблематика, Е. Емануилов открива нови непознати преписки от този период на френски език. С изследването се подтвърждава тезата за непосредственото участие на императора във войната и за ролята, която ще отдаде при бъдещото решаване на т. нар. Източен въпрос, месеци след мира в Сан Стефано.

Историчност и книжовност се пресичат при представянето в „Янтра днес” и на издания, съчетаващи добра естетически вкус и удачното графичното оформление, включващи илюстрации в комбинация с историческа информация. С такъв характер е статията на Б. Дживодерова „Издателство „Босилков” издаде два албума за уникалните красоти на Велико Търново”⁵⁸. Любен Босилков, чиято идея са двете издания, представя

не само албуми с множество цветни фотографии, които са дело на фотографа Йончо Балканджиев и дават известна представа за архитектурното историческо богатство на старата столица, но читателите откриват и важна информация с исторически характер и на чужди езици.

Със статията си „Национална библиотечна конференция ще се проведе във Велико Търново“ Мариана Христова запознава в какво ще се състои научният форум⁵⁹. Четвъртата научна конференция „Библиотеки, четене, комуникации“, която се провежда през 2005 г., е на тема „Съвременни аспекти на историческата тема в българската книга“. Организатори на големия научен форум са Регионална библиотека „П. Р. Славейков“ и катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

За първи път в разглежданата книжовна проблематика по страниците на печатните медии във Великотърновския край, читателите могат да се запознаят с историята на търновската поща. Отзивът за книгата „Вестоносци“ от великотърновския журналист Александър Русев е публикуван от сътрудника на вестника Светослав Стефанов⁶⁰. Новото издание е дело на издателство „Астарта“ и излиза през 2005 г.

Публикацията „Книга, преведена от търновка, води класациите“ има няколко елемента в журналистическия жанр – на новината, интервюто и рецензията⁶¹. Изданието „Последният тамплиер“ на Реймънд Хури, издадена от издателство „Емас-Глобус“, съобщава, че преводът, който е направен от търновката Антоанета Дончева-Стаматова, е хит сред книжните издания не една, а цели шест седмици на търговския пазар.

9. С нов облик, историческа и книжовна проблематика през 2006 г.

През 2006 г. „Янтра днес“ се отличава с по-добрен графичен облик. Фотографиите и реклами на материали се композират по-удачно. Те вече не само се явяват като фон към приложните публикации, а осmisлят и допълнително илюстрират повече към тях, така че, когато читателите влязат чрез снимковия материал, а после прочетат текста, откриват онази необходима симетрия, която всяко печатно издание трябва да притежава. Страниците с водещите новини, коментари и интервюта все по-отчетливо

и реално показват и анализират политическата обстановка в страната и региона. За културната страница отговарят Златина Димитрова и Марияна Христова.

От брой 117, 16–18 юни 2006 г. на същия таблоиден формат стартира допълнителното месечно приложение „*Полски Тръмбеш Днес*⁶²“. Излиза предимно в 4 страници, като първата и последната са цветни, а вътрешните черно-бели. Така обемът на „Янтра днес“ значително се увеличава. В петъчния брой на вестника излиза и приложението „*Лясковец Днес*⁶³“, което се появява за първи път в брой 122 на 23–25 юни 2006 г.⁶⁴ Месечното приложение на общините от областта откриваме в лицето на приложение „*Павликени Днес*⁶⁵“. Друго месечно приложение, което се издава в петък, е „*Свищов Днес*⁶⁶“. Още едно ново приложение на всекидневника е „*Стражница Днес*⁶⁷“.

Нова историческа рубрика, която стартира през май 2006 г. е „*O, спомняте ли си, господи...*“ Тя разказва за спомените и живота на търновци преди десетилетия и за едни от най-интересните моменти в културния и обществено-политическия живот през различните десетилетия.

В следващите броеве всекидневникът съобщава за излизането на ново и интересно издание, което цели да покаже важни моменти от българската история⁶⁸. Книгата „Търновски царици“ на великотърновския университетски преподавател Пл. Павлов показва образа на средновековната царица, която е жена, дъщеря, сестра, съпруга и майка. Заобиколена от жестокия свят на войни, стремежи към територии и власт, обградена от силни или слаби владетели, смели стратеги и богопомазани патриарси, търновската царица е движещо звено в средновековната държавност. В отделно интервю авторът ще потвърди водещата роля на търновските владетелки, изтъквайки, че „Българските царици са били емасипирани“, което става заглавие и на материала⁶⁹.

По повод на 50-годишния юбилей на великотърновския писател и университетски преподавател доц. д-р Лъчезар Георгиев, репортажът от културния отдел на вестника Златина Димитрова провежда голямо интервю. Публикацията е озаглавена „Българските книги ги няма в Европа“⁷⁰. Още в първите редове читателите откриват нейния книgovедки характер. Писателят

прави кратка равносметка на белетристичното си творчество чрез новоиздадената авторска книга – новелистичния сборник „Стихия“. В новелите присъстват и реални прототипи, и герои, които са част от реалния живот на съвременника. В интервюто писателят с горчивина изтъква, че българската книга липсва в някои големи европейски библиотеки; че тя е непозната за четящата общественост. Ако има отделни екземпляри, то това са имената на български литературни класици като Вазов и Йовков. Л. Георгиев дава пример с фламандския гр. Льовен в Кралство Белгия, където се намира най-големият католически университет в света, а там половината от Славянския отдел на университетската библиотека е пълен с македонска литература и само малцина български автори. В разговора се засяга и темата за съвременното българско книгоиздаване, за трудностите, с които се сблъскват авторите и издателите, особено с неравнопоставената конкуренция в лицето на преводната чужда литература.

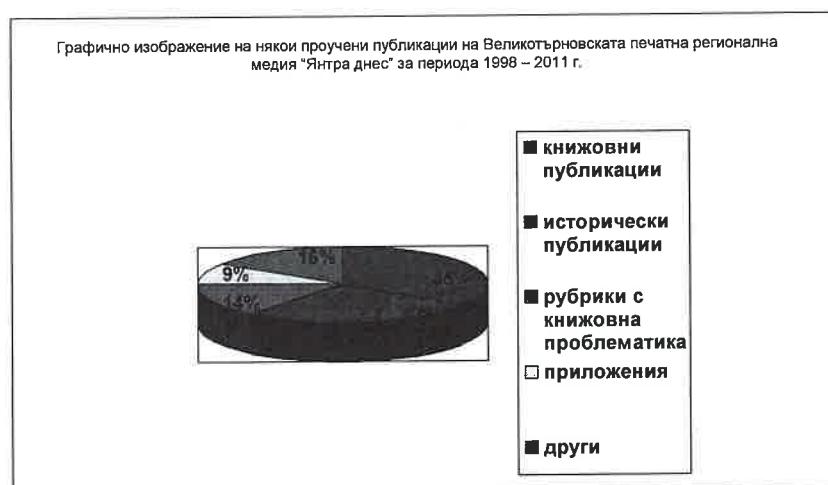
10. Отразяването на библиографски, книговедски и исторически издания трасират тематичната линия на „Янтра днес“ през 2007–2009 г.

За прототипа на регионалната медия се разказва в редакционната статия „Регионалната библиотека издаде библиография на вестник „Янтра“⁷⁰. Изданието е осъществено с помощта на самата ИК „Янтра Прес“ АД. Новоотпечатаният „Библиографски справочник за седмичника за култура и просвета в. „Янтра““ (В. Търново, НБ „П. Р. Славейков, 2006. 104 с.), съдържа библиографията на едноименния в. „Янтра“, излизал в Търново през 1935–1937 г. и разкрива моменти от живота на великотърновци, като предимно предстоящи или отминали мероприятия, събития, свързани с празници, съобщения на различни културни дружества, обяви и сведения за състоянието на икономиката в града и региона. Книгата се състои от 13 раздела и съдържа именен и географски показалец. Тук се проследява от читателите неговият цикъл на развитие като културен орган от страна на читателите 1886–1887 г., под формата на „Илюстриран лист за забава и поучение“. През 1900 г. читателите му го познават под името „Обществено-политически вестник“ – печатен орган на

Народнолибералната партия. В годините 1924–1925 г. е само „Вестник за информация, търговия и култура“, през 1935–1937 г. е под името в. „Янтра“.

Книжовната и историческата тема върху страниците на регионалната печатна медия в началото на 2007 г. трудно намира своето място. Едва в навечерието на празника на Велико Търново, културният отдел помества първата по значение и важност статия за книгата на арх. Т. Теофилов „Църквата „Св. 40 мъченици“ и манастирът „Великата лавра“ в християнското храмово строителство в Търново⁷¹. Изданието включва статии и доклади на архитекта от 1988 до 2007 г. Той се стреми да не повтаря изследванията на предходните учени, които проучват храма, затова насочва вниманието си към други негови особенности. Такъв е примерът с мястото на колоните на Омуртаг и Крум в храма и как те са се озовали в него. Разсъжденията се базират на богат изворов фундамент, което показва, че авторът много добре е запознат с документите и данните, свързани около църквата. В книгата си обаче той разработва и нови хипотези около въпроса за църковното средновековно строителство.

Вестникът съобщава и за изключително рядко събитие, което може да се случи в днешно време – погребение на средновековен владетел. Години наред костите на цар Калоян стоят изложени в криптата на Археологическия музей и по това време излизат публикации в медиите, изразяващи съмнение дали това наистина е цар Калоян, от които се страхувал целият Европейски югоизток. Но теориите, тезите и дългогодишните изследвания сочат, че това е всъщност личността на търновския владетел. Оказва се, че той е от малцината средновековни български царе, чието погребение е открито. Време е неговите останки да се върнат на мястото, където са намерени през 1972 г. – в църквата „Св. 40 мъченици“ и преогребани отново. С тази новина на Златина Димитрова – „Помазаха тленните останки на Калоян с вино и елей“, се известява за началото на церемонията по погребението, която предвижда да се „извърши с държавни почести, полагащи се на държавен глава и главнокомандващ на българската армия“⁷². Благодарение на предварителната консервация и металния ковчег „в следващите 2000–3000 г. костите ще са вечни“. Предвижда се те да се проверяват всеки 15 години. Така с този акт се слага край на една

дилема около истинската самоличност и нехристиянското отношение спрямо личността на българския цар и самодържец Калоян.

В следващия брой на вестника е представено цялото събитие. Него аудиторията може да проследи още от самото начало на изданието от първата му страница⁷³. В голямата статия на Зл. Димитрова „С държавни почести погребахме цар Калоян“ тя прави своите коментари и анализи, лични впечатления за целия този акт, които ще се запомни от съвременниците ни. Тя изказва мнението и на самия президент Георги Първанов: „Тази церемония без съмнение има своя дълбок държавнически, църковен и граждански смисъл“. Президентът изтъква: „Надявам се, че няма да е далеч времето, когато В. Търново ще събере в един пантеон моците на българските владетели, защото ние им дължим това. Вярвам, че днес полагането на тленните останки на цар Калоян е само първата стъпка в тази посока.“ Несъмнено това е не само стъпка, а един апел, послание към бъдещите поколения. А именно те ще имат тежката задача да съберат великите мъже на средновековната ни държава, като по този начин покажат силата, обединението, смелостта, дипломатичността и всички онези качества, които трябвало да притежава всеки държавен мъдър и коронован мъж от онази далечна и славна епоха.

Златина Димитрова поднася на читателите си нов поглед върху един текст на Симеон Велики. В статията си „Ново четене на текст от Симеон Велики предлагат трима учени“, тя представя имената на Тодор Молов, Анчо Калоянов и Мария Спасова в съвместната им книга „Сказание за железния кръст“ и епохата на цар Симеон“ с нов прочит върху това старобългарско произ-

ведение, което за съжаление не е предизикало интерес и е било пренебрегвано от учени, тъй като не е добре преведено⁷⁴. Това е основната причина да има много малко негови преписи. Новата книга на тримата учени привлича вниманието със заложените фактори и елементи в нея. Тук владетелят разказва за своята политическа концепция във взаимоотношенията с Византия, където е обявен за войнолюбец. „Този текст нама равен по послания, изграждане, поетика и съдържание не само сред произведенията от Златния век, но и в цялата старобългарска литература“. Мария Спасова е един от най-добрите преводачи на старобългарски език и именно нейно е делото за цялостния превод на текста. Тодор Молов обогатява изданието с „различните легенди, чудеса и жития на свети Георги от онези години.“

През следващите месеци до 28 октомври 2007 г. регионалният всекидневник акцентира в друга насока – местните избори на територията на община Велико Търново. Налице са големите предизборни кампании на политическите партии от региона и агитационната политика, която те водят за гласовете на своите избиратели. Върху страниците присъстват масово обръщения, призови и обещания за по-добро управление и бъдеще на старата столица. Голям е броят на статистическите данни, които се изобразяват в различни графики, като повечето от тях са изработени от „Алфа рисърч“. Това мащабно представяне на кампанията несъмнено уморява читателите, затова редакционният екип помества на страниците на „Янтра днес“ поредица от пътеписи „Пътешествие“, в които аудиторията се запознава с най-екзотичните и красиви кътчета на планетата.

През първият месец от 2008 г. регионалният всекидневник „Янтра днес“ значително намалява своя поглед към книжковната и историческа тема. Той разширява тематичния си обхват в други области на обществения живот. Все пак налице са и някои публикации, свързани с разбулването на тайни с обществена значимост от недалечното минало.

В един от февруарските броеве излиза историческият коментар на Златина Димитрова „Мистериите около смъртта и изчезналото тяло на Борис III“⁷⁵. Българският цар умира през 1943 г. при неизяснени обстоятелства. Личният му шофьор Сава Джеврев в спомените си е категоричен, че владетелят е бил отровен. „До този момент никога през живота си царят не беше се оплаквал от сърце“, споделя той и разказва как в кислодната бутилка, от която са му давали да вдишва по време на полета от Германия за България, е „имало нещо, което бавно го е убивало“. Дори известният германски лекар от миналото столетие, Фердинанд Зауербрух, прави изследване и е „категоричен, че в тялото на монарха има следи от неизвестна отрова от азиатски произход, спираща бавно сърдечната дейност“. Хора от най-близкото обръжението на Хитлер припомнят, че „след като научил за смъртта на българския цар, фюрът грабнал една стъклена ваза, строшил я в земята и гневно изкрешял: „Не ми стига всичко друго, ами и това ли трябва да ми се случи“. Ако съдим по последните думи, то тогава връзката с бързият край на Борис е ясна и всички следите водят към Германия. Но каква е причината и защо са искали неговия край, на този въпрос историческата наука все още търси отговори.

В коментара на Зл. Димитрова се припомня случилото се с тялото на последния български цар, след като е изровено от Рилския манастир. Известно е, че то е преместено в параклиса на двореца Враня, но оттам изчезва твърде мистериозно. Съществуват няколко версии, като най-разпространената е свързана с едно разпореждане на тогавашния външен министър Антон Югов, вследствие на което „ковчегът бил разбит, а поруганите кости извадени и разпръстнати над някакво дере“. Според друга версия, изнесена в публикация на вестника, и защитавана от Йордан Дончев „Знам къде е трупът на цар Борис III“⁷⁶, великотърновецът

става неволен свидетел на това поругаване и години наред пази в себе си страшната тайна. Знае и точното място. Й. Дончев разказва как през една нощ неизвестни ексхумират тялото на царя, а след това „заедно с ковчега го пренесли и изхвърлили в блатата по порещето на Искър край Враня“. В подтвърждение на казаните по-горе думи, самият директор на НИМ проф. Божидар Димитров посочва подобно становище: „Преди години милиционерски шеф официално обяви, че костите на Борис са били извадени от гроба, но след това били разпилени от мост над дере край Враня. Писмените му сведения обаче никъде не се говори за ковчег, а само за кости. В показанията му има логика...“. В публикацията според преподавателя от Великотърновския университет доц. д-р Милко Палангурски „основен заинтересован от неговата смърт е Москва. Борис III преживе, дори и с руска оккупационна армия, трудно би допуснал някои от нещата, които се случиха по разчистването на българската интелигенция и национални сили през октомври – ноември 1944 г. Най-грубата му грешка беше, че той тръгна към безпартийната власт, обезличи партиите и с неговото изчезване на практика се погубиха основите на държавата. Затова единствият, който имаше интерес от неговата смърт, бе великата съветска страна“.

Вестникът продължава да публикува в свои отделни броеве интересните *пътеписи* от рубриката „Пътешествие“ и „Облаче ле бяло“. Темите, които разлежда, са толкова разообразни и интересни, че те несъмнено се превръщат сред най-следените от читателите. Другата рубрика в изданието „О, спомяте ли си, госпожо“ също привлича внимание със своята проблематика. Често в нея се разглеждат доста любопитни и непознати факти за социално-икономическия и културен живот в старата столица.

През 2008 г. и началото на 2009 г. читателите все по-рядко ще се запознават и срещат с публикации, свързани с книжковност и история. Тяхното внимание ще се ангажира във всекидневните и политическите проблематики, акцентите ще падат върху дейността на политическите новини, коментари и рубрики. Културните новини и рубрики, остават на заден план, често на последната страница, едва забележими и мимолетно споменаващи за някое ново книжно заглавие.

Много рядко, в рубриката „Памет” или „О, спомняте ли си, госпожо...”, се акцентира върху отразяването на различни годишни юбилеи; аудиторията има възможността да срещне интересни статии с исторически характер, където е отдадено заслужилото уважение към събитие или личност.

Един от интересните материали със сведения за ранното библиотечното дело у нас, е статията на Златина Димитрова „Откриха находки от библиотеката на свети Патриарх Евтимий”⁷⁷. Благодарение на археологическите разкопки през лятото на 2009 г. проф. Николай Овчаров и ст.н.с. д-р Хитко Вачев запознават търновската общественост със своето значимо откритие. Бронзовата закопчалка и сребърния позлатен обков на средновековна ръкописна книга те откриват по време на своите поучвания в двора на църквата „Св. ап. Петър и Павел”, за която се предполага, че е била част от голямата Патриаршеска библиотека през XIV век; по-късно, десетилетия нататък, там се е помещавала Търновската митрополия. Закопчалката е част от средновековно издание с височина близо метър, което „се затваряло с огромни твърди кориди”. Както казват откривателите му, то е истинско произведение на изкуството и е част от горната лява страна на книгата. За изготвянето му са използвани всички познати техники от ювелирното изкуство и е несъмнено дело на някое от търновските ателиета, разположени в крепостта Царевец. В 20-санитметровия фрагмент могат да се видят няколко изображения на архангел и неговия жезъл и изписаните на гръцки думи „свят, свят, свят”. Археолозите отнасят тези ценности към последните години от съществуването на Българската държава, преди да бъде унищожена от османските завоеватели. И със сигурност обковите на ръкописната книга, както и самата тя, са станали жертва на унижение по времето на гръцкия владика Иларион Критски.

„Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” – том първи на направление „Обществени комуникации и информационни науки” – това е новата академична поредица на ВТУ. Вестникът съобщава за нея в статия от 8 ноември 2009 г. под заглавие „Катедра „Библиотекознание и масови комуникации” с нова научна поредица” с автор Ф. Маздрашка. В изданието са включени

студии с различен тематичен характер, които отразяват работата и интересите на катедрата. Според съдържанието си тук, от една страна, присъстват теми свързани с библиотекознанието, а, от друга, с медиите и тяхното функциониране в съвременното информационно общество. Целта на поредицата е да създаде поле на изява, където „място да намерят научните търсения, разработки на специалисти, а и на студентите” в областта на медиите и журналистиката, библиотекознанието, печатните медии и книгоиздаването.

11. Исторически аспекти и книжовни акценти в тематичните страници на вестника през 2010–2011 г.

В културния обзор на тематичната страница 12 „Общество” се поднасят информации и кратки коментари за изтъкнати личности, чиито принос са недооценени и бързо забравени. Така информационна бележка в бр. 141 от 26 юли 2011 г. известява за предложението на живеещия във Франция българин граф Атанас Ванчев дъо Траси до великотърновската община да се постави барелеф на поета Радко Радков в района на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”⁷⁸. Предложението на началника отдел „Култура” при общината е обсъдено на Академически съвет във ВТУ. Припомня се, че талантливият наш поет е починал на 1 септември 2009 г. на 69 години, самотен и забравен от обществото, изтъкват се заслугите му: „Кавалер на френската култура” за историческата трагедия в стихове „Балдуин Фландръски” – присъдена от парижкия клуб на сенаторите; носител на Кръста на Френската академия на науките за литература и изкуство; единственият българин, награждан двукратно с международна Наполеонова награда „Солензара” на Френската академия на науките за историческите драми в стихове „Теофано” и „Всенародно бдение за Апостола”; представянето по покана на Ватикана на авторската му писес за светите братя Кирил и Методий; авторството на над 20 драми в стихове, стотици лирически и сатирични сонети⁷⁹. В същата тематична страница се появяват отзиви за нови книги, чието представяне се свързва с промоционалните дейности на Регионална библиотека „П. Р. Славейков” във връзка с популяризиране на творци и личности от Българското възраждане⁸⁰, както и

на издания от университетски преподаватели, свързани с най-новата ни история⁸¹.

Тематичната страница „Литература“ също поднася изненадващи акценти. Във февруарския си брой 23 от 2010 г. страницата представя книgovедски коментар, в който се известява за сформирано през октомври 2009 г. общество „Айн Ранд България“, за представянето на ново издание на „Атлас изправи рамене“ – втора по про дажби книга в световната литературна история (след *Библията*) и за нейната авторка Айн Ранд (Алиса Зиновиева Розенбаум), както и за членувачи в книжното общество великотърновци⁸². Книгата „Атлас изправи рамене, включена в издателската колекция „Айнд Ранд“, онагледява възгледите на своята авторка от 50-те години на XX век, актуални и до днес, за философските принципи, които водят икономиката и обществото, за кодекса от ценности на готовите да поемат отговорност за собствените си преценки и действия личности, които воюват за своята независимост и живеят от труда на собствения си ум⁸³.

Тематичната страница „Новини“, наред с обичайните информации, отразява честването на важни за Великотърновския край исторически събития⁸⁴. Тематичната страница „Интервю“ – най-често на с. 7, в откровен разговор по научно-изследователски теми, коментира проекциите „мишко – съвременность“ в археологическите проучвания на важни за региона и страната археологически обекти⁸⁵.

В „Янтра днес“ намират място и материали по проблеми на медиите и печатните комуникации. В брой 207 от 2 ноември 2009 г. Здравка Маслянкова публикува пространно интервю с директора на Центъра за международна медийна помощ към Националната фондация за демокрация във Вашингтон Маргарит Съливан, в откровен разговор за проблема за оцеляването на печатните медии в условията на икономическа и финансова криза, намаляваща реклама и драстично свиване на тиражите⁸⁶. В тематичната седма страница „Новини“, в същия брой, репортаж отразява международна среща на националните информационни агенции от Югоизточна Европа и Черноморския регион, проведена в старата столица⁸⁷. Сред участниците са генералният директор Матиаш Винце – председател на Асоциацията на европейските информационни агенции,

директорът на БТА Максим Минчев. Генералният директор на ТАНЮГ Бранка Джукич и зам.-министърът на културата на Сърбия Наташа Вучкович-Лесендрич посещават църквата „Св. 40 мъченици“ и се покланят на гроба на св. Сава Сръбски. Провежда се среща с ректора на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, обсъждат се въпроси, свързани със защитата на авторските права на информационно съдържание⁸⁸.

В статиите, репортажите и кореспонденциите на „Янтра днес“ през пролетните и летните месеци на 2011 г. се откриват важни сведения с исторически характер, за селища от региона, за нови и продължаващи археологически разкопки, припомнят се важни събития, свързани с историята на Великотърновския край. През август, когато е месецът за отпуски и информацията трудно се събира, дори културната проблематика вече се изнася като уведен материал на първа страница и коментарна част на цяла тематична страница осма „Вяра“ в броя от 8 август 2011 г., посветен на историята и съвременните проблеми на Марянския манастир „Свето Преображение Господне“⁸⁹. В тематичната страница, която е във формата на пространен репортаж от Марянския манастир, репортърката от културния отдел на изданието Златина Димитрова умело влита исторически разкази и легенди, за да пресъздаде автентичната атмосфера на средновековната обител, да очертае нейната значимост и да внуши спешната необходимост от грижи за нейната поддръжка като едни от духовните символите на българщината в Централна Северна България. В репортажа са вкарани и ефектни цветни фотографии от мястото на събитието.

Дори в някои поздрави за юбилеи (оформени като цветна реклама), могат да се открият сведения за творци на книжовната нива⁹⁰.

През 2011 г. продължава и тематичната страница – рубрика „Маршрути“, в която се използват пътеписи, репортажи и пътни бележки за пресъздаване на впечатления от пътувания в страната и чужбина. Ефектни цветни илюстрации онагледяват и допълват текстовете. Повечето от авторите са от редакционния екип на вестника⁹¹. За публикациите се използват петъчните броеве (петък–неделя), с повече развлекателни публикации.

„Янтра днес“ отразява и ежегодния Международен летен семинар по българистика, провеждан във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Нерядко журналистите от изданието се натъкват на интересни личности, свързани с популяризиране на родната книжовност зад граница⁹².

В тематичната страница „История“, в броя си от 11 август 2011 г., вестникът дава място за дискусия, свързана с паметните знаци в България, като е представено гледището на доц. д-р Андрей Андреев, декан на Историческия факултет при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, според когото събарянето на едни и въздишането на други паметници съществува в различни периоди, още от Елада и Древен Рим, през Средновековието, Великата френска революция, революцията в Русия от 1917 г., въвеждането на съветската власт и същне смяната ѝ с демокрация, но това не означава, че връзките с миналото могат да се разрушат със събарянето на даден монумент: „Още повече, че в България има много паметници-символи, които са близки до българина и дори обединяват нацията. Така е с монумента на връх Шипка, паметниците на светите братя Кирил и Методий и статуята на цар Освободител пред българския парламент“⁹³. Според велико-търновския историк темата за Паметника на съветската армия и на Альоша в Пловдив периодично, от 1990 г. насам, се повдига преди избори, с цел да се натрупат политически дивиденти⁹⁴. Любопитни за съвременния читател исторически факти се изнасят и в тематичната страница пета „Находки“⁹⁵. Почти същата тематика разработва и страница седма „Разкопки“⁹⁶ – в репортажа, наред с информацията за открита крепост от късната античност в местността Михнева могила край с. Добри дял журналистката Златина Димитрова изнася нови исторически факти и предава легенди за заровено съкровище от царската хазна на Иван Шиман след падането на Търново под османска власт. В същия брой, на цяла цветна страница „Вяра“, Зл. Димитрова интерпретира в общ разказ с пътеписен отенък редица легенди от времето на царете Калоян и Иван Асен II, както и от по-ново време, свързани с чудеса по светите места във Велико Търново и околните – манастири, чудотворни икони, целебни извори, аязмо с лековита вода⁹⁷.

В края на август 2011 г. „Янтра Днес“ включва в рубриката „Памет“ пространна историко-биографична статия за живота и делото на ген. Данаил Николаев – „патриарха на българската войска“, като материалът е с оригинална снимка с положен личен автограф от 1937 г. и репродукция на портрета му, рисуван от Ярослав Вешин от 22 септември 1908. Статията на Св. Стефанов е едно от удачните редакционни попадения през цялото съществуване на изданието. Характеризира се с обзорна, точна и биографично изчерпателна фактология, очертаваща портрета на една изключителна личност, дала много за изграждането на българската войска след Освобождението⁹⁸. Интересен е и графичният подход при разположението на тематичната страница, включващ цветна репродукция и архивна чернобяла фотография, разположени на геометрично-диагонален принцип. Още в началото на септември 2011 г. същият автор отново се връща към историографските аспекти на темата *Девети септември*, опитвайки се да припомни малко познати обстоятелства и събития, свързани с предаването на властта в старата столица в ръцете на представители на Отечествения фронт⁹⁹. И този път в „Памет“ статията е придружена със илюстративен материал – стари документални фотографии и едно факсимиле на оригинал документ от епохата. Подобен подход при излагане на исторически обстоятелства от новата и най-новата ни история може да се намери и в други издания на демократичния преход в региона като „Синьо време“, „Времена“, „Добро утро“, „Борба“. „Янтра днес“ продължава и обогатява тази традиция и с помощта на новите оформителски подходи в графичната визия на информационния всекидневник.

От казаното дотук се налагат няколко обобщаващи извода:

– В „Янтра днес“ читателите откриват не само удобния формат, на които той се издава през годините, но и постепенно подобряващ се графичен дизайн, който се прилага и в публикациите с исторически и книговедски характер.

– Водещите новини и събития се придружават с цветен снимков материал не само на външните страници – първата и последната, но и във вът-

решните, с което се привлича още повече вниманието върху тях.

– Допълнителните притурки, които са част от него и се издават във формата на печатното издание, също носят спецификата на историографска и културна информация.

– През последните години историческата и книжовната тема не присъства така силно и актуално по страниците на изданието, като се свързва предимно с отразяване на събития, годишници, юбилеи, традиционни културни мероприятия на община В. Търново и ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, Регионалния исторически музей, Регионална библиотека „П. Р. Славейков” и други институции. Културно-историческите публикации, рецензиите и отзивите за нови книги, интервютата с писатели и учени по проблеми на наука и аспекти на книжовността заемат вътрешни страници, както и последната страница на изданието. Липсва категорично отредена територия за тези материали. Донякъде тези функции изпълняват тематичните страници „Новини”, „Общество”, „Изкуство”, „Интервю”, „Вяра”, „История”, „Разкопки”, развлекателната страница-рубрика с публицистичен привкус „Маршрути”.

Коментарните статии, интервютата, репортажите на исторически теми развиват дискусии, онагледяват хипотези, развенчават митове, стремят се да разбулят мистериозни факти и обстоятелства – погребението цар Калоян, смъртта на Борис III, изваждат на бял свет позабравени и дори неизвестни факти – такава са сведенията за Никополис ад Иструм, гроба на цар Борис Първи Покръстител в Марянския манастир, новоткрита крепост от Късната античност край Михнева могила, коментират се историографски теми в представяни нови издания с общеоционално и регионално значение. Често фактите от историята се предават с добре поднесени легенди и предания от Великотърновския край, които се превръщат в приятно и увлекателно четиво, облагородяват и внасят свеж привкус в контекста на репортажа, коментарната статия, кореспонденцията.

„Янтра днес” е извор на библиографска и книговедска информация – както за книги на столични издателства, така и особено на издателските формации от Велико Търново и региона, с техни изтъкнати автори, библиотечни поредици,

серии. Постепенно изданието се превръща във важен информационен носител, неизменна част от ежедневието на старата столица. Историческата и книжовната проблематика заемат своето специално място във вестника и продължават да формират модерният облик на тази голяма регионална медия в контекста на съвременните печатни комуникации.

БЕЛЕЖКИ

¹ Димитрова, Зл. Митрополитската библиотека пак ще отвори врати наесен. // Янтра днес, № 39, 17 sept. 1998. За нейното затваряне пише още в. „Синьо време“ в бр. 10 от 22 март 1991 г. – статията на Румяна Николова „Сто и двадесет години навърши митрополитската библиотека“, в която се коментира проблемът за назначаването на библиотекар на цял щат и за лошото състояние на помещенията, където се намират едни от най-старите и ценни книги в тази библиотека с традиции.

² Александрова, С. Политици и историци ще дойдат в старата столица. // Янтра днес, № 42, 22 sept. 1998.

³ Минчева, Тянка. Сиоп пръчки на Царевец е паметен знак на Независимостта. // Янтра днес, № 42, 22 sept. 1998.

⁴ Янтра днес, № 47, 1 окт. 1998.

⁵ Начева, Р. Романите на магьосника Коелю тръгват към българския читател от В. Търново. // Янтра днес, № 83, 20–22 окт. 1998.

⁶ Так там.

⁷ Так там.

⁸ Йорданова, Т. Цветен сборник с историята на ВТУ. // Янтра днес, № 91, 2 дек. 1998.

⁹ Митков, Г. Националният суверинитет е основната идея на държавника. // Янтра днес, № 8, 13 ян. 1999.

¹⁰ Генчева, Цв. Търновски лекари участват в приемането на първия здравен закон през 1879 година. // Янтра днес, № 18, 27 ян. 1999.

¹¹ Так там.

¹² Так там.

¹³ Так там.

¹⁴ Так там.

¹⁵ Так там

¹⁶ Янтра днес, № 70, 9–11 апр. 1999.

¹⁷ Василева, Г. Погледът към литературната класика като културна памет и живот. // Янтра днес, № 70, 9–11 апр. 1999. Отзивът е по повод на новоизлязлата книга: Василев, Сава. Литературна класика: 13 интерпретации. В. Търново, Слово, 1999. Сред избраните автори, на които авторът посвещава своите критически текстове, са Иван Вазов, Христо

Ботев, Димчо Дебелянов, Христо Смирненски, Пенчо Славейков, Ангел Караджичев, Йордан Йовков, Емилиян Станев, Йордан Йовков, Никола Вапцров и Димитър Димов.

¹⁸ Янтра днес, № 164, 24 авг. 1999.

Тодоров, Г. Петезичен речник на стандартизираните термини по информационни технологии // Янтра днес, № 175, 8 септ. 1999.

Бистра Девизова. Епидемии и природни бедствия спометели търновци в края на XIX и първите десетилетия на XX в. // Янтра днес, № 186, 23 септ. 1999.

¹⁹ Янтра днес, № 228, 22 ноем. 1999.

²⁰ Янтра днес, № 228, 22 ноем. 1999.

²¹ Пак там

²² Пак там.

Медникаров, Хр. Три приказки на братя Грим, събрани в едно. // Янтра днес, № 2, 5 ян. 2000.

Глушков, Хр. Руско-турската война от 1977–1978 г., мирът и Европа. // Янтра днес, № 43, 2 март 2000.

Петров, Ан. Излезе единствената книга на Висоцки, подгответа от него. // Янтра днес, № 147, 27 юли 2000.

Стеванов, Св. Бунтари и авантюристи в Средновековна България. // Янтра днес, № 209, 24 окт. 2000.

²³ Янтра днес, № 241, 7 дек. 2000.

²⁴ Янтра днес, № 39, 26 февр. 2001.

Стеванов, Св. „Повечето български политици имат къса памет”. // Янтра днес, № 124, 2 юли 2001.

²⁵ Янтра днес, № 221, 15 ноем. 2001.

Дживодерова, Б. „Жените на Варшава” от Георги Марков излиза за първи път на български. // Янтра днес, № 28, 11 февр. 2002.

²⁶ Янтра днес, № 121, 25 юни 2002.

Дживодерова, Б. Лесно ли се управлява издателство. // Янтра днес, № 6, 10–12 ян. 2003.

Дживодерова, Б. Търновски преподавател състави първия речник по риторика. // Янтра днес, № 157, 15–17 авг. 2003.

Митова-Ганева, К. 60 години от смъртта на Борис III Търновски. // Янтра днес, № 172, 5–7 септ. 2003.

Александрова, С. Цар, севастократор или неизвестен Калоян е бил погребан в Св. 40 мъченици. // Янтра днес, № 180, 17 септ. 2003.

Александрова, С. В „Св. 40 мъченици” не е погребан цар Калоян. // Янтра днес, № 183, 22 септ. 2003.

Александрова, С. Търновци чакаха повече от час да видят Калояновото погребение. // Янтра днес, № 184, 23 септ. 2003.

Дживодерова, Б. Българските японисти вече си имат и великотърновски речник. Янтра днес, № 222, 14–16 ноем. 2003.

²⁷ Янтра днес, № 13, 21 ян. 2004.

Стеванов, Св. Областният управител подари рядка книга за Стамболов на Историческия музей. // Янтра днес, № 27, 10 февр. 2004.

²⁸ Янтра днес, № 64, 1 апр. 2004.

Съвременен поглед към Америка. // Янтра днес, № 69, 8 апр. 2004.

²⁹ Янтра днес, № 80, 26 апр. 2004.

³⁰ Янтра днес, № 86, 5 май 2004.

Стеванов, Св. Уникален сборник издаде централния военен архив. // Янтра днес, № 114, 15 юни 2004.

Дживодерова, Б. С много обич към „корените си”. // Янтра днес, № 137, 16–18 юли 2004.

³¹ Янтра днес, № 145, 28 юли 2004.

Дживодерова, Б. „Слово” преиздава първата книга за В. Търново на акад. Иван Радев”. // Янтра днес, № 253, 29 дек. 2004.

Дживодерова, Б. Дневниците на писателя дисидент Йордан Велчев излязоха във В. Търново. // Янтра днес, № 253, 29 дек. 2004.

Дживодерова, Б. Великотърновец анализира математическите познания на средновековните българи. // Янтра днес, № 253, 29 дек. 2004.

Христова, М. Показват в юбилейна изложба повече от 3000 руски книги. // Янтра днес, № 64, 1–3 апр. 2005.

Лъчезар Георгиев. // Янтра днес, № 99, 25 май 2005.

Димитрова, Зл. Показват първата книга на Бачо Киро с автограф. // Янтра днес, № 130, 7 юли 2005.

Б. Дживодерова, Б. Доц. Емануилов доказва, че Александър II е идвал в България. // Янтра днес, № 153, 9 авг. 2005.

Дживоредова, Б. Издателство „Босилков” издаде два аблума за уникатните красоти на Велико Търново. // Янтра днес, № 184, 26 септ. 2005.

Христова, М. Национална библиотечна конференция ще се проведе във Велико Търново. // Янтра днес, № 225, 22 ноем. 2005.

Стеванов, Св. Журналист написа книга за търновските пощенци. // Янтра днес, № 24, 3–5 февр. 2006.

Стеванов Св. Книга, преведена от търновка, води класациите. // Янтра днес, № 64, 31 март–2 апр. 2006.

³² Янтра днес, № 117, 16–18 юни 2006.

³³ Янтра днес, № 122, 23–25 юни 2006.

³⁴ Янтра днес, № 126, 29 юни 2006.

³⁵ Янтра днес, № 137, 14 юли 2006.

³⁶ Янтра днес, № 159, 15 авг. 2006.

Стеванов, Св. Непознатите търновски царици разкрива доц. д-р Пламен Павлов. // Янтра днес, № 172, 1–3 септ. 2006.

Стеванов, Св. Българските царици са били еманципирани. // Янтра днес, № 177, 8–10 септ 2006.

⁶⁹ Димитрова, Зл. „Българските книги ги няма в Европа“. // Янтра днес, № 191, 28 септ. 2006.

⁷⁰ Регионалната библиотека издаде библиография на вестник „Янтра“. // Янтра днес, № 221, 9 ноември 2006. Тук ще добавя, че в цитирания библиографски справочник, след основния текст, е публикувана обзорна статия на зам.-гл. редактор на „Янтра днес“ „За новия вестник „Янтра днес“ (с. 96 – 103), в която се прави кратък преглед на графичния облик и тематичните посоки на новата регионална медия през осемте години на нейното съществуване. За същото издание виж и статията ми: Асенова, Стела. Библиографски издания, свързани със старата столица. // Библиотеки, четене, комуникации (пета национална научна конференция 22–23 ноември 2006 г., посветена на 105 години от рождението на проф. Тодор Боров). В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2007, с. 164–166.

⁷¹ Димитрова, Зл. Арх. Теофилов събира 200-годишните проучвания на „Св. 40 мъченици в книга“. // Янтра днес, № 55, 21 март 2007.

⁷² Димитрова, Зл. Помазаха тленните останки на Калоян с вино и елей. // Янтра днес, № 76, 19 април 2007.

⁷³ Димитрова, Зл. С държавни почести погребахме цар Калоян. // Янтра днес, № 77, 20–22 април 2007.

⁷⁴ Янтра днес, № 81, 26 април 2007.

⁷⁵ Димитрова, Зл. Мистериите около смъртта и изчезналото тяло на Борис III. // Янтра днес, № 37, 22–24 февр. 2008.

⁷⁶ Янтра днес, № 35, 20 февр. 2008.

⁷⁷ Янтра днес, № 100, 19–21 юни 2009.

⁷⁸ Димитрова, Зл. Правят барелеф на Радко Радков. // Янтра днес, № 141, 26 юли 2011, с. 12.

⁷⁹ Димитрова, Зл. Цит. съч., с. 12.

⁸⁰ Димитрова, Зл. Акад. Иван Радев събра в двутомник творчеството на Бачо Киро. // Янтра днес, № 132, 13 юли 2010, с. 12.

⁸¹ Доц. Петко Петков от ВТУ събра в сборник изследванията си за най-новата ни история. // Янтра днес, № 23, 3 февр. 2010, с. 12.

⁸² Петрова, Марина. Десетки търновци членуват в общество „Айн Ранд“. // Янтра днес, № 23, 3 февр. 2010, с. 5.

⁸³ Пак там, с. 5.

⁸⁴ Честваха 133 г. от героичните боеве края Елена [Редакционна]. // Янтра днес, № 236, 7 дек. 2010, с. 5.

⁸⁵ Димитрова, Зл. Проф. Андрю Полтър и ст. н. с. д-р Венцислав Динчев: „Никополис ад Иструм има дадености да се превърне в туристическа фабрика“. // Янтра днес, № 134, 15 юли 2010, с. 7.

⁸⁶ Маслянкова, Здр. „Обществото трябва да търси сериозната журналистика“ (В САЩ заради кризата големите вестници намалиха тиражите си, но регионалните ги увеличиха). // Янтра днес, № 207, 2 ноември 2009, с. 1–2.

⁸⁷ Димитрова, Зл. 23 информационни агенции на форум във Велико Търново. // Янтра днес, № 207, 2 ноември 2009, с. 7.

⁸⁸ Пак там, с. 7.

⁸⁹ Димитрова, Зл. Руши се църква на 13 века, в която е погребан цар Борис Покръстител От 1936 г. не е правен основен ремонт на светата обител в с. Марян. Иманяри ровят за наследството на Кёра Тамара. // Янтра днес, № 150, 8 авг. 2011, с. 1; Димитрова, Зл. |Хълмът на Марянския манастир се нуждае от специален ремонт (Иманяри търсят в обителта гроба на св. Цар Борис Покръстител и наследството на Кера-Тамара). // Янтра днес, № 150, 8 авг. 2011, с. 8.

⁹⁰ Поетът Янислав Янков на 70 години (Честит юбилей, приятелю!). // Янтра днес, № 145, 1 авг. 2011, с. 12.

⁹¹ Виж напр.: Колева, Марина. Дивото зове на север, където има само плаж и плясък на вълни. // Янтра днес, № 149, 5–7 авг. 2011 /петък–неделя/, с. 5.

⁹² Виж напр. Димитрова, Златина. Студентка от Анкара превеждат на турски Чудомир и Хайтов. // Янтра днес, № 149, 5–7 авг. 2011 /петък–неделя/, с. 4. Репортажът отразява фрагмент от книжовните комуникации на докторанта по български език от Анкарския университет, Република Турция, Гъзде Боджал, заела се да превежда текстове на български класици – Иван Вазов, Захари Стоянов, както и разказите на Чудомир и Николай Хайтов.

⁹³ Димитрова, Зл. Паметниците в България винаги са били повод за разделение (Цялата история на човечеството е съпроводена със събарянето на един паметни знаци, за да може на тяхно място да бъдат издигнати други). // Янтра днес, № 153, 11 авг. 2011, с. 7.

⁹⁴ Пак там.

⁹⁵ Димитрова, Зл. Търновският музей показва свои съкровища във Виена. // Янтра днес, № 151, 9 авг. 2011, с. 5; Димитрова, Зл. Резервоар от II век захранвал с вода над 300 години Никополис ад Иструм (Кражби по водопровода е имало още през римската епоха). // Янтра днес, № 151, 9 авг. 2011, с. 5.

⁹⁶ Димитрова, Зл. На Михнева могила край Добри дял разкриха крепост с порта и кула от IV–V (По време на българо-britанска експедиция). // Янтра днес, № 155, 15 авг. 2011, с. 7.

⁹⁷ Димитрова, Зл. По светите места във Велико Търново и околнността и до днес стават чудеса (Днес е големият християнски празник Успение на Света Богородица). // Янтра днес, № 155, 15 авг. 2011, с. 8.

⁹⁸ Стефанов, Св. Данаил Николаев – Патриархът на българската войска (Памет). // Янтра днес, № 165, 29 август 2011, с. 8.

⁹⁹ Стефанов, Св. На 9.IX. Велико Търново посреща партизаните от Килифаревската чета (Памет). // Янтра днес, № 172, 9–11 септ. 2011, с. 6.

ОТ СОФИЯ ПРЕЗ ФРАНКФУРТ ДО САНКТ ПЕТЕРБУРГ

Доц. д-р Лъчезар Георгиев

Продължава от бр. 1-2, 2011г.

Кой знае защо, докато се любувам на пътническите кораби по Нева, които оставят пенести дери зад себе си, минавайки край старинни сгради и църковни куполи, а после извиват край Адмиралтейството, се сещам за героя от монографията ми „Книгоиздаване и книжнина“ Илия Мусаков – военен писател, един от дейните творчески фигури в най-солидната издателска институция между двете световни войни у нас – Военноиздателския фонд, редакторът на списание „Родолюбие“ и автор на исторически романти, разкази, мемоарни творби, дори книги за деца. Илия Мусаков следва военно-инженерно училище в Санкт Петербург, в руското списание „Кадет“ излиза първият му разказ „Неудачный ден“. През Първата световна война е командир на картечна рота, а със званието капитан се подвизава из воените издателски среди в българската столица. През 1942 г. е сред членовете съучредители на Дружеството на военните писатели, разгромено от новия тоталитарен режим в началото на 50-те години на ХХ век. Писателят дисидент Георги Марков в своите „Задочни репортажи за България“ разказва как е учили със сина му – талантливия преводач на световни писатели романисти Владимир Мусаков, как семейството на стария писател е изселено извън София и живее в мизерия, а самият Илия Мусаков е заклеймен и на творчеството му новите управници слагат дебел кръст. Нека добавя и това – забравят се приносите му, забравя се, че като редактор на списанието за култура и литература „Родолюбие“ находчиво подбира материали за доблестните руски воини и тяхната мисия през Освободителната руско-турска война 1877–1878 г.

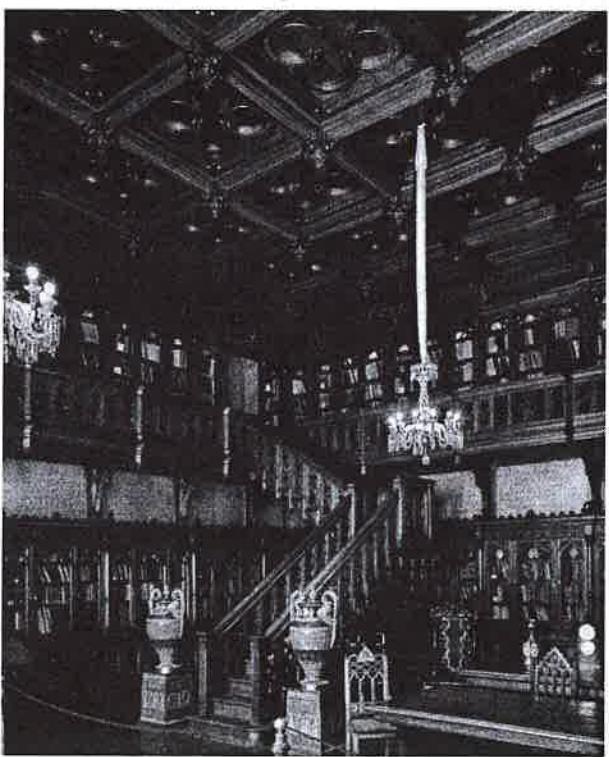
Припомням си думите на първите участници в научната конференция за Константин Шафрановски в научната библиотека на РАН – и той, подобно на капитан Илия Мусаков, има нерадостна съдба – въпреки книжовните си приноси бива набелязан от управниците край река Нева в епохата на свиреп тоталитарен режим, намират му прегрешения,

преследват го. Едва след смъртта си, в наши дни, Шафрановски получава своята реабилитация, а четенията в негова чест събират учени от Русия и Европа. Види се, времето е велик съдник и възмездява за заслепението и духовния здрач, които често замъгляват очите на властта в опита ѝ да обезличи инакомислещите. Впрочем, страхът от интелигенцията е присъщ на режимите, с каквите и имена да се кичат през годините.

Някои българи у нас обаче добре се ползват от добрата културна комуникация с Руската федерация. Един от съвременните изследователи на националноосвободителните движения и родното Възраждане, проф. Иван Стоянов, ми споделя, че за написване на някои от книгите си е събрали солидна документация, работил е усърдно в тукашните архиви, които са изключително богати и полезни за историка, а и за книжовника. Подобни впечатления от Санкт Петербург сподели малко преди тръгването ми за Русия и проф. Димитър Кенанов, също от Великотърновския университет.

Със Санкт Петербург е свързан и изтъкнатият български историк в областта на тракологията проф. д-р Христо Милушев Данов, внук на бележития пловдивски издател от Българското възраждане Христо Груев Данов. В града на река Нева (тогава Ленинград) през 1969 г. той защитава втори докторат с монографията си на тема „Древна Тракия“. За учения и преподавателя от Историческия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ по повод на стогодишнината от рождението му в есента на 2011 г. великотърновското университетско издателство пусна за печат една позабавена книжка на сп. „Епохи“ (№3–4 от 2008 г.), в което редколегията на историческото ни списание отдава дългимото на проф. Христо М. Данов като европейски авторитет в областта на древните науки.

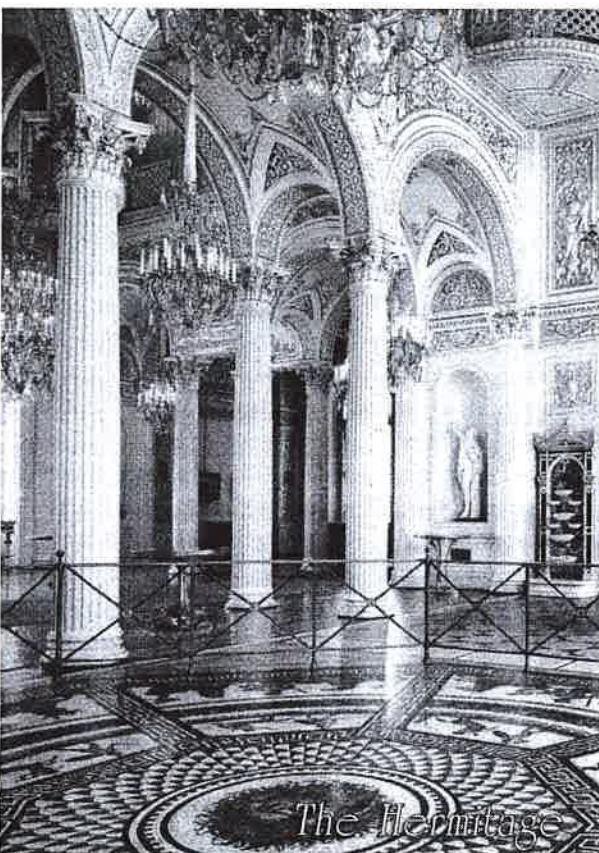
Денят след международната конференция за Константин Шафрановски в библиотеката на Руската академия науките сме определили за разглеждане, доколкото ни стигат силите, на културните забележителности на старата руска столица.

Зимният дворец е най-представителната сграда в общия архитектурен ансамбъл на Дворцовия площад. Величието на дворянски Петербург ни заслепява още щом прекрачим галериите на един от най-големите музеи не само в Русия, но и в света. Ермитажа със своите близо три милиона експонати и днес е събрали туристически потоци от близо и далеч – наред с европейците тук се натъкваме на японци с фотоапарати най-ново поколение, които са по-любопитни от всички и тайнично от разпоредителите шракват по някоя снимка за спомен край рицарите с метални доспехи, край някой императорски трон или картина от велик художник.

Музейният комплекс на държавния Ермитаж включва Зимния дворец, Малкия Ермитаж (1842–1851), Стари Ермитаж, Ермитажния театър и Новия Ермитаж. Свързани с този комплекс са Запасния дом на Зимния дворец, Дворецът на Меншиков, източното крило на Главния щаб и реставрационния център „Старая Деревня“. Удивителната резиденция Зимен дворец е изграден за осем години по указ на Елизавета Петровна между 1754–1762 г. по проект на архитекта Б. Ф. Разстрелли, като впоследствие по оформлението на интериора работят Дж. Кваренги, О. Монферан, К. И. Роси. Опожарен през 1837 г., дворецът е възстановен под архитектурното ръководство на В. П. Стасов и А. П. Брюлов. По разпореждане на императрица Екатерина II между 1764–1769 г. се изгражда Малкия Ермитаж, който отговаря на вложенята смисъла – уединен

ъгъл, предназначен за отпив на монархическата особа, с художествени колекции в интериора на помещението. През 1842–1851 г. по архитектурния проект на Л. фон Кленце е построен Новия Ермитаж, което се превръща в първия обществен художествен музей в държавата. Парадното стълбище (известно като Йорданская лестница) заблестява с великолепието на сводове, плафони, архитектурна орнаментика и декоративни елементи, още при влизането в Зимния дворец. Оттук са влизали короновани особи и посланиците на чужди държави към Тронната зала. В празника на Светото Кръщение шествietо с духовенството и императорското семейство се отправяло към павилиона „Йордан“, който се намирал близо до брега на Нева. От „Йорданская лестница“ в сърцето на двореца се подхожда към забележителни богато украсени помещения – Голямата Тронна зала (Св. Георгиевска зала) от 1838–1841; Двадесетколонната зала (1842–1851); Зрителната зала на Ермитажния театър (1783–1785); Зала Микеланджело (1842–1851; известна още като: Зала с фрески от школата на Рафаел); Концертната зала (строена и обновявана: 1790–1793; 1830; 1838–1839); Петровската (малка Тронна) зала – в памет на Петър I и с елементи от императорската символика на епохата, проектирана от О. Монферан и възстановена след пожара от В. П. Стасов 1838–1839); Бялата зала (1838–1841); Галерия Отечест-

вената война 1812 г. (1826; 1838–1839); Зелената столова (1830); „Малахитиновия салон” (1833; 1838–1839). Специално внимание отделяме, за да разгледаме местата с интелектуална специфика – библиотеката на Николай II, изградена между 1894–1896 г., експозицията на руската култура от първата половина на XVIII; галерията История на древната живопис (1842–1851); зала Юпитер с експозицията скулптури от императорски Рим (I–IV век); Зала на френското изкуство на XVIII век (1838–1839); експозицията западноевропейски оръжия XV–XVII „Кавалькада рицарей”. залата с Коливанска ваза (1831–1843). Булоарът и златната гостна са водещите парадни помещения в покоите на Мария Александровна, съпруга на Александър II. Изисканата декорация на булоара, с атрактивна тъканна обивка на стените и в стил рококо, е подгответ по проект на Г. А. Босое.

Платната от знаменитости на живописта тук са почти във всеки от блъскавите салони. Един от тях е Залата Рафаел с експонати от Италианската Майолика на XVI век. Наред с руските майстори на четката в художествените зали на Ермитажа се пазят картини на Рембранд Харменс ван Рей, Питер Паул Рубенс, Франс Снейдерс, Антонис ван Дайк, Рогир ван дер Вейден, Якоб Йорданс, Рафаел, Тициан, Караваджо, Джордоне, Амброзиус Холбайн, Франсиско Сурбаран, Джовани Батиста Теполо, В. ван Гог, О. Ренуар, П. Гоген, Клод Моне, А. Матис. Тук са две картини „Мадоната с Младенеца” от Леонардо да Винчи – едната от 1478 г., другата от 1490–1491 г. Наслаждаваме се на „Женски портрет” от Лукас Кранах Старши, на „Непорочното зачатие” от Бартоломе Мурильо, „Закуска” от Диего Веласкес, „Жертвоприношението на Авраам” и „Даная” от великия Рембранд, но и на великолепната творба „Гибелта на Клеопатра” от недотам известния живописец Масимо Станционе. Най-дълго се застоявам пред един любим класик – Рубенс, чийто

картини тук сякаш живеят в някакъв вълшебен сън, а най-потресаващото платно е „Снемане от кръста” (около 1617–1618). Удивляват и други шедьоври от същия автор – „Съюз на Земята и водата” (1618), „Персей и Андромеда” (около 1622), „Пирът у Симон Фарисея” (около 1618–1620) и по-малко познатата творба „Кимон и Перо” (1612). В размисли за великия художник се сещам за онзи август на 1996-та, когато имах късмета да общувам с платната на Рубенс в Антверпен – не само в музея на художника в града и в местния катедрален храм, но и в музея на печатарството „Плантеин – Моретус”, където художникът работи усърдно като илюстратор на книгите, излезли изпод ръката на майстор-печатар и издател Кристофер Плантеин. Десетките оригинални скици за титулни страници, фронтисписи, извяяните с финес гравюри и до днес удивляват и разказват за голямото творческо сътрудничество между двама гиганти – на художествената инвенция и на книжното изкуство.

В по-ново време руските издатели са се сетили да запечатат във великолепна малоформатна колекция 32 от репродукциите в изданието „Ермитаж. Живопись старых мастеров”, осъществен през 2010 г. от петербургското издателство „Алфа Колор“. Същото издателство през 2008 г. печата в обща колекция 32 изгледа от най-важните зали „The Ermitage. Interiors a collection of 32 postcards“.

Връщайки се отново във великолепието на Ермитажа, за миг поглеждам през прозорците, водният канал на Нева плиска води сякаш под краката ни, пенеста дира от пътнически кораб плисва върху гребена на две продълговати вълни, после водата се укротява и става отново синьозелена и кротка, едва раздипляна от повояващия откъм залива бриз. Усещането за вечност в Ермитажа сякаш за миг приковава всички, дори и иначе приказливите

японци пред нас се умълчават. Докато нова вълна от туристи не нахлува в дългите и обсипани със скъпки вещи на императорското семейство коридори – повечето подаръци от чужди владетели, види се, през вековете царските фамилии са пътували навред и са били дарявани пре богато, но усетът за съхранение и предаването на придобитото за идните поколения е владял не една династия и е послужил за полагане фундамента на един от най-богатите музеи в света.

Преди да поема към другите зали и салони, се застоявам дълго пред картините на Рембранд – „Завръщането на блудния син“ (1668) ме кара задълго да се замисля върху превратностите на живота; друго негово платно „Аман узнава своята съдба“ (1665) подсилва усещането за проникновението на твореца, докато „Светото семейство“ (1645) вдъхва някаква особена благодат и сияние.

В един от свободните часове се отбиваме да си вземем сувенири за спомен. Решаваме да ги закупим от малкия, но богато зареден магазин „Невский проспект“ на улицата „Большая Конюшенная“. Консултант-продавачката любезно ни посреща на английски, види се, впечатлява я облеклото ми – костюма, вратовръзката, дипломатическата чанта. Прекъсваме я още по-мило, нека да говори по руски... За миг тя гледа списано, после, докато разменяме по няколко думи, включва – о, вие сте българи! Казва няколко ласкови думи на нашето Черноморие. Да, да, вече всичко е наред. И на масата сме отрупани със всевъзможни дребни вещи, изработени с вкус, при това на поносими цени – и то само на стотина метра от самия Невски проспект. Щом излизаме обаче, припомняме си за злощастните групи руски туристи, които през лятото са принудени да чакат по морските ни летища денонощия за полета си до Санкт Петербург, заради

неурядени сметки и куп проблеми в работата на нашумяла българо-руска туристическа фирма. Странно, отзукът и в руските медии е бил силен, но руснаците не обичат да подхващат тази тема и при срещата с нас гледат да я отминат. Повечето, види се, с горчива усмивка въгълчетата на устните. Какво ли си мислят в този миг за нас?

Редно да се отбележи, че в града чужденецът има къде да направи вечерта си разнообразна. В централната част, на самия Дворцов площад, на река Мойка, е разположен ресторантът-кабаре „НЭП“ със впечатляващо вечерно шоу; на бул. „Конногвардейский“ се намира атрактивният „Строганов Стейк Хаус“, в централната част е и бар „Барселона“ с репертоар от 20 елитни винени сорта и блюда от испанската и европейската кухня; от собствен аквариум водят и приготвят рибата във „Фиш Хаус“ на „Гривцов“ № 4; в стила на старинен грузински град е ресторантът с национални блюда, добри вина и жива музика „Пиросмани“; не отстъпва по качество и единственитет в С. Петербург ресторант с руски ястия от различни епохи „Русская рюмочная №1“, включително от т. нар. „допетровско“ време. На „Невски проспект“ № 18 пък се намира едно от най-старите заведения за интелектуалци – кафе „Literary“. Казват, че е основано още през 1816 г. и през различни епохи е събиравало литературни знаменитости. Разбира се, градът на Нева си има и по-modерните аспекти – поне дванайсет са заведенията за бързо хранене „Макдоналдс“ в Санкт Петербург! Но из романтичната централна част на града има и доста магазини на западни фирми, някои с десетилетни традиции. Такъв е магазинът за луксозни аксесоари и бижутерия на Луи Войтон на „Большая Конюшенная“, такива са множеството магазини по „Невски проспект“ и на още доста места по централните булеварди на морския град.

Пред паметника на великия поет А. С. Пушкин пред „Руският музей” поспирате за миг да отдъхнете в размисъл за великата руска литература. После се сещате, че в „Издател. Книжные новости” – втората част на списанието „Полиграфист и издател” от 2004 г., бях прочел за една съвременна руска писателка, родена в С. Петербург – Татьяна Толстая, даровит майстор на разкази и романи, носителка на национални и международни награди за проза. Т. Толстая е внучка на писателя Алексей Н. Толстой, произлиза от рода на филологи и литератори, цяло десетилетие – между 1990–2000 г. преподава руска литература в американски колежи и университети, членува в редколегиите на руски издания, а прозата ѝ бива превеждана на английски, немски, френски, шведски. Една от многото талантливи рожби на този невероятен, удивителен град.

Редно е да кажем и няколко думи и за издателските структури в Санкт Петербург. В интернет-справочника „Лучшее в Санкт-Петербурге” /Карты, путеводители, каталоги. Полиграфическая продукция на заказ/ са включени 43 издателства, като някои от тях са издатели на периодични и рекламно-информационни издания, списания, брошури, бюллетини, миниатюрни издания, на специализирана техническа и отраслова книжнина. В бизнеса с музикални и нотни издания работят издателствата „Композитор” и „Музика”; в сферата на изкуствата – „Аврора”, „Лики России”, „Искусство России”, „Искусство –СПб”, „Лимбус Пресс” /фотоальбуми/, „Художник России”, „Логос”, „Крига”. С научна и академична ориентация в репертоара си са „Издательство Пушкинского фонда”, „Издательство Санкт-Петербургского государственного университета”, „Наука”, „Политехника”, „Питер” – специализирано в научна и учебна литература. Няколко от местните издателства издават историческа книжнина – „Логос”, „Нестор-История”, „Александр Принт”, „Паритет”, „Лики России”, „Гангнут” – списания и брошури по история на военноморския флот, други като „ДЕТГИЗДАТ” – детска литература; художествена литература пък издават „Азбука” и „Хеликон Плюс”; „Мирт” – християнска литература. В учебната книжнина е профилирано издателството „Просвещение”. Издателството „Редкая книга из Санкт-Петербурга” подготвя библиофилски издания, книги ръчна изработка в малки тиражи. С подобен характер функционира и „Альфарет”, специализирано във възпроизводството на стари и редки книги, манускрипти, репринт гравюри. Със седалище на Сенная площадь е разположено информационно-издателското агентство „ЛИК”. Тематичните профили се допълват от издателската къща „Собака”, от „Хим-

издат” – зад книжнина по естествени науки и книги за висшите училища, от специализираното издателство „Юридическая книга”. „Землевладелец Северо-Запада” издава едноименното си списание, както и други периодични издания като „Загородное строительство”, „Дела садовые” и „Ландшафтные решения”. „Судостроение” пък издава книги с морска проблематика. „СпецЛит” е профилирано по проблемите на медицината. Общо погледнато, целият този спектър, без да се задълбочаваме в цялостната дейност, сочи една интензивна и доста разнообразна по профили книжнина, която превръща заслужено Санкт Петербург в значим издателски център в съвременното руско книгоиздаване.

Трудно е да се обиколи всичко – навред е зашеметяваща красота и изящество, водните линии на каналите сякаш са естествено сраснали със старинните сгради, площадите с паметниците, проспектите, Троицкият мост; с Царско село и Екатерининския дворец от 1744–1756 г., с Петерхоф и фонтанната група „Самсон, раздиращ пастита на лъва”, с историческия крайцер „Аврора”, стрелката на Василевския остров, Михайловския замък, Николо-Богоявленския Морски събор – и колко още места, които ще останат за някой друг път. Заричаме се отново да се върнем при в града на хармонията и красотата, която магнитично събира хора от цял свят – туристи, хора по бизнес дела, поклонници на православието, люде на културата и интелекта.

Време е да се разделим с морската столица на Русия и един от най-красивите и достолепни европейски градове. На летище Пулково 2 стриктно ни карат да свалим всякакви метални предмети и апарати, дори ни предоставят найлонови пликчета, а обувките ни минават отделно през скенера. Като компенсация в самолета стюардесата ми подава любезно издаваното от летището „Линия полета” (*Журнал аэропорта Пулково*) – още едно добре списвано издание, при това отлично илюстрирано и с доста полезна информация за любознателните пасажери.

...И отново сме във Франкфурт. Митничарите се заглеждат продължително в шоколадите, които носим от Русия, сетне ги прекарват през модерни скенерни устройства и дават знак да минем. По този повод се сещаме за наша млада колежка, която при доста старателния преглед продължавала да възбужда устройството, което непрекъснато пищяло; тогава немските митничарки я вкарават в специална стая, събличат я само по сутиен и бикини, а ръчният скенер продължава да пищи. Накрая накарали дамата да свали всичко. Оказалось се, че белята идва

от металната тока на сутиена. „Но... такива неща стават и на други летища по света!” – шегуват се спътниците ми.

Още на терминала на летището във Франкфурт, при изхода за полета до София, усещам, че някакъв висок мъж с яке и леко олисяло чело ме заглежда внимателно. Годините не му личат, но сигурно поне е над петдесет и пет. Види се, българин е, може и да се е припознал в някого. Качваме се в самолета, сядам, а близо до мен се настанява мъжът, вторачва се, после произнася името ми и подава ръка.

Смайвам се, стискам дланта му и се връщам назад в годините. Та това е самият Тодор Венциславов, мой колега музикант от някогашната ни студентска група „Лотос“ при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ – времето е доста назад, края на 70-те – началото на 80-те години. Тошко, така му казваме тогава, е певец, невероятен интерпретатор на певци от популярните за епохата състави – „Хот Чоколет“, „Супер Макс“, „Пинк Флойд“, „Форинър“, а за по-ефектно изльчване на сцената си е обръснал главата. В групата аз съм соло китарист, също пускам в репertoара по някое парче – на „Дайър Стрейдс“, на Ерик Клептън. Свирам и български парчета – на „Щурците“, на „Диана Експрес“, но и наши композиции. Правим и по някоя групова песен на „Бони М“ – диско-музиката тъкмо е излязла на мода, и във вокалите участват всички – баскитаристът Стефан Събков – Футито, Стефан Цанков от Габрово – английска филология, и дори барабанистът Стефан Божанов. По онова време, колкото и да не е за вярване, има период, в който благодарение на прокарваната от Людмила Живкова културна политика системата на социализма се стреми да се отвори към света и даже при оркестрите мълчаливо се допуска да се свири западна музика. Съвременниците навярно си спомнят за пълните дискотеки и ресторонти. Все още хората имат пари и вечер обичат да се веселят, да слушат музика на живо. Оркестири има навред из целия Великотърновски окръг, а в старата столица всяко заведение е със състав – повечето са към „Бюро Естрада“ (по-сетне – Окръжна дирекция „Музика“) и към „Балкантурист“. Групата ни след прослушване започва

работка към Бюрото, одобряват ни и за дълго свирим в новото заведение при комплекса до стадион „Ивайло“. Екът на китарите оглася квартала, имаме страхотен саунд и добър четириглас, всяка вечер ресторантът се пълни и дори няма място за танцуващите млади хора.

Успехът ни препраща в огромния салон на ресторант „Ракета“ в Павликени, седне свирим няколко месеца в дискотеката на Летния театър в Горна Оряховица, а за награда ни пращат в Международния младежки център в Приморско, където концертарираме пред отбрана публика от чужденци. Тошко тъкмо завършва Немска филология и паралелно учи английски. Сега е в стихията си. Вършее по подиума, сграбил стойката, а оркестърът ни прилича повече на западна група, попаднала тъкмо на мястото си сред ентузиазираните немци, чехи, поляци, унгарци, сърби. Обираем овациите цели два месеца, седне продължаваме в курорта Обзор – и там успех. Появрвали сме, че ще излезем да свирим в чужбина.

Бръщаме се и почваме работа в елитния тогава ресторант „Етър“, откъдето са минали най-престижни групи от окръга и страната. На място си правим си снимки за турне до ГДР. Тошко има някаква леля в София, свързана с един от шефовете на Импресарска дирекция, обещава да съдейства, налага се обаче да съберем сума пари, някои от нас отиват на място, дори оставят бутилка уиски на големия шеф. Продължаваме да свирим, от окръжната музикална дирекция ни върят из заведенията на града, а ние стягаме здраво репертоара и се надяваме. През тези съдбовни месеци обаче се случват събития, които охлаждат ентузиазма ни. След обстойни проучвания на целия оркестър от органите на сигурността се оказва, че заминаването ни се възпрепятства – в биографията на Венциславов откриват роднина, който е преследван от народната власт като кулак, получава се и отказ от Импресарска дирекция, събрани пари изгарят, Тошко се разболява и влиза в болница, а междувременно, щом угасва блескавата перспектива за групата, тя се разпада.

Започваме да свирим в различни оркестири. Моя милост се захваща с журналистическия занаят, за няколко месеца свири из Югославия с търновския оркестър „Лира“, седне отново подхваща журналистиката, печели конкурс и поема мениджърът на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Постепенно музиката остава на заден план, задава се дисертация, седне хабилитация. И музиката неусетно си отива, като красива самотна жена, бавно потъваща в дрезгавината на утрото.

Тодор Венциславов обаче остава верен на пътя, предначертан му от съдбата. Свири с временни

формации из старата столица и Горна Оряховица, сегне се чува, че е заминал да работи с оркестър из Европа. Мечтата му най-сетне се сбъдва. С години пребивава из скандинавските страни, в Германия, в Швейцария. Пътува, сключва договори с импресарски къщи и собственици на солидни заведения, партнира си с изпълнители и публика, които широко му отварят очите.

И сега, навъртял години, събрал солиден опит на музикант от „средния ешалон“ на артист-оркестрантите, продължава да обикаля Европа и света. Докато самолетът набира скорост и се издига над река Майн, а сегне извира крило и поема отвъд небостъргачите, високо във висините, за да пробие белите къдрави облаци и застине над тях като в никакъв унес, напевният тембър на музиканта се разнася на вълни из салона. Доловяи откъслечни фрази, после успявам да навържа сюжета на импровизирания му разказ, който споделя със спътника си.

Венциславов разказва за пътешествия по круизите, които обикалят морета и океани, тръгвайки от норвежкия град Берген. На презоceanските кораби има великолепни удобства за музикално дуо българи, каквото е тяхното. Тошко свири на клавира с певица българка, която преди няколко години се е преместила и живее в Испания. Правят добра музика, пасажерите ги харесват, собствениците на круизите са доволни. Иначе работата е много, но пък за разлика от придиличите си скандинавски колеги, които свирят за далеч по-големи суми и не в толкова уморителни турнета, българите имат солиден и разнообразен репертоар за всяка аудитория и възраст – от евъргрийните до модерните парчета. При това знаят и езици, та проблем с комуникацията нямат. Хер Венциславов е доволен от сегашното си положение – обиколил е почти целия свят, с круизите е стигнал до всички континенти, но не забравя да се върне и в България. Сълъськът с нерадостната картина на родната действителност понякога е толкова драматичен и травмиращ, че в думите му се усеща огорчение и като че ли малко тъга. Загубил е родителите си отдавна. Дъщеря му живее с приятеля си австриец във Виена, понякога отиват на гости със съпругата му да я навестят. Наред с това хер Венциславов е от хората, които трудно се задържат повече от месец-два в родината. Не вижда и смисъл да остава. Липсата на подходящи заведения за неговата музика и залитането към жанра на чалгата у нас са далеч от вкуса и високите му критерии. У нас се усеща все повече чужденец, и сам си знае защо – защото е човек на света, защото докато е жив, няма да спре

да радва с музиката си хора от други народности и раси.

От едно турне в Швейцария си е докарал автомобил и известно време пътува заедно с апаратурите и клавиите – от България до Скандинавия. Докато един ден, преди години, не му се случва огромно изпитание – на някаква бензиностанция преди Будапеща, на път от София за Норвегия, открадват чанта, в която са всичките му пари и документи. Останал без цент в джоба, в шоковата ситуация, търси помош от консулството. Едва се добира до Будапеща. Очаква съпричастие от сънародниците ни, вместо това му издават срещу немалка сума пасаван – временен паспорт с право за обратно връщане. Венциславов няма с какво да плати. Обажда се на певицата, която пътува от Испания за Норвегия. Тъй като българинът е без документи, по мобилен телефон разпорежда сумата от неколкостотин евро да се плати на служител в консулството, разплаща се за пасавана и излиза от сградата. Все пак колата е в ръцете му. И апаратурите, и скъпият синтезатор са в нея, слава Богу. Решава на свой риск да прекоси Европа. Продвидението бди над него. Кара бавно, предпазливо, моли се да не го спре полиция. Изважда невероятен късмет – без паспорт и лична карта, с автомобила и апаратурите, се добира до норвежкия бряг, дори му дават каюта в круиза, даже не му искат да удостовери самоличността си. Така изкарва цялото си турне. Но му остава обеща на ухото – да прекосява континента само по въздуха. Зарязва синтезатора и апаратурите; на корабите има и пиано, и вокални уредби, използва модерни модули и компютър за новото звучене на музиката си. И знам, че ще продължава да пътува, че от дъжд на вятър ще се засичаме по въздушните пристанища на света или из България – един мъж с посребрели коси и дълбоки бръчки на челото, от години следващ своята мечта, а може би и мисия, каквато имат само белязани с талант люде. Уви, понякога ние минаваме забързани край тях и е нужно да се издигнем високо над земята, на десет хиляди метра височина, за да размислим над истинската им същност. И да проумеем самите ние какво пропускаме, забързани към практичния си и привидно уреден свят.

Стюардесата приканва пасажерите да затегнат отново предлазните колани. Двигателите се напрягат, крилото на аеробуса се накланя и дори най-разговорливите замълкват в очакване да се приземим. В мъглявината на вечерта мъждукат уморените светлини на българската столица.

ОНТОЛОГИЧНА, ЛЕКСИКАЛНА, МОРФОЛОГИЧНА И СИНТАКТИЧНА ИНФОРМАЦИОННА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЕЗИКА НА СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ В „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ...”

(Към въпроса за смисъла на интелектуално-комуникативния акт)

Проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, проф. д.п.н. Александра Куманова
проф. д-р Милен Куманов, д-р Николай Василев

„моят език е тоталната сума на самия мен“

Ч. С. Пърс [1]

Движението напред има своята особеност – да губи. Целият наш живот е верига от загуби. Ако ние сме тръгнали по един път, то ние губим всички останали пътища. Затова знанието за предшестващото е изключително важно: то показва *н е р е а л и з и р а н и т е възможности* и *в тази връзка историята е важна не за това, че тя ни учи.* (*Ние не можем да се учим от нея, както не можем да се учим от нашето детство.*) *Историята е изключително важно знание за неизвървяните пътища.*

Ю. М. Лотман [2]

<...> централната дейност на семиотиката е непограничен набор от съзвучни илюзии; основната ѝ мисия е да посредничи между реалност и илюзия. Тази абдуктивна [3] задача от този момент нататък е привилегия на бъдещите поколения, дотолкова, доколкото младите хора са склонни да се вслушат в съвета на техните избрани „лекари“ [4].

Т. А. Сибильк [5]

I. Семиологично движение за езика на св. о. Паисий Хилендарски – част от универсалното човешко културно наследство

(Емпирична аналитична интродукция)

В продължение на три учебни години (2007–2010) 421 студенти от Университета по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ) – автори на научни изследвания, отразени в ежегодно публикуваните *Tabula Gratulatorum: Систематизиран хронологично-азбушен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета* [6] и сводния Именен показалец, помествани в *Трудовете на СНО при УНИБИТ* [7] – участват в:

- преписването на ръка и на компютър на „История славяноволгарска ...“ (с. 52–79 СВ. О. П ИС) (абрев. СВ. О. П ИС посочва тук и подолу цит. по изд. на УНИБИТ) [8];
- изграждането на справочно-информационния апарат към текста;

– Историография (с. 937 СВ. О. П ИС);
– Коментар (с. 80–111 СВ. О. П ИС);
– Именен показалец (с. 112–124 СВ. О. П ИС);
– Географски показалец (с. 125–134 СВ. О. П ИС), съпътстван от *тезаурус на езика на йеромонаха* (съществителни, прилагателни и числителни имена, местоимения, глаголи [лични и безлични глаголни форми], наречия, предлози, съюзи, частици ...).

Работата по това семиологично движение се осъществява за целите, реализирани с появата на бял свят на препис на „История славяноволгарска ...“, снабден със системен справочно-информационен инструментариум, който е под: общата редакция на проф. д.и.к.н. Стоян Денчев; научната редакция на проф. д-р Милен Куманов; библиографската и текстологичната редакция на проф. д.п.н. Александра Куманова; езиковата и семантичната редакция на д-р Николай Василев; терминологичната редакция на доц. д-р Елена Томова, гл. ас. Диана Ралева, д-р Венцислав Велев; справочно-информационната редакция

на Марияна Максимова, Цветана Найденова, Антон Даскалов.

Публ. в цит. изд. на компютърния набор на „История славяноболгарска ...”

(23 514 думи; 141 129 знака) (с. 52–79 СВ. О. П ИС) е снабдена със следните **Приложения**:

- Въстъпителна историографска студия (с. 9–37 СВ. О. П ИС);

- Коментар (с. 80–111 СВ. О. П ИС);

- - Именен показалец (с. 112–124 СВ. О. П ИС);

- - - Географски показалец (с. 125–134 СВ. О. П ИС) / проф. д-р Милен Куманов;

- - - - Тезаурус на езика (лексикален и морфологичен разрез) на св. о. Паисий Хилендарски (с. 9–37; 135–174; 175–187 СВ. О. П ИС) / проф. д.п.н. Александра Куманова.

Преписът на ръка на „История славяноболгарска ...” е осъществен в специално ръчно подвързана за целта ръкописна книга във формат А5. Листовете на този кодекс, поднесен на хартиен носител, са с по 25 разграфени реда и с три вертикални полета (образувани от прокараните две вертикални линии на всяка страница).

В централното поле на страниците на описаната ръкописна книга от 612 номерирани страници е направен преписът на „История славяноболгарска ...” (с. 1–326) по изданието на акад. Петър Динеков [8].

Всяка страница на ръкописната книга е снабдена с указание и за съответната поредна страница по цит. изд. (на П. Д.), т.е. има изписани две арабски цифри в колонцифъра: първата – на ръкописната книга; втората – по изд. на П. Д., посочена в кръгли скобки.

Последната изписана страница на ръкописната книга е: 326 (108).

Самото издание на П. Д. е препис на български език (тук морфологията и синтаксисът са изцяло осъвременени и поднесени според нормативната база на съвременния български книжовен език), направен по знаменития труд от акад. Йордан Иванов [9].

В двете странични полета на всяка страница на ръкописния препис – осъществен в УНИБИТ за целите на създаването на тезаурус на езика на Св. о. Паисий – са преписани допълнително думите от текста, като се съблюдават следните правила за съответните части на речта: съществителните имена са представени със син цвят, безличните (причастията, деепричастията, отглаголните съществителни...) и личните глаголни форми – с червен, прилагателните имена – със зелен, местоименията – с черен.

Преписът на ръка на „История славяноболгарска ...” на св. о. Паисий Хилендарски е завършен към 22 май 2009 г. Към 21 май 2010 г. са финализирани: **сигнифицираният препис на компютър**, направен на този труд (публ.: с. 52–79 СВ. О. П ИС); **тезаурусът на езика на йеромонаха (нак там, с. 135–171; 172–174; 175–187 СВ. О. П ИС)**.

Основният инструментариум на работата върху тезауруса на езика на св. о. Паисий е дело на **изтъкнатия историк проф. д-р Милен Куманов**, който наблюдава отблизо работата на СНО при УНИБИТ и участва като експерт в изследванията на младите откриватели (с. 9–37; 80–111; 112–124; 125–134 СВ. О. П ИС): **Историографията, Коментарът и справочно-информационният апарат** към „История славяноболгарска ...” (Именен и Географски показалец).

Комплексът на обемната широкомащабна интелектуална дейност, свързана с описаните тук посоки на проучване на феноменологията на „История славяноболгарска ...” на св. о. Паисий Хилендарски, естествено въвежда в сърцевината на този научноизследователски и граждански акт на познанието 421 студенти на УНИБИТ, които са преки участници в тази дейност.

В центъра на внимание тук е самият изследователски процес на „историческата поетика” (израз: М. М. Бахтин; „*Писател е този, който умеет да работи на езика, намирайки се извън езика, който притежава дара на непрякото говорене.*“ [10]).

Историографията на „История славяноболгарска ...” (с. 9–37 СВ. О. П ИС) е **компендиум по изданията и преписите на Паисиевата история** [11].

Тази историография по своите справочно-енциклопедични достойнства може да бъде наречена **ПАИСИАДА** (свод на паисиевнането).

ИДЕЯТА НА „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКА ...“ Е: С ЕЗИКА НА ХРИСТИЯНСКИЯ ХУМАНИЗЪМ ДА СЕ СЪТВОРИ РЕВОЛЮЦИОННА ПРОГРАМА НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ, защото тя към онът момент от историята на България (1762 г.) е интелектуален акт – „CONDICIO SINE QUA NON“ (УСЛОВИЕ, БЕЗ КОЕТО НЕ МОЖЕ) ...

ИНТЕЛЕКТУАЛНИЯТ КОМУНИКАТИВЕН АКТ, СНЕТ В ДИСКУРСА НА „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКА ...“ НА СВ. О. ПАИСИЙ, НАПОМНЯ ЗА:

– РОЛЯТА НА ЗАКОНОДАТЕЛЯ НА ЕВРЕИТЕ МОЙСЕЙ;

– ЖАНРОВАТА СТРУКТУРА НА ТВОРЕННИЯТА НА ОМИР;

– ДУХА НА ТРАКТАТИТЕ НА ТОМАЗО КАМПАНЕЛА (*срв.: ДЕЙКСИС: с. 188–194 СВ. О. П ИС*) ...

Морфология на семиозата [12] на Българското възраждане – в съответствие с постановката на У. Еко („*Спрямо езика не може да съществува нищо външно.*“) [13] – поставя въпроса за създаването на етимология на тезауруса [14] на езика на св. о. Паисий Хилендарски.

Информационни реалии в „*История славяно-болгарская ...*“, присъщи на езика на Св. о. Паисий Хилендарски (семиозис на Българското възраждане!), са структурирани в:

- 1) детайлна панорама на наблюдаваните реалии;
- 2) лапидарна обобщена картина на лексикалните форми.

Сводът от стриктно изведените лексикални единици е представен във вид на упътнен тезаурус (всяка дума, независимо от честотата на употребата ѝ, е изведена само на едно място в общата азбучна подредба – след нея се посочват номерата на страниците, на които тя се среща, както и кратността на използването ѝ).

За изграждането на тезауруса на езика на св. о. Паисий Хилендарски се тръгва от позицията, че в съвременната лингвистика тезаурусът е особен вид речник, експониращ лексика (обща или специална), чрез която се уточняват вътрешните семантични граници, изясняващи съотношения между отделните лексеми (между думи, употребени с прякото им речниково значение, и думи, употребени със синонимни, метафорични, антонимни, паронимни отенъци и др.) – една задача, с която се свързва бъдещото развитие на подетото тук лексикално-морфологично и синтактично изследване.

Тезаурусът – особено в електронния си формат – е ефективен инструмент за описание на сложни и постоянно трансформиращи се сфери на познанието, каквито на практика са информационно-комunikативните.

Тезаурусът – за разлика от тълковния речник – позволява да се поясни смисълът на понятия и изрази не само с помощта на определение, но и чрез съотнасяне на думата към други понятия и други лексикални групи, благодарение на което осъществената (в лоното на тезауруса) работа може да се използва в системите за създаване на изкуствен интелект на информационно-комunikативната сфера.

Описаната и самоописващата се форма на информационно моделиране на създавания тезаурус на езика на св. о. Паисий Хилендарски, въплътена чрез *цит. публ.*, се характеризира със следните черти:

– предлага палитра от стратегии за търсене на термини и понятия, свързани по смисъл и лингвистична структура с една или друга информационна реалия, в чието семантично поле рефлектира многомерната и постоянно трансформираща се историко-културна феноменологична информационна реалност;

– изгражда дърво на търсене на информация по третираната историко-културна феноменология, което се визуализира чрез термините и връзките между тях като естествено разклоняващо се семантично цяло, чиито клони се преплитат;

– позволява да бъдат избириани отделни клони на дървото за търсене на информация, която може да бъде актуална не толкова за архитектите на интелектуалния масив, колкото за неговите ползватели.

Както преписът на ръка и на компютър на „*История славяно-болгарская ...*“, така и изграждането на справочно-информационния апарат към текста на Светия монах са интелектуален акт, който връща към нов живот хуманистарни идеи, присъщи на българския национален космос и универсалното световно хуманистарно познание едновременно.

Последиците от това интелектуално движение явно не се изчерпват само с акта на *цит. публ.* – повече от очевидно е, че тук става дума за имплантиране във времето на знаков, но и футуристичен по своя замисъл психологически заряд ...

II. Системно-структурна картина на изследването

(Информационна ризома)

Описаната изследователска платформа представля езика на Св. о. Паисий Хилендарски в „*История славяно-болгарская ...*“ в пет разреза:

– **Именен показалец:** ИП (с. СВ. О. П ИС 112–124);

– **Географски показалец:** ГП (с. СВ. О. П ИС 125–134);

--- ТЕЗАУРУС:

--- Упътнен тезаурус I-III: Т (с. СВ. О. П ИС 135–187);

--- Упътнен тезаурус I: Т I (с. СВ. О. П ИС 135–171);

--- Упътнен тезаурус II: Т II (с. СВ. О. П ИС 172–174);

--- Упътнен тезаурус III: Т III (с. СВ. О. П ИС 175–187).

Свръхзадачата на тази работа е изграждането на етимология на тезаурус на езика на йеромонаха.

II. 1. Именен показалец (ИП)

Показалецът е структурна част от справочно-информационния инструментариум към текста на „История славяноболгарская ...” на св. о. Паисий Хилендарски, но едновременно с това – чрез система от препратки – той кумулира във вид на информационна ризома, ориентирана към страниците на този текст (срв.: *преамбул* към Географския показалец: с. 125–134 СВ. О. П ИС), съответната информация от останалите елементи (*Историография*, *Коментар*, *Географски показалец*) на този инструментариум.

Тук след всяко **име на личност**, срещано в *Паисиевия текст*, е дадено съответно пояснение, което в лапидарен вид представя подробната информация, поднесена в *Коментара* (с. 80–111 СВ. О. П ИС).

Когато **собственото име** се превръща в **прилагателно за притежание** и е представено в текста на *Паисиевата творба с главна буква*, то е включено в корпуса на **Именния показалец** чрез съответна персонална рубрика, именувана чрез него.

Например:

Асеновия брат – вж: Петър II 63.

По описаната причина съответните **прилагателни за притежание** са представени в **Именния показалец** (когато се отнасят за личности).

В този показалец **прилагателните имена за притежание** са изписани в кръгли скоби и в курсив след съответните **лични имена** (ако основното лично име отсъства в *Паисиевия текст*, то е представено само чрез формата на срещащото се в този текст във вид на **прилагателно за притежание** – като след него в кръгли скобки се пояснява съпътстващото го понятие).

Имената на светците тук са представени в общия азбучен ред, съпътствани от указанието за тяхното духовно достойнство (**Свети – Св.**). В показалеца не е изведена отделна персонална рубрика, именувана **Бог** (срв.: Т: с. 135–174 СВ. О. П ИС), но представящите феномена лексикални форми (**Бог, Бога, Божи, Божие, Божието, Божните, Божия, Божият**) са включени в анализа на комуникативната ситуация на езика на о. Паисий Хилендарски (срв.: с. 40–42, 135–174, 182–184, 183 СВ. О. П ИС).

Препратките – в *Коментара* и *наст. показалец*, както и в *Географския показалец*, направени към „История славяноболгарская ...” – са дадени към изданието от 1963 г. (препеч. в цит. изд.: с. 52–72 СВ. О. П ИС) на знаменития труд, реализирано под редакцията на акад. Петър Динеков и съобразено с нормативната база на съвременния български книжовен език.

В *наст. показалец всяка персоналия* е придружена от следваща я – след курсивна запетая – *пояснителна бележка*.

Когато имената в речника съвпадат, се срещат необходими за диференциацията на лицата пояснения.

Например:

Ирина, византийска императрица;

Ирина, византийска принцеса;

Ирина, дъщеря на византийския император Михаил III Палеолог;

Ирина, хазарска принцеса.

В този показалец има две групи препратки:

1) към **страниците на цит. изд.** от 1963 г. (препеч. в цит. изд.: с. 52–79 СВ. О. П ИС);

2) към **бележките (бел.)** на *Историографията (Историогр.)* и *Коментара (Комент.)*.

Когато в персоналните рубрики присъстват и двете групи препратки, посочени тук (1–2), те са разграничени от точка и запетая (;).

Срещащите се в показалеца препратки към появяващи се имена в текстовете на *наст. Паисиада*, са дадени след посочването – с арабски цифри, – предхождащо абревиатурата на целия хипертекст (СВ. О. П ИС).

В речника на този показалец се срещат и имена, поднесени във вид на *гнезда от персоналии* (всяка от които е отразена и на съответното място в азбучния ред).

Например:

Неманичи, сръбска династия (1168–1371). Полагат основите на единната сръбска държава и я издигат до първостепенна сила на Балкански полуостров. Владетели: Стефан Немания, велик жупан (1168–1198); Стефан Неманич Първовенчани, велик жупан (1196–1217), крал (1217–1227); Стефан Радослав, крал (1227–1234); Стефан Владислав, крал (1234–1243); Стефан Урош I, крал (1243–1276); Стефан Драгутин, крал (1276–1282); Стефан Урош I Милутин, крал (1282–1321); Стефан Урош III Дечански, крал (1321–1331); Стефан Урош IV, крал (1331); цар (1345–1355); Стефан Урош V, цар (1355–1371) – вж: *Комент.*, бел. 245, 248.

В случаите, когато е налице равнопоставеност на битуващите езикови формулировки, характерни за именуването, възприето от Св. о. Паисий, и нормативните особености, данните са поднесени – за справочно-информационните цели на *наст. показалец* – и към двете форми, включени на съответните места по азбучен ред в словника.

Например:

Самоил (Самуил).

Редакционните бележки в частта на *наст.* показалец, отнасяща се до същността на материала, дадена на латиница, са поднесени на латински език (а структуриращите самия показалец – са винаги на български език).

При личните имена и прозвища на *цит.* от Св. о. Паисий Хилендарски личности и назованите в Историографията и Коментара към текста на „История славяноболгарская ...“ съществителни имена (някои от личните имена и прозвищата са въведени с тяхното тълкователно значение, разкрито в процеса на текстологичната работа) са направени следните разграничения, които изясняват динамиката на употребените части на речта:

– съществителни имена –

Например:

Асен Велики – Асен (съществително собствено) Велики (прозвище);

– прилагателни имена –

Например:

Давидов брат – Давидов (съществително собствено име за притежание) брат (съществително нарицателно име);

– числителни редни имена –

Например:

Адриан II – II (числително редно име);

– предлози –

Например:

Джон Бостън от Бъри – от (предлог);

– съюзи –

Например:

Кирил и Методий – и (съюз).

II. 2. Географски показалец (ГП)

Наст. показалец е структурна част от справочно-информационния инструментариум към текста на „История славяноболгарская ...“ на Св. о. Паисий Хилендарски, но едновременно с това – чрез система от препратки – той кумулира във вид на информационна ризома, ориентирана към страниците на този текст (срв.: *преамбул* към Именния показалец: с. 112–124 Св. о. П ИС), съответната информация от останалите елементи (Историография, Коментар, Именен показалец) на този инструментариум.

Тук след всеки топоним, срещан в *Паисиевия текст*, е дадено съответно пояснение, което в лапидарен вид представя подробната информация, поднесена в Историографията и Коментара.

Когато топонимът се превръща в прилагателно за притежание и той е представен в текста на *Паисиевата творба с главна буква*, този топоним е отразен в *наст.* показалец.

Например:

Османска империя – вж: *Комент.*, бел. 17, 259.

Описаната причина е логическото основание за посоченото методологично решение.

В този показалец **прилагателните за притежание – топоними** – са изписани в курсив и в кръгли скоби след съответните топоними (ако основният топоним отсъства от текста, то той е представен само чрез срещащия се в този текст във вид на **прилагателно за притежание – топоним**).

Тук са възприети следните съкращения:

- гр. – град;
- з. – земя;
- м. – местност;
- обл. – област;
- о-в – остров;
- пл. – планина;
- п-в – полуостров;
- р. – река;
- с. – село.

Когато уточнението за топоним е компонент от името му (например: **Балкански полуостров**), към този компонент (например: *полуостров*) не се прилага съкратената форма на изписването му (например: *n-v*), но когато качественото определение на топонима е въведено специално в *наст.* показалец, то се изтъква в съкратената форма (например: **Галиполи**, *n-v*).

В *наст.* показалец **всеки топоним** е придружен от следващия го – след запетая, посочена в курсив – с пояснителна бележка, в която има две групи препратки:

1) към **страниците на цит.** изд. от 1963 г. (препеч. тук: с. 52–79 Св. о. П ИС);

2) към **бележките** (бел.) на Историографията (*Историогр.*) и Коментара (*Комент.*).

Когато присъстват и двете групи данни, посочени тук (1–2), те са разграничени с точка и запетая (;).

Редакционните бележки в частта на *наст.* показалец, отнасяща се до същността на материала, дадена на латиница, са поднесени на латински език (а структуриращите самия показалец – са винаги на български език).

При топонимите, *цит.* от св. о. Паисий Хилендарски, и назованите географски обекти в Историографията и Коментара към текста на „История славяноболгарская ...“

(някои от топонимите са въведени с тяхното тълкователно значение, разкрито в процеса на текстологичната работа) са направени следните разграничения, които изясняват динамиката на употребените части на речта:

– съществителни имена –

Например:

Босфора – Босфора (съществително собствено име) – вж и: *примерите, посочени по-долу;*

– **прилагателни имена** –

Например:

Адриатическо море – Адриатическо (прилагателно име) **море** (съществително нарицателно име);

– **числителни бройни имена** –

Например:

Двете Влахии – Двете (числително бройно име) **Влахии** (съществително собствено име);

– **съюзи** –

Например:

Влашко и Молдова – и (съюз).

II. 3. Упътнен тезаурус I (Т I): Частите на речта са подредени според честотата на употребата им в „История славяноболгарская ...”

Оказва се, че най-често срещаните звукови комплекси в езика на Св. о. Паисий Хилендарски са **съществителните нарицателни имена**, следвани от **безличните глаголни форми** (**причастия, деепричастия, отглаголни съществителни...**), **прилагателните имена**, **личните глаголни форми** и **местоименията**.

Тази честота на употреба се оказа решаваща при структурирането на тезауруса на неговия език:

1. Съществителни имена (1019);
2. Причастия [безлични глаголни форми] (853);
3. Глаголи [лични глаголни форми] (451);
4. Прилагателни имена (750);
5. Местоимения (121).

Общийят брой на безличните и личните глаголни форми е 1304 (срв.: с. 54–57).

151 прилагателни имена (от общото количество – 750 – вж: с. 172–174 Св. О. П ИС) са написани с главни букви и са отнесени към свода на **Именния** (с. 112–124 Св. О. П ИС) и **Географския показалец** (с. 125–134 Св. О. П ИС) – срв.: Т II.

Първото число, изписано след думата, която е представител на съответната категориална и граматически оформена лексикална едицица, означава поредната страница от преписа на *Паисиевата история*, направен от студентите в УНИБИТ (с. Св. О. П ИС 52–79), а второто число (в скобите) – поредната страница от изданието на „История славяноболгарская ...“ от 1963 г. на издателство „Български писател“.

Ако думата се среща повече от един път в съответната страница, тогава тя се фиксира с цифра, която уточнява честотата на употреба.

Например:

българи 48 (42) 2 пъти.

Възвратните частици „се“ и „си“ са дадени след личните и безличните глаголни форми, като в някои случаи са в кръгли скоби – това означава, че формата се среща и като обикновена, и като възвратна.

Например:

хвалят (се).

Отрицателната частица „не“ не се изписва пред съответните глаголни форми.

Спомагателната частицата „ще“ – за образуване на бъдеще време – също се изпуска.

Думи като **Божи** (Бог), **Свети** (Света, Свето) и **техни вариации** със задпоставена членна форма (постфикс) са дадени с главни букви, което е направено в съответствие със съвременната правописна практика (срв.: Т II – с. 172–174 Св. О. П ИС).

Прилагателното **Светѝ -я, -ят** е членувана форма на **Светѝ** – ударението е върху втората сричка (вж: Тезаурус II).

Например: **Светѝя кръст, Светѝя отец, Светѝя цар Владимир, Светѝ кръщене.**

Прилагателното **Светите** е с главна буква, защото се отнася до Солунските братя – **Константин-Кирил Философ** и архиепископ **Методий** – съществителни лични имена, които са придружени от прилагателното **Свети** (с главна буква).

В прилагателното име **свети** ударението е върху първата сричка и се пише с малка буква.

Например:

свети пророци, свети сръбски крале, свети мъже.

Прилагателното **свет** може да играе в изречението ролята на определение и на сказуемо определение.

Съществителното нарицателно **света** съдържа кратка членна форма (**свят**, но **свет -а, -ът**).

Съгласуваните определения изразяват непосредствено качества и признания на предмети, лица и явления и са свързани направо с определяемото, следвайки неговите граматически признания за род и число.

Например:

„**Затова тоя свет крал, велик предводител** ... (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)“ – **свет** (м. р., ед. ч.) е определение – пояснява съществителното **крал** (м. р., ед. ч.), което заедно с показателното местоимение **този** (кратка форма на пълнозвучната **този** за м. р., ед. ч.) изпълнява в изречението ролята на предпоставено определение на подлога.

Сказуемното определение не е структурообразуващ елемент на сказуемото, а е второстепенна част на изречението и принадлежи към групата

на сказуемото. То влиза в разширения състав на сказуемото и се отличава с двойна синтактична ориентация, защото е ориентирано както подлога или допълнението (което означава – към всички имена и местоимения, включени в синтактичната конструкция), така и към сказуемото. Сказуемото определение изразява преди всичко признак на подлога (или допълнението), който става актуален в момента на действието, изречено чрез сказуемото.

Например:

„Нарекли го Силни Стефан и го имат за свет, задето убил своя баща ...“ (Подчертаното – *наше.* – Бел.: A. K., N. B.). В това сложно съчинено безподложно изречение (и в двете синтактични конструкции, образуващи съчинен синтактичен конструкт, не става ясно *кои са го нарекли...* и *кои го имат за...*) Силни Стефан и го (кратка форма за винителен падеж на личното местоимение *него* [3 л., ед. ч., спр. р.]) изпълняват ролята на допълнение, а свет е сказуемо определение, защото изразява както признания на допълненията (Стефан и го) в двете прости изречения, така и признак на сказуемото (имат).

Съставното именно сказуемо се образува от глагол и име (съществително, прилагателно, числително) и местоимение. То разкрива различните граматически признания на сказуемото (за време, число, лице, залог, наклонение...), а имено или местоимението означава признак, който се приписва на подлога. В българската граматика абстрактността на глаголите е своеобразна и е развита в различна степен, затова не всички глаголи могат синтактично да се съединяват с едно име или местоимение и да образуват съставно именно сказуемо. Най-абстрактен в случая е глаголът *съм* във всичките му темпорални форми.

Например:

„*И той също бил благополучен, великодушен и мъдър, след това и свет и велик Божи угодник* (Подчертаното – *наше.* – Бел.: A. K., N. B.).“ – тук прилагателното свет, заедно със звуковите комплекси благополучен, великодушен, мъдър, велик Божи угодник + бил (форма на спомагателния глагол *съм* за 3 л., ед. ч., мин. св. вр.), участва в състава на разширено съставно именно сказуемо.

Същата аналогия може да се направи и за изречението:

„*Той е свет*“ (Подчертаното – *наше.* – Бел.: A. K., N. B.) – тук е (форма на спомагателния глагол *съм* за 3 л. ед. ч., сег. вр.) + свет отново образуват структурата на съставно именно сказуемо.

При някои безлични глаголни форми представата за време е избледняла, поради което те са обвързани

с по-самостояйни признания и се приближават до семантичните граници на някои прилагателни имена, които са исторически узаконен езиков продукт, постигнат чрез очевидно словопроизводство.

Например: непобедим, прочут и др.

Описаните особености са направени с цел да се упътни психолингвистичната и синтактичната препрезентация на тезауруса (срв.: с. 38–51: 40–42; 45; 175–187 СВ. О. П ИС).

В този показалец в раздел 2. Причастия са включени и деепричастията (бидейки; казвайки; молейки; отговаряйки), срещани в „История славяноболгарская ...“.

II. 4. Упътниен тезаурус II: Прилагателни имена, написани с главни букви (Т II)

Тук са събрани 151 думи, изписани с главни букви по изданието на „История славяноболгарская ...“ от 1963 г. на издателство „Български писател“ в ръкописния, и компютърния препис (с. 38–51 СВ. О. П ИС) (срв.: с. 135–171 СВ. О. П ИС):

- лични собствени имена;
- фамилни имена;
- имена, титулувани прозвищата на духовни и светски лица;
- съществителни собствени имена, с които се означава притежание;
- обобщаващи и категориални географски названия.

Тази част от упътнения тезаурус е лексикалната база за съставянето на Именния показалец (с. 112–124 СВ. О. П ИС) и Географския показалец (с. 125–134 СВ. О. П ИС), което стана възможно благодарение на Коментара към първоизточника (с. 80–111 СВ. О. П ИС).

II. 5. Упътниен тезаурус III: Неизменяемите части на речта (наречия; предлози; съюзи; частити) (Т III)

Основавайки се на библейската източниковедска основа на „История славяноболгарская ...“, опираща с количествените признания и множеството от същности тук – като част от контекста на религиозния метаезик, намиращ се в онтологочно отношение на принципен порядък над физическата реалност... – са включени и числителните имена (числителните бройни, показващи количествените признания на множеството от същности, и числителните редни, фиксиращи числов признак на същности, чрез които се определя поредното място на даден обект в пространството) (срв.: с. 136–149 СВ. О. П ИС: Т I: Съществителни нарицателни имена).

Представен е свод от 480 лексикални единици: 203 числителни имена и 277 неизменяими части на речта.

III. Личните имена

(Лексикален и информационен статистически разрез)

Обект на тази част от изследването са личните имена, срещани в наблюдавания информационен масив на „История славяноболгарская ...” (срв.: по-горе).

Предметът на проучването от тази гледна точка е опитът да се пристъпи към естествената класификация на личните имена, срещани и в корпуса на „История славяноболгарская ...”.

Методите на проучването са:

1. Детайлното сравняване на източниковоедския фонд на широкомащабното проучване на информационния код на „История славяноболгарская ...”:

– преписа на „История славяноболгарская ...”, направен в УНИБИТ (2007–2010 г. от 421 студент) по изданията на акад. Й. Иванов (1914 г.) – акад. П. Динеков (1963 г.);

– *Историографията, Коментара, Именния показалец и Географския показалец*, създадени към „История славяноболгарская ...” от проф. М. Куманов;

2. Естествено-класификационен анализ на свода от личности, изграждащи цитирания източниковоедски фонд.

За целите на разгърнатото изследване е създадена следната естествена класификация на личните имена, съпътствана с характерните уточнения:

Когато едно и също лице е с духовен сан и е канонизирано, неговото име се отнася и към групата на духовните лица, и към тази на канонизираните.

Например: Св. Константин-Кирил Философ, Св. архиепископ Климент Охридски.

Когато едно и също лице се споменава в текста на „История славяноболгарская ...” и самостоятелно, и като част от историята на Църквата – като колективен образ, – то се изписва в общия азбучен ред и персонално, и с колективната си идентификация, но в статистиката се взима под внимание фактът, че става въпрос за една и съща осoba.

Например:

Кирил и Методий, Св. Св., Равноапостоли (Константин-Кирил Философ, Св.; Методий, Св.);

Седмочисленици, Св. Св. (Константин-Кирил Философ, Св.; Методий, Св.; Наум Охридски, Св.;

Сава, Св.; Горазд, Св.; Ангеларий, Св.; Климент, Св.).

Когато е известно на науката, че споменато от Св. о. Паисий лице е несъществуваща личност, това лице е вписано в регистрите на *наст.* анализ със съответна идентификация.

Например:

Петър III (цар – несъществуващ български владетел).

Духовните лица (свещенослужители, послушници, дякони, монаси, патриарси, папи) и книжовниците тук са представени общо, защото много пъти в историята те се явяват едни и същи лица.

Библейски личности и Светци и блажени са разгледани в две групи, което е необходимо за детализирането на богословската картина на света, представяна от св. о. Паисий.

В общата група са отнесени изследователите на Патрологията, предшестваща традицията, възприета в „История славяноболгарская ...” – личности, имащи отношение към линиите на изследване на делото на св. о. Паисий Хилендарски и негови преки изследователи (извлечени по библиографски път, тези данни са поднесени в анализа в инверсия). Характерно е, че и при представянето обобщение има лица, които попадат и в групата на книжовниците, и в тази на изследователите.

Например:

Фабрициус, Й. А. (Fabricius, J. A.).

В синтезиран вид естествената класификация на 631 лични имена, срещани в „История славяноболгарская ...” и принадлежаща ѝ във времето справочен инструментариум, в това число и на публ., осъществена в *Трудовете на Студентското научно общество при УНИБИТ* – Том VI (София, 2011), – е следната (данните са представени по низходящ ред на количествените измерения на групите лица):

– Владетели и членове на семействата им; обществени дейци, близки до управляващите, военни;

– Духовни лица (свещенослужители, послушници, дякони, монаси, патриарси, папи) и книжовници;

– Библейски личности;

– Светци и блажени;

– Изследователи на Патрологията, предшестваща традицията, възприета в „История славяноболгарская ...” – личности, имащи отношение към линиите на изследване на делото на св. о. Паисий Хилендарски и негови преки изследователи.

1. ВЛАДЕТЕЛИ И ЧЛЕНОВЕ НА СЕМЕЙСТВАТА ИМ; ОБЩЕСТВЕНИ ДЕЙЦИ, БЛИЗКИ ДО УПРАВЛЯВАЩИТЕ, ВОЕННИ (250 ДУШИ):

Александър (Alexander); Алексий Апокавк (Alexios Apokavc); Алексий Слав; Алексий III Ангел (Alexios III Angelos); Алусиян; Алцек (Алецек); Амедей VI Савойски; Ана (дъщеря на български цар Георги Тертер I); Ана (майка на византийския император Исак II Ангел); Ана Савойска; Анастасий I; Ангел (Ангел Битолски, Ангел Български воин) (от с. Флорина); Андроник II Палеолог (Andronikos II Palaiologos); Андроник III (Andronikos III Palaiologos); Аргир; Арон (Давидов /брат/, Самоилов /брат/); Асен (син на цар Смилец); Асен I (Хасан Касан, Велики); Аспарух (Аспа-рух – персийска благородническа титла /принц/); Ахтем; Балдуин I Фландърски (Балдава, Balduin I); Балдуин II; Балик; Батой (Батай, Бату-Батий); Баязид I (Баязид, Baiazid I); Бела III (унгарски крал); Борил (Петров/син/); Борис I (Болгарис, Борис-Михаил, Воргарос, Иоан, Иоан Михаил Иоанич, Михаил [Борис], Михаил Иоан) (български княз); Борис II; Борн; Василе Лупу; Василий; Василий I Порфирогенет (Basileos II Rorphyrogenetos); Василий II Македонец (Василий Македон); Владимир (Расате) (български княз); Владимир; Владислав; Владислав III Ягело Варненчик; Вукич; Вълкашин (Вукашин); Гаврил Радомир (Самоиловия /син/) (цар); Геза (унгарски крал); Георги Бранкович; Георги Кастроити (Скендербег, Skanderberg); Георги Сурсовул; Георги Тертер I (цар); Глад (български болярин); Гримуалд (Грималд) (франкски крал); Дагоберт I (Дагобард); Джура (сръбски деспот); Добротица (Добрица); Драгич; Драгон; Дръман; Евдокия; Елена (дъщеря на цар Иван Асен II); Елена (сръбска принцеса, дъщеря на сръбския жупан Симеон и съпруга на цар Асен I); Елена (сръбска принцеса, майка на цар Иван Асен II); Елена (съпруга на сръбския крал Стефан Милутин); Елена, Св. (майка на Константин I Велики); Зоя (византийска императрица); Ивайло (Лаган) (цар); Иван Александър (цар); Иван Асен II (Асен Стари, Иоан, Иоанов, Асен Калиман) (цар); Иван Асен III (Иоан, Иоан Асен III) (цар); Иван Владимир (Иоан Владимир, Св.) (цар); Иван Владислав (Владимир, Иоан Владислав) (цар); Игор (киевски княз); Иванко (барон); Иванко (добруджански владетел); Иван Срацимир (Страцимир, Шишмановият /брат/) (цар); Иван Стефан (цар); Иван Углеша; Иван Шишман (цар); Иоан (син на цар Смилец); Иоан (син на император Теодор); Иоан (брат на цар Петър I);

Иванко (барон); Иванко (добруджански владетел); Иоан (син на цар Смилец); Иоан (син на император Теодор); Иоан Владимир (син на великия сръбски жупан Симеон); Иоан Калиман (син на цар Иван Асен II); Иоан Кантакузин (Иоасаф); Игор (киевски княз); Иоан I Цимисхий; Ирина (византийска императрица); Ирина (дъщеря на византийския император Михаил III Палеолог); Ирина (хазарска принцеса); Исак (византийски севастократор); Исак II Ангел (византийски император); Исбул; Йоан III Дука Ватаци (Йоан Калос); Йоан V Палеолог; Калиман I (Йоан Калиман); Калоян (Калиман-Йоан, Кало Йоан) (цар); Кардам (хан); Карл Велики (Карл I Велики, Св.) (император); Карл I Анжуйски; Кафил; Комит Никола; Константин (византийски военачалник); Константин Тих Асен (цар); Константин Шишман (цар); Константин I Велики (Гай Флавий Валерий) (римски император); Константин III Ираклий (византийски император); Константин IV Погонат (византийски император); Константин V Копроним (византийски император); Константин VI (византийски император); Константин VII Багренородни (византийски император); Константинов (син) (син на византийския император Константин IV Погонат); Констанций Хлор (римски император); Конт (келафонитски деспот); Кормисош (хан); Крали Марко (Кралевики, Марко Кралевик); Крум Велики (Крун) (хан); Кубер (хан); Куделин (болярин); Ладислав IV (унгарски крал); Лайош I Велики (унгарски крал); Лев (Лъв) (византийски император Лъв VI Философ); Леже, Луи (Leger, Louis); Лициний Лициниан (Публий Флавий Галерий) (римски император); Лъв V Армене (Арменин); Лъв VI Философ (Премъдри) (византийски император); Людовик Благочестиви (Ludovicus Pius), (император); Людовик I Велики; Максимилиан (римски император); Малсад (Маслама ибн Абдул-Малик); Манастрас; Мануил II Палеолог (византийски император); Маргарита (унгарска принцеса, дъщеря на крал Геза); Мария (братова дъщеря на византийския император Михаил VIII Палеолог и съпруга на цар Константин Асен Тих); Мария (византийска принцеса, внучка на император Роман УЛАКАТИН, омъжена за цар Петър); Мария (Каламария) (сръбска принцеса, дъщеря на сръбския деспот Дъскура); Мария (сръбска принцеса, дъщеря на крал Стефан Лазаревич, омъжена за цар Иван Шишман); Мария (съпруга на цар Асен I); Мария (съпруга на цар Иван Владислав); Мария (Мара, Тамара); Маслама ибн Абдул-Малик;

**Мехмед II Завоевател (Фатих) (султан); Ди-
митър (Дмитрий) Миладинов; Константин Ми-
ладинов; Михаил (брат на цар Петър I); Михаил
(син на царица Мария от брака ѝ с цар Кон-
стантин Асен Тих); Михаил Палеолог (визан-
тийски император); Михаил Стрез; Михаил II
Асен (цар); Михаил II Палеолог (византийски
император); Михаил III (Михаил Иконоборец)
(византийски император); Михаил III Шишман
Асен (Михаил Шишман) (син на цар Кон-
стантин Шишман) (цар); Михаил VIII Палеолог
(византийски император); Мично; Моимир (сръб-
ски княз); Мойсей (брат на Давид, Арон и Саму-
ил – синове на комит Никола); Мойсей (кral,
владетел); Мурад I (султан); Мурад II (султан);
Навуходоносор II (ававилонски владетел); Начов,
Начо; Неман Симеон (сръбски княз); Неманич
(сръбска династия /1168–1371/); Никифор I
Геник (византийски император); Никифор II
Фока (Никифор Урания) (византийски импе-
ратор); Никифоров (наследник) (наследник на
византийски император Йоан Цимисхий); Ни-
кола (комит, баща на Давид, Арон, Мойсей и
Самуил); Ногай (Нога) (хан); Олга (руска кня-
гиня); Омуртаг (Муртагон) (хан); Паган (Таган)
(хан); Петър I (цар); Петър II (Асеновия брат);
Петър III (цар – несъществуващ български
владетел); Петър Делян (Долан); Пипин Къси
(франкски кral); Пресиян (хан); Припец; Ра-
дослав; Г. С. Раковски; Роман (български цар);
Роман I Лакапин (Роман Лакапен) (византий-
ски император); Роман IV Диоген (византийски
император); Ростислав; Сабин; Самоил (Са-
муил) (цар); Сара; Святослав Игоревич (руски
княз); Селевкий (цар); Селим I Свирепи (сул-
тан); Сигизмунд III Люксембургски (кral);
Симеон Немания (кral); Симеон I (Симеон Лабас,
Симеон I Велики) (княз и цар); Смилец (цар);
Ставрикий; Стефан Драгутин (Теокист) (сръбски
кral); Стефан Душан (сръбски кral); Стефан
Милутин (сръбски кral); Стефан Насилни (сръб-
ски кral); Стефан Неман (сръбски кral); Стефан
Неманич (Стефан Първовенчани) (сръбски
кral); Стефан III Велики (молдовски княз); Сте-
фан V (унгарски кral); Стефан Урош I Дечански
(сръбски кral); Стефан Урош II Дечански (сръб-
ски кral); Стефан Урош III Дечански (сръбски
кral); Стефан Урош IV (сръбски кral); Стефан
Урош V (сръбски кral); Суботин (владетел);
Сулиман (Сюлейман бин Абд ала в-Малик)
(арабски халиф); Твърдко (босненски кral);
Телезвий (цар); Телериг (хан); Теодор I Ласкарис
(Теодор Ласкар) (византийски император);
Теодора (византийска императрица); Теодора**

(византийска принцеса); Теодора (първата съпруга
на цар Иван Александър); Теодора (съпруга на
византийския император Теофил); Теодора
(съпруга на цар Константин Шишман); Теодора
(съпруга на цар Светослав и на цар Михаил Шиш-
ман); Карол Телбизов; Теодорих (Теодорик) (ви-
зантийски император); Теодосий I (византийски
император); Теодосий II (Теодосий Млади)
(византийски император); Теодосия (византийска
принцеса); Теофил (византийски император);
Тервел (Тербал) (хан); Тиберий III Апсимар
(Апомар); Тимур; Тихомир (барон); Тодор Ком-
нин (епирски деспот); Тодор I Ласкарис (ви-
зантийски император); Тодор Светослав (цар);
Тома Славяннина (роб); Тривелий (Теоктист), Св.
(кral); Урош (сръбски кral); Филип II Маке-
донски (македонски цар); Флавий Юлий Валент
(Уалент) (император); Чака (цар); Юстин I (ви-
зантийски император); Юстиниан I (Велики)
(византийски император); Юстиниан II Риномет
(византийски император); Юстиниан III (ви-
зантийски император); Ян Хуниади; Ludowicus
Conradus Bethmann.

2. ДУХОВНИ ЛИЦА (СВЕЧЕНОСЛУЖИТЕЛИ, ПОСЛУШНИЦИ, ДЯКОНИ, МОНАСИ, ПАТРИ- АРСИ, ПАПИ) И КНИЖОВНИЦИ (87 ДУШИ):

Адриан II (Hadrian) (римски папа); Ан-
геларий, Св. (един от учениците на Св. Св. Кирил
и Методий); Антоний, Св. (атонски монах); Ата-
нас Шопов (А. Йоров); Беда Почтени/ До-
стопочтени (Beda / Bede / Baeda Venerabilis)
(монах); Петър Богдан Бакшев (архиепископ);
Варсануфий, Св. (атонски монах); Юрий Ива-
нович Венелин; Генадий Марсилски (Gennadius
Massiliensis); Горазд (Еразъм), Св. (един от
учениците на Св. Св. Кирил и Методий); Григорий
Синаит; Дамаскин Студий; Джон Бостън от
Бъри (Бери) (John Boston of Bury) (монах);
Дионисий (брат.); Дометиан, Св. (атонски мо-
нах); Васил Друмев; Дякон Петър (монах); Ев-
тимий, Св. (атонски монах); Евтимий Търнов-
ски, Св. (български патриарх); Еузебий Кесарий-
ски (Eusebius Pamfil); Зигиберт от Жамблу
(Sigebertus Gemblacensis) (монах); Иван Вазов;
Иероним Стридонски (Hieronymus Stridonus);
Иларион Макариополски; Илдефонс Толедски
(Ildefonsus Toletanus); Григорий Андреевич
Илински; Иоан Тритенхемски (Johannes de
Trittenhem) (игумен); Исидор Севилски (Isidorus
Hispalensis); Иоан Дебърски, Св. (български
патриарх); Иоан Рилски Чудотворец, Св. (монах);
Исидор Севилски (Isidorus Hispalensis) (епископ);
Йоан VIII (римски папа); Йоаникий, Св. (атонски

монах); **Йов, Св.** (атонски монах); **Йосиф, Св.** (Йоасаф) (атонски монах); **Калокир;** Любен Каравелов; **Кирил** (патриарх български); **Блазиус Клейнер** (монах); **Климент** (митрополит Търновски); **Климент Охридски, Св.** (архиепископ, един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий); **Климент Римски, Св.** (римски папа); **Козма (Изографски); Константинаки; Константин-Кирил Философ (Кирил), Св.** (монах, един от създателите на славянската азбука, равноапостол); **Лаврентий** (игумен, брат на о. Паисий); **Лъв** (кардинал); **Матей Граматик;** Методий (монах, иконописец); **Методий, Св.** (архиепископ, един от създателите на славянската азбука, равноапостол); **Ж. П. Мин.** (J. P. Migne) (игумен); **Наум Охридски, Св.**; **Павле Ненадовић;** Неофит Бозвели; Неофит Рилски; **Никола Мириклийски,** Чудотворец, Св. (архиепископ); **Николай Мистик** (Nikolaus Mysticus); **Николай I (папа); Николай, Св.** (охридски архиепископ, патриарх); **Павел Популонски** (епископ); **Христаки Павлович;** **Партений** (владика); **Паисий Хилендарски** (Païsi von Chilendar / Paysij Samokovsku / Паисий Самоковски), Св. о.; **Рилски (отец); Сава, Св.** (сръбски митрополит); **Седмочисленици, Св. Св.** (Константин-Кирил Философ, Св.; Методий, Св.; Наум Охридски, Св.; Сава, Св.; Горазд, Св.; Ангеларий, Св.; Климент, Св.); **Симон, Св.** (атонски монах); **Петко Р. Славейков;** Софоний Врачански, Св. (епископ); **Стеван (римски папа);** **Теодосий Търновски, Св.**; **Теофан Изповедник;** **Теофилакт** (епископ); **Теофилакт** (учител на Св. патриарх Евтимий Търновски); **Терапонтий Софийски (Трънски), Св.**; **Урбан VIII (папа);** **Й. А. Фабрициус** (J. A. Fabricius); **Формоза (Формоса)** (епископ); **Фотий** (чариградски патриарх); **Хенрих Гентски** (Хонорий Отенски, Honorius Gandavensis) (каноник); **Хонорий Августодунски** (Honorius Augustodunensis) (монах); **Христодул;** **Цезар Барони** (Барон, Бароний, Baronius Caesarus); **Черноризец Храбър.**

3. БИБЛЕЙСКИ ЛИЧНОСТИ (45 ДУШИ):

Авел; Авраам; **Авенир;** Аверинцев, С. С.; **Адам;** Ана Назаретска (съпруга на Йоаким и майка на Дева Мария); **Арам;** Артаксад; **Асур;** Богородица, Св. (Дева Мария); **Гея** (майка на Иаков); **Гомер;** **Давид;** Ева; Евер; Елам (един от синовете на Сим, син на Ној); Елиса; **Иаван;** **Иафет** (Афет, Иаков); **Иисус Навин;** Иисус Христос (Христос, Спасител, Jesus Christ ...); **Йоаким Праведния** (бща на Св. Богородица, библейска личност); **Йосиф, Св.** (Йосиф Обручник) (съпруг на Св. Богородица); Ирод; **Исмаил**

(син на Авраам); **Кайн;** Кайран; **Ламех** (бща на Ној); **Луд;** **Магог** (син на Иафет); **Мадай** (син на Иафет); **Мешех;** Мицраим (син на Хам); **Мойсей** (пророк); **Мосхос;** Неврот; Ној; **Саул;** Сим; **Тирас;** **Тувал** (син на Иафет); **Уран** (бща на Иаков); **Фут;** Хам (Ханан); **Хуш** (син на Хам).

4. СВЕТЦИ И БЛАЖЕНИ (40 ДУШИ):

Ангеларий, Св. (един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий); **Антоний, Св.** (атонски монах); **Боогородица (Дева Мария), Св.;** **Върсунотей** (Варсануфий), Св. (атонски монах); **Гаврил Лесновски, Св.;** **Георги [Софийски], Св.;** **Горазд (Еразъм), Св.** (един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий); **Давид, Св.;** **Димитрий Нови, Св.;** **Димитър, Св.** (великомъченик); **Дометиян, Св.** (атонски монах); **Евтимий Търновски, Св.** (български патриарх); **Елена, Св.;** **Иван Бесараб;** **Иларион, Св.;** **Иларион, Св.** (атонски монах); **Иоан, Св.** (Йоан Богослов) (евангелист); **Иван (Иоан / Йоан) Рилски Чудотворец, Св.** (монах); **Иоан Владимир, Св.;** **Иоан Дебърски, Св.;** **Йосиф (Йосиф Обручник), Св.** (съпруг на Св. Богородица); **Йов, Св.** (атонски монах); **Св.;** **Йоаким Сарандаполски** (Йоаким Осоговски), Св.; **Йоаникий Девически, Св.;** **Йосиф (Йосаф), Св.** (атонски монах); **Карл I Велики, Св.;** **Киприан, Св.** (атонски монах); **Кирил, Св.** (атонски монах); **Кирил, Св. (Кирил) (равноапостол);** **Климент Охридски, Св.** (архиепископ, един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий); **Климент Римски, Св.** (римски папа); **Козма, Св.** (атонски монах); **Константин-Кирил Философ (Кирил), Св.** (монах, един от създателите на славянската азбука, равноапостол); **Лодовик;** **Марко, Св.** (преславски митрополит); **Мартиниан (Мартимиян), Св.** (атонски монах); **Методий, Св.** (Мефодий) (архиепископ, един от създателите на славянската азбука, равноапостол); **Мина, Св.** (атонски монах); **Михаил Воин, Св.** (Михаил Нови, Михаил Праведни); **Михей, Св.** (атонски монах); **Наум Охридски, Св.** (един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий); **Никола Мириклийски,** Чудотворец, Св. (архиепископ); **Николай, Св.** (охридски архиепископ, патриарх); **Паисий Хилендарски** (Païsi von Chilendar, Paysij Samokovsku, Паисий Самоковски), Св. о.; **Петка Българска (Параксева), Св.** (преподобна); **Партений, Св.** (атонски монах); **Пимен, Св.;** **Прохор Пчински (Пшински), Св.;** **Седмочисленици** (Константин-Кирил Философ, Св.; Методий, Св.); **Климент Охридски, Св.;** **Наум Охридски, Св.;** **Сава, Св.;** **Горазд, Св.;** **Ангеларий, Св.;** **Симон, Св.** (атонски монах); **Симон**

Петровски, Св.; Скитски (Св. Филотей); Софроний Врачански, Св. (епископ); Теодосий, Св.; Теоктист (Тривелий) (кral), Св.; Терапонтий Софийски (Трънски), Св.

5. ИЗСЛЕДОВАТЕЛИ НА ПАТРОЛОГИЯТА, ПРЕДШЕСТВАЩА ТРАДИЦИЯТА, ВЪЗПРИЕТА В „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”, ЛИЧНОСТИ, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЛИНИИТЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕЛОТО НА СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ И НЕГОВИ ПРЕКИ ИЗСЛЕДОВАТЕЛИ (209 души):

Ангелов, Б. Ст.; Ангелов, Д.; Ангелов, П.; Андреев, Й.; Андрейчин, Любомир; Априлов, В. Е.; Арнаудов, М.; Бакалов, Г.; Балабанов, М.; Баласчев, Г.; Бартенев, П. И.; Бестужев-Рюмин, Н.; Билярски, Ц.; Бицилли, Петър Михайлович; Благоев, Н. П.; Бобчев, С. С.; Богданов, Ив.; Божилов, Ив.; Бончев, Нешо; Брун, Ф. К.; Бужашки, Е.; Бурмов, Ал.; Василев, Н.; Велев, В.; Велева, М.; Величков, К.; Велчев, В.; Велчев, Петър; Венгеров, С.; Венедиков, Й.; Войнов, М.; Гандев, Христо; Генадий Марсилски (презвитер); Генов, Г. П.; Генов, К.; Георгиев, Е.; Георгиев, Св.; Гильфердинг, А. Ф.; Горина, Л. В.; Григорович, В. И.; Грозданова, Е.; Груијћ, Г.; Гунев, И.; Гюзелев, В.; Данчева-Василева, А.; Денчев, Стоян; Державин, Н. С.; Дечев, Д.; Джордовић, Владимир; Димитров, Б.; Димитров, И.; Димитров, Стр.; Димов, Г.; Динеков, П.; Доситет Обрадович; Драганова, Т.; Драгова, Н.; Дринов, М.; Дроснева, Е.; Дуйчев, Ив.; Дуриданов, Ив.; Жерев, Ст.; Жефарович, Христофор; Жинзифов, Р.; Заимов, Й.; Зарев, Пантелей; Здравева, М.; Златарски, В. Н.; Иванов, Й.; Иванчев, Д. П.; Игнатовски, Д.; Иречек, Константин; Ичков, Петър; Йонков, Хр.; Йончев, Л.; Йорданов, В.; Йоцов, Б.; Казански, Н.; Каран필ов, Е.; Кепов, Ив.; Кирмагова, А.; Киселков, В. Сл.; Клинчаров, Ив.; Ковачев, М.; Ковачева, М.; Коларов, Хр.; Колушки, Г.Н.; Кондаков, Никодим Павлович; Конобеев, В. Д.; Косев, Димитър; Кърстевич, Г.; Куев, К.; Куманов, Милен; Куманова, Александра; Кутиков, В.; Лавров, П. А.; Леже, Луи (Leger, Louis); Лонгинов, А. В.; Любенова, Л.; Маркишка, Д.; Мечев, К.; Мигев, Вл.; Милев, Ал.; Милетич, Л.; Милтенова, А.; Митев, Й.; Мишев, Д.; Миятев, Кр.; Мурзакевич, Н. Н.; Мутафчиев, П.; Мутафчиева, Вера; Наги, Й.; Наимович, М.; Натан, Жак; Начов, Начо; Начов, Никола; Неда; Недев, Н.; Недев, Ст.; Неделчев, И.; Неделчева, Цв.; Никитин, С. А.; Ников, П.; Николова, Б.; Николова, Светлина; Новаковић,

Ст.; Орбини, Мавро; Орманджиев, Ив. П.; Палаузов, Спиридон Н.; Панчовски, И.; Паскалева, В.; Пасков, И.; Пастухов, Ив.; Паунова, А.; Пекунова, Т.; Пенев, Б.; Пенев-Ахтар, Стоянчо; Петров, П. Хр.; Писинова, Н.; Поленаковиќ, Харалампије; Попиванов, П.; Поповић, П.; Попруженко, М. Г.; Потапенко, Е.; Примов, Б; Пыпин, Александр Николаевич; Радојчић, Н.; Радулов, Д.; Раич, Йован; Райков, Божидар; Раковски, Г. С.; Ралева, Диана; Рандов, Норберт (Randow, Norbert); Романски, Ст.; Руварац, Димитрије; Руварац, И.; Русинов, Р.; Савов, Н.; Сакулин, П. Я; Сакъзов, Янко; Сарафов, Тодор; Сергеев, А. В.; Сирков, Д.; Скерлић, Ј.; Снегаров, Ив.; Спасович, В. Д.; Станев, Н.; Станчев, Ст.; Стоенчев, Л. Д.; Стоилов, А. п.; Стойчев, Ив.; Стоянов, Хр.; Събев, Т.; Тахиаос, А.-Е.; Теодоров, А.; Теодоров-Балан, А.; Теофилов, И.; Тодоров, Г. Т.; Тодоров, Ил.; Томова, Е.; Топенчаров, Вл.; Тошкова, В.; Тошкович, И. С.; Трайков, В.; Трайков, Н.; Трифонов, Ю.; Тъпкова-Заимова, В.; Тютюнджеев, Иван; Фабрициус, Й. А. (Fabricius, J. A.); Филипов, Ал.; Филов, Богдан; Флорински, Т. Д.; Хаджиниколов, В.; Хилфердинг, А.Ф.; Христов, Божан; Христов, Хр.; Цанев, Д.; Цанева, М.; Цанков, Драган; Цанков, Стефан; Цанкова-Петкова, Г.; Цветкович, Б.; Цонев, Б.; Чертков, Александър Дмитриевич; Чолов, П.; Шарова, Кр.; Шаур, Вл.; Шахматов, А. А.; Шивачев, А.; Шишманов, Ив. Д.; Pichio, R.

Ако при изясняването на морфологичните и синтактичните характеристики на езика на св. о. Паисий Хилендарски все пак боравим с абстрактни граматически категории и формулировки, то в тази си част изследването представя набор от обозрими исторически факти, свързани с биографията на конкретни исторически личности. Правени са много съпоставки между оригиналния текст на историческите извори, които е използвал св. о. Паисий Хилендарски, и текста на самата „История славяноболгарская ...”.

Една от тези съпоставки, направена навремето от проф. Любомир Андрейчин, за да се демонстрира как точно атонският монах е адаптиран на новобългарски език тежките безлични глаголни форми, узаконени от църковнославянския езиков нормативизъм, доказва и колко прецизно с работил с наличната историография Светогорският монах:

„Особено важно е да се отбележи, че той е избягал последователно така характерните за черковнославянския език причастни конструкции, и заедно с тях и несвойствените на съвременния

български език форми за сегашно деятелно причастие на *-щ*, минало деятелно причастие на *-ши* и получените от тях деепричастия, например:

У ЦЕЗАР БАРОНИЙ

А Круни послах съ братомъ чистъ войнства на облѣжение Адрианополя, самъ облѣже Константинона, не мозгъ же взяти его..., отиде подъ Адрианополь, и оный градъ взялъ.

Имъ въ' плѣнъ иъкою Феодора прознанъ Кубара..., много от него о учений християнскъ увѣда.

Обаче уведомише поддани его, яко прія християнскую въ Бру, вооружиша съ на него.

У ПАИСИЙ

Крун же оставилъ неколико войска подъ начальство брата своего Муртагона, а съ другая войска отишъ и оселъ Царыградъ за много време, но не взялъ възятъ его, пакъ се възвратилъ и възелъ Едрене.

И имѣлъ некоего роба грека, наръкалъ ся Теодор Кубаръ. Былъ християнинъ добъръ и искусенъ...

Но они уразумели зашо е приелъ кръщеніе, въорожили се на него.

Тук няма възможност да се прави по-подробен анализ, но и съвсемъ ограниченият приведен материал дава вече представа за езиковата картина на Паисиевата история. „Отклоненията“ от черковнославянските особености са толкова изобилни и постоянни, че те всъщност не трябва да се смятат за отклонения. Черковнославянските особености не могат да се смятат за основа на езика на първото произведение на новобългарската литература“ [15].

Прецизността, с която св. о. Паисий работи с изворните хроники, налага върху неговото съчинение печата на една обективна, а не легендарна българска история, съставена в дамаскинарски стил, при който читателят/слушателят трудно може да разграничи историческия фрагмент от художествената приписка. Усетът на св. о. Паисий Хилендарски към стойностните исторически събития и личности, които на практика участват в строителството на България и българския етно-психологически идентитет във времето и пространството, са всъщност трайните, дълбоките причинители на силния емоционален гласък, скрит в „История славянобългарская ...“.

Това историческо съчинение, което ние поставяме в началото на Българското възраждане, е не само емоционален извор на всеобщо национално въдхновение, просъществувало до наши дни.

Личните имена, употребени от св. о. Паисий Хилендарски, изясняват още, че „История славянобългарская ...“ е:

– АНАЛИТИЧНО ИСТОРИЧЕСКО СЪЧИНЕНИЕ (споменати и обговорени са имената на общо 209 владетели и членове на семействата им, на обществени дейци, близки до управляващите, военни...);

– РЕЛИГИОЗЕН ТРАКТАТ (споменати и обговорени са имената на общо 172 духовни лица (свещенослужители, послушници, дякони, монаси, патриарси, папи) и книжовници, библейски личности, светци и блажени;

– ИНТЕЛЕКТУАЛЕН КОМУНИКАТИВЕН АКТ, ВАЛИДЕН КАКТО ЗА БЪЛГАРСКАТА, ТАКА И ЗА СВЕТОВНАТА БЪЛГАРИСТИКА И СЛАВИСТИКА (209 души съставляват общия брой на изследователите на патрологията, обвързана с „История славянобългарская ...“).

Благодарение на този информационен статистически разрез читателите и изследователите могат да добият по-ясна представа за едно от най-ценните произведения на българската историография, която е неотделима част от световния цивилизационен историко-културен процес.

IV. Топонимите

(Лексикален и информационен статистически разрез)

Топонимите в „История славянобългарская ...“ на св. о. Паисий Хилендарски са свързани с територии:

- *в* (и граничищи с) България;
- *извѣн* България.

За ориентация в представяната топонимия е използвана съвременната и историческата карта на света.

Посочването на географските обекти, намиращи се *в* и *извѣн* границите на страната ни (в днешните ѝ очертания!), е относително: за негова основа е взета съвременната географска карта на България, но това не се абсолютизира от пишещите този текст.

Например:

Земите в Македония са включени в представения масив и като намиращи се *в* (и граничищи с) България, и като явяващи се *извѣн* нея.

Когато в текста на „История славянобългарская ...“ са посочени паралелно едни и същи земи и като самостоятелен топоним, и като компонент от сложносъставен топоним.

Например:

Влахия, Влашка (Влашко) и Влашко и Молдова (Двете Влахии, Молдо-Влахия) – и двете форми се отразяват в настоящия анализ като семантично натоварени лексикални единици, при което и двете имат съответна несъвпадаща информационна тежест в осъществения статистически анализ.

В случаите, когато един и същи топоним има различни лексикални форми в езика на св. о. Паисий, те са поднесени обобщено, като за редна дума е използвана първата форма, изведена по азучен ред.

Например:

Франция (Франгия, Франкска държава, Французска страна, Френция), при което в статистическия дискурс тези форми са отчетени като един и същ географски обект.

Същият подход е използван и при съотнасяне на езика на св. о. Паисий и интерпретацията му в **Коментара и Историографията** (вж: по-долу).

Например:

Византия (Източна Римска империя); Маджарска земя (Унгария); Османска държава (Османска империя); Санкт Петербург (Петроград).

Но когато с различни наименования се срещат несъвпадащи напълно в историческите периоди географски обекти, те се извеждат отделно (като самостоятелни).

Например:

Вавилон (Вавилония), но и Халdea.

Когато една и съща лексикална форма е използвана от Св. о. Паисий за обозначаване и на земя (държава), и на град, тя е обозначена и на двете места (земя /държава/; град) в анализа.

Например:

Вавилон; Трапезунд – и в двата и в пр. случаи: и царство, и град;

Направените **Коментар и Историография** към „История славяноболгарская ...“ на Св. о. Паисий Хилендарски (срв.: публ. на проф. д-р Милен Куманов) в Том VI на *Трудовете на Студентското научно общество при УНИБИТ* (София, 2011) (и към тази публикация препраща читателя настоящият текст, където се намират съответните сигнификации и към Паисиевия труд, и към съществуващите я изследвания), фундиращи **Географския показалец** към първоизточника; препратките към топоними, възникващи в научноизследователския и публикационния процес, са свързани с *цит. периодична публикация*.

Описаните топоними са включени в представения тук анализ.

Предметът на това изложение се заключава в извеждането на **две линии в изследваната топонимия** (вж по-долу: I-II).

Единно е кадастралното дърво, по което се провежда анализът за посочените разрези (I – територии в /и граничищи с/ България; II – територии извън България):

- океан (океани);
- море (морета) – *m.*, река (реки) – *p.*, планина (планини) – *pl.*;
- остров (острови) – *o.*, полуостров (полуострови) – *n-v.*;
- земя (земи) – *z.*, местност (местности) – *m.*, област (области) – *obl.*;

- град (градове) – *gr.*, село (села) – *c.*;
- манастир (манастири), епархия (епархии).

I. Територии в (и граничищи с) България:

– две морета (Егейско море /Бяло море/, Черно море);

– единадесет реки (Ахелой, Бистрица, Вардар, Дунав, Искър, Места, Струма, Тимок, Тича, Топлица, Янтра);

– пет планини (Витоша, Карнобатско-Айтоска, Осоговска, Родопи, Странджа /Парория/);

– един проход (Върбишки);

– един полуостров (Балкански);

– една местност (Рилската пустиня);

– шест области (Благоевградска, Загоре, Пловдивска, Родопска, Средецка /Софийска/, Тракия);

– тридесет и шест града (Банско, Битоля, Варна, Велико Търново, Силистра /Дръстър/, Видин, Враца, Воден, Гоце Делчев /Августа ад Нестум, Нисия/, Габрово, Драма, Дупница, Каварна, Карпуна, Котел, Костур, Кюстендил /Велбъжд/, Мелник, Несебър /Месабрия, Месебрия, Месемврия/, Никопол, Охрид, Пловдив /Филипопол, Филибе/, Плиска, Преслав, Прилеп, Радомир, Русе /Русчук/, Русокастро, Самоков, Свищов, Скопие, София /Сердика, Средец/, Серес, Сливен, Струмица, Търново /Търновград/);

– шест села (Бер, Дебелт, Емона, Клокотница, Лютиброд, Скрино);

– седем манастира (Елешнишки, Килифаревски, Куриловски, Мрачки [Пещерски /Оряховски – с. Пещера, Земенско (Радомирско)], Рилски, Сеславски, Суходолски);

– единадесет епархии (Видинска, Драмска, Мелнишка, Охридска, Пловдивска /Филибелска/, Самоковска, Софийска, Серска, Скопска, Струмишка /Струмичка/, Търновска).

– една патриаршия (Търновска);

– една архиепископия (Охридска);

– една епископия (Сливенска);

– пет храма („Св. Неделя“, „Св. Георги“, „Св. евангелист Лука“, „Св. Никола“, „Св. 40 мъченици“).

II. Територии извън България:

– един океан (Атлантически Океан /Окиан море/);

– десет морета (Адриатическо, Балтийско /Балтийско, Помариско, Балтско/, Бяло /Егейско/, Карско, Каспийско, Мраморно, Мъртво, Северно Бяло, Средиземно, Черно);

– два протока (Босфор, Дарданели);

- тринаесет реки (Волга /Болга/, Вардар, Горна Висла, Днепър, Днестър, Драва, Дунав, Ефрат, Морава, Сава, Саандопор, Струмица, Тигър);
 - седем планини (Алтай, Араат, Влахерски, Девич, Кавказ, Парория, Саул);
 - четири острова (Евбея, Лесбос, Родос, Тасос /Taco/);
 - седем полуострова (Балкански, Галиполи, Касандра, Лонгоз, Пелопонес, Св. гора Атонска /Св. гори Афонския, Атонска (гора)/, Халкидически);
 - шестдесет земи (Австрация, Азия, Албания, Америка, Армения, Африка, Близкият изток, Босна, Вавилон /Вавилония/, Вардарска Македония, Великоморавия /Моравия/, Византия /Източна Римска империя/, Влахия /Влашка, Влашко/, Влашко и Молдова /Двете Влахии, Молдо-Влахия/, Галицко-Волинското княжество, Германия, Гърция /Греция/, Дардания, Дунавия, Едем, Европа, Европейска Турция, Египет, Елбасанска (страна), Илирик /Илирия/, Иранско плато, Италия, Киевска Рус, Латинска империя, Маджарска земя /Унгария/, Македония, Мала Азия, Месопотамия, Мидия, Молдова, Никейска империя, Османска държава /Османска империя/, Остготско кралство, Охридска земя, Палестина, Панония, Полша, Римска империя /Римското царство/, Румъния, Русия, Св. гора Атонска /Св. гори Афонския, Атонска (гора)/, Сирия, Скандинавия, Словакия, Сърбия /Сръбска земя/, Тракия, Трапезундска империя, Финикия, Франция /Франгия, Франкска държава, Французска страна, Френция/, Халдея, Ханаан, Хананско царство, Хърватия /Хърватско, Хършава/, Чехия, Юдейско царство);
 - шестнадесет местности (Атонска гора, Бабин дол, Бело поле, Босфора, Валдаенски възвишения, Голгота, Дарданели, Девича гора, Косово поле, Парория, Пчинска пустиня /Пшинска пустиня/, Сардика, Топлица, Фаран, Хубави дъбове, Цин);
 - тридесет и една области (Банат, Белградска, Браницевска, Витания, Галилея, Далмация /Далматия/, Драчка, Епир, Захълмие, Зета, Злетово, Кутничевица, Лакиния, Лехия, Лужица, Мачва, Месения, Метохия, Мизии /Мизия/, Моравско, Одринско, Охридска /Охридски (страна), Хоридска (страна)/, Паланечко, Помарания, Седмоградско, Серска, Срем, Тесалия /Теталия/, Тракия, Требине, Шумадия);
 - осемдесет града (Адрианопол, Анкара, Баня Лука /Бана Лучина/, Бари, Белград /Београд,
 - Белиград/, Бер /Верия/, Берлин, Берцестия, Битоля /Битол/, Браила, Брандибур /Бранденбург, Brandenburg, Brandibur, Brandisborsk, Brandisborsa/, Бруса, Будапеща, Будим, Букуреш, Булгарофигон, Бурса, Вавилон, Велхерад, Велика Дрембица, Венеция, Версиния, Виена /Беч/, Витлеем, Воден, Генуа, Девол, Демир Хисар /Демир Икар/, Сидерокастрон, Драма, Драч /Дурацо, Дураш/, Дубровник, Едерне /Одрин/, Елбасан, Енишехер /Енешехир/, Ерусалим, Естергом, Ефес, Жамблу, Загреб, Замория, Казань, Калипол /Галиполи/, Каракерия, Катар /Котор/, Киев, Константинопол /Цариград/, Костур, Лариса /Ларса/, Санкт Петербург /Петрограф/, Люблин, Марул, Меглия /Мъглен/, Москва /Москов/, Назарет, Наисиус /Ниш/, Одеса /Одесса/, Охрид /Юстиниановия град/, Дардания, Париж, Потсдам, Прага, Преспа, Прилеп, Рим, Серес, Силиврия, Скопие, Славомир, Смедерево, Солун, Срем /Сремски Карловци/, Струмица, Трапезунд, Трикала, Флорина, Херсон, Шабац, Щип);
 - седем села (Басарабово /Бесарабово/, Епифат, Меглия /Мъглен/, Осиче, Плочник, Потук, Черномен /Чирмен/).
- Религиозните маркери, споменати в „Историята ...”, включват както манастири от Балканския полуостров, така и извън пределите му, но в близост със Св. гора. Ето названията им:
- петнадесет манастира, църкви, храмове (Ватопед, Девически манастир, Дечане, Зографски манастир „Св. Георги“ /Изограф/, Милошево, Полихрон, Св. Троица, Св. Архангел Михаил, Св. София, Св. евангелист Лука, Св. Мамант, Симон Петър, Симонов камък, Студеница, Хиландарски);
 - тринадесет епархии, архиепископии, патриаршии (Грачанска, Драмска, Едренелиската, Меглинска /Мъгленската/, Мелк, Нишка, Охридска, Одринска, Серска, Скопска, Солунска, Струмишка /Струмишка/, Цариградска, Щипска).
- Топонимията в „История славяноболгарская ...“ регистрира страни от Европа и Азия през различни исторически епохи, имена на различни народи, храмове и природни дадености...
- Географската карта на „История славяноболгарская ...“ е преди всичко православноцентрична, защото фокусира вниманието на своите читатели /слушатели върху Светия полуостров Атон и Цариград.
- Но тук има и още нещо, които заслужава по-специално внимание.

108 години преди Султанския ферман (1870), който узаконява етно-религиозното присъствие на българите в рамките на Османската империя и поставя началото на Българската екзархия (1870–1953), Св. о. Паисий Хилендарски – ако следваме данните, които ни сочи топонимията, регистрирана в „История славяноболгарская ...“ – буквално предрича териториалните граници на България, установени след подписването на Санстефанския мирен договор (1878).

Ето какво е записано във въпросния ферман: „Духовната юрисдикция на Българската екзархия обема: Русенската, Силистренската, Шуменската, Търновската, Софийската, Врачанска, Ловчанска, Видинската, Нишката, Пиротската, Кюстендилската, Самоковската, Велешката, Варненската епархия (без града Варна и без близо двадесетте села по крайбрежието на Черно море до Кюстенджа, чито жители не са българи); Сливенския санджак без градовете Анхиало и Месемврия; Созополската каза без селата по крайбрежието; Пловдивската епархия без самия град Пловдив, без града Станимака, както и без селата Куклен, Воден, Ариануткъй, Панагия, Ново село, Лясково, Ахлан, Бачково, Белащица и без манастирите Бачковски, Св. Безсребреници, Св. Параскева и Св. Георги. Махалата Св. Богородица в град Пловдив ще влезе в Българската екзархия, но които от нейните жители не ще желаят да се подчинят на Българската църква и Екзархия, ще бъдат напълно свободни в това отношение. Подробностите за това ще бъдат уредени между Патриаршията и Екзархията според църковните обичаи, принципи и правила.“ [16].

Както посочихме (вж. погоре: I. Територии в / и граничещи с/ България), българските градове, които споменава Светият монах, са: Банско, Битоля, Варна, Велико Търново, Силистра /Дръстър/, Видин, Враца, Воден, Гоце Делчев /Аугуста ад Нестум, Нисия/, Габрово, Драма, Дупница, Каварна, Карвuna, Котел, Костур, Кюстендил /Велбъжд/, Мелник, Несебър /Месабрия, Месебрия, Месемврия/, Никопол, Охрид, Пловдив /Филипопол, Филибе/, Плиска, Преслав, Прилеп, Радомир, Русе /Русчук/, Русокастро, Самоков, Свищов, Скопие, София /Сердика, Средец/, Серес, Сливен, Струмица, Търново /Търновград/.

Само присъствието на БАНСКО, БИТОЛЯ и НИШ в тази българска топонимия, въведена в „История славяноболгарская ...“, когато България не е съществувала нито на географската, нито на политическата, нито на икономичес-

ката карта на Европа, са достатъчни основания да стигнем до извод, според който Св. о. Паисий Хилендарски е не просто пророк, а и създател на програмен исторически документ, върху който ще се гради не само Българското възраждане, но и целокупният национален идеал на България от края на XVIII в. до днес.

V. Морфологична систематика

(Таблично-графично представяне)

Изследователската платформа на морфологичната систематика на езика на Св. О. Паисий Хилендарски, представена в петте разреза (Именен показалец: ИП /с. Св. О. П ИС 112–124/; Географски показалец: ГП /с. Св. О. П ИС 125–134/; Упътнен тезаурус I: Т I /с. Св. О. П ИС 135–171/; Упътнен тезаурус II: Т II /с. Св. О. П ИС 172–174/; Упътнен тезаурус III: Т III /с. Св. О. П ИС 175–187/), позволява да се направят следните заключения за динамиката на частите на речта, употребени в „История славяноболгарская ...“ (вж: Табл. 1–3 и Граф. към тях) (с. 54–57):

– **СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ИМЕНА** (Т I: 1019 + ИП: 1468 + ГП: 449) – общо: 2936;

– **ГЛАГОЛНИ ФОРМИ** (Т I: причастия: 853 + Т I: глаголи: 451) – общо: 1304;

– **ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА** (Т I: 750 + Т II: 151 + ИП: 50 + ГП: 136) – общо: 1087;

– **ЧИСЛИТЕЛНИ ИМЕНА** (Т III: 203 + ИП: 84 + ГП: 2) – общо: 289;

– **НАРЕЧИЯ** (Т III: 202 + ИП: 7) – общо: 209;

– **МЕСТОИМЕНИЯ** (Т I: 121) – общо: 121;

– **ПРЕДЛОЗИ** (Т III: 39 + ИП: 7) – общо: 46;

– **СЪЮЗИ** (Т III: 26 + ИП: 3 + ГП: 1) – общо: 30;

– **ЧАСТИЦИ** (Т III: 10) – общо: 10.

„ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...“
НА СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ:
Морфологична систематика

Таблица 1

ЧАСТИ НА РЕЧТА										
Съществителни имена	Глаголни форми	Прилагателни имена	Числителни имена		Наречия	Местоименния	Предложи	Съюзи	Частични	Общо:
2936	1304	1087	289	209	121	46	30	10	6032	

Таблица 2

ИЗМЕНЯЕМИ ЧАСТИ НА РЕЧТА					
Съществителни имена	Глаголни форми	Прилагателни имена	Числителни имена	Местоименния	Общо:
2936	1304	1087	289	121	5737

Таблица 3

НЕИЗМЕНЯЕМИ ЧАСТИ НА РЕЧТА				
Наречия	Предлози	Съюзи	Частии	Общо:
209	46	30	10	295

Графика към Таблица 1

Графика към Таблица 2

Графика към Таблица 3

VI. Синтаксика

(Субектно-предикатно-обектна характеристика)

Езикът на св. о. Паисий Хиландарски демонстрира няколко характеристики, които би трябвало да бъдат погледнати и от синтактична гледна точка, тъй като само тя би могла да изясни динамиката, чрез която се осъществяват субектните, предикатните и обектните взаимоотношения в „История славяно-болгарская ...“.

Истинските следи на тези взаимоотношения се крият най-вече в преписите на „История славяно-болгарская ...“

Колко литературни обработки – т.е. колко преписа (преправки) – е претърпяла „История славяно-болгарская ...“?

Не всички преписи са запазени в пълен обем.

Някои от тях – като „Бодянски препис“, например, или като „Македонска преправка“ – съдържат само по няколко листа или отделни части на Паисиевата „История славяно-болгарская ...“.

Тук ще ги предадем така, както ги е именувал Йордан Иванов в своя научно обговорен препис на „История славяно-болгарская ...“, обнародван от Българската академия на науките през 1914 г. (именуването е обвързано или с автора на преписа, или с мястото, където е открит, или с притежателя му) [17]:

1. Котленски препис (1765);
2. Самоковски препис (1771);
3. Рилски препис (1772);
4. Жеравненски препис (1772);
5. Кованльшки препис (1783);
6. Еленски препис (1784);
7. Зографска българска история (1785);
8. Спиридонов препис (1789);
9. Русенски препис (1809);

10. Препис на Спиридоновата българска история (1819);
11. Хилендарски препис (Царственик) (1820);
12. Карловецки препис (1919);
13. Преправка на поп Йоан (XIX в.);
14. Пирдопска преправка (XIX в.);
15. Сопотска преправка (1828);
16. Първа Змеевска преправка (1830);
17. Втора Змеевска преправка (1832);
18. Чирпанска преправка (1831);
19. Русенски царственик (1831);
20. Харитоновска преправка (1832);
21. Дряновска преправка (1836);
22. Дряновски препис (Царственик) (1837);
23. Първа Старозагорска преправка (1837);
24. Зотовски препис (1837);
25. Венелиновски препис (1838);
26. Григоричева преправка (1838);
27. Тошковичев препис (1830–1840);
28. Хилендарска преправка (1840);
29. Башкьойски препис (1842);
30. Втора Старозагорска (Фотиновска) преправка (1842);
31. Първи Търновски препис (1842);
32. Втори Търновски препис (1842);
33. Свищовска преправка (1842);
34. Горнотурченски препис (1843);
35. Трети Търновски препис (1845);
36. Чехларовски препис (XIX в.);
37. Москов откъслек (XIX в.);
38. Бодянски препис (XIX в.);
39. Македонска преправка (XIX в.) ...

Езикът на Св. о. Паисий Хилендарски попада изцяло в обобщения контекст на т. нар. дамаскинарска културна и езикова традиция в старобългарската литература (даскал Недялко и синът му Филип, Йосиф Брадати, поп Пунчо, поп Тодор Врачански, йеромонах Роман, Никифор от Арабанаси, Теофан Рилски, даскал Тодор ...).

Към онъ исторически момент – началото на втората половина на XVIII в. – друга традиция не е съществувала, макар че споменът за патоса на *Панонските легенди за св. св. Константин-Кирил Философ и архиепископ Методий, житията на Св. Климент Охридски, ораторското съчинение „За буквите“ на Черноризен Храбър, поетичните съчинения на св. Константин Преславски („Азбучна молитва“) и житията на св. Патриарх Евтимий Търновски* е бил още жив.

Фактът, че св. о. Паисий Хилендарски споменава с изключителен пийетет в „История славяно-българская...“ имената на Светите братя и името на св. Патриарх Евтимий Търновски, който е

създателят на стила „плетение словес“ в българската литература, е

неоспорим аргумент в това отношение.

Но така или иначе конкретният езиков извор, който формира субектно-предикатно-обектното поведение на Паисиевия език, е дамаскинарската книжнина, която се поражда, развива и живее по нашите земи в продължение на приблизително девет века (IX–XVIII в.).

Първите преводи на съчинението на Йоан Дамаскин „Точно изложение на православната вяра“ започват у нас още през IX в.

В славистичната литература това произведение е известно като „Небеса“ или „Богословие“. Автор на първия превод (891–892) е св. Йоан Екзарх, който се смята за родоначалник на дамаскинарската културна и езикова традиция в старобългарската литература [18].

Интересен в случая е фактът, че „Точно изложение на православната вяра“ не се превежда изцяло, а избирателно от нашите преводачи.

Не са редки и случаите на преиначаване на оригинала или на вмъкване – под формата на приписки или уводни бележки – на творчество, което (без да се губи връзката с религиозната основа на оригинала) търси други върхове на личностно интелектуално и философско обобщение.

Пряк продукт на подобен подход е философското съчинение „Шестоднев“ на св. Йоан Екзарх, което е изцяло базирано (чрез цитати и тълкувания) върху „Точно изложение ...“ [19].

Тази традиция – да се превежда избирателно, но и тълкувателно – се запазва до средата на XVII в. в така наречените *Средногорски, Македонски, Рилски, Пазарджишки, Ломски и Родопски преводи* [20] на съчинението на византийския автор.

Отличителна езикова черта на тези дамаскини е точното цитиране на оригинала, което в случая означава точно цитиране на старобългарската езикова редакция на св. Йоан Екзарх в нейния църковнославянски вариант, и свободна религиозно-философска интерпретация на местата, където текстът нарочно се синкопира, за да се появят приписките на преписвача.

Към средата на XVII в. в тези приписки започва да се наблюдава и силно влияние на народните говори (поради липса на законотворна езикова уредба на тогавашния говорим и писмен български език, всеки е писал така, както е смятал за добре...), примесено със също толкова сильно влияние на старобългарско-църковнославянската езикова традиция в старобългарската литература.

ТЪКМО СБЪЛСЪКЪТ МЕЖДУ СТАРИЯ ЕЗИКОВ НОРМАТИВИЗЪМ, СЪЗДАДЕН ПРЕЗ XIV–XV В. ОТ СВ. ПАТРИАРХ ЕВТИМИЙ ТЪРНОВСКИ И КОНСТАНТИН КОСТЕНЕЧКИ (АВТОРИ НА

ПЪРВАТА ПРАВОПИСНО-ЕЗИКОВА РЕФОРМА В СТАРАТА БЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА) [21], И ЛИПСАТА НА НОРМАТИВНА БАЗА НА ТОГАВАШНИЯ СЪВРЕМЕНЕН ГОВОРИМ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК, В КОЙТО ФЛЕКСИЯТА Е ОТДАВНА РАЗКОЛЕБАНА [22], ПОРАЖДА ЕЗИКА НА СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ.

Тази гледна точна би могла най-сетне да „оправдае“ в „*История славяно-болгарская ...*“ калейдоскопичната морфологична пъстрота и „простота“:

„*простим болгаром просто и написах*“;

„*за простите българи просто и написах*“;

– правомерно, но и неправомерно използване на падежните форми за родителен, дателен, творителен и местен падеж при имената (съществителни, прилагателни, числителни) и местоименията;

– употреба на старобългарско-църковнославянска лексика, но и отсъствието ѝ – особено в случаите, когато св. о. Паисий Хилендарски е повече публицист, отколкото историк, стриктен преводач или компилатор на текстове от Цезар Бароний, Мавро Орбини, Христофор Жефарович ... [23].

Доказано е, че св. о. Паисий Хилендарски застъпва основните морфологични особености преди всичко на църковнославянския език.

Ще приведем няколко примера, следвайки превода на Йордан Иванов (*История славяно-българская. – С., 1914*), тъй като този вариант на Паисиевата „История“ стои най-близо до оригиналния език на Паисий.

Църковнославянското влияние се доказва чрез употребата на падежни форми при имената (съществителни, прилагателни, числителни) и местоименията.

Ето няколко примера, на които е обърнал специално внимание проф. Любомир Андрейчин:

„**Родителен падеж:**

„И тамо слезал с коня и предал Богу дух свой“,

„И обратил ся на царя греческаго;“

Дателен падеж:

„... Таган послал царю Копрониму да би имели мир болгари и грци и да има разговор лице к лицу с Копронима“,

„Ти, болгарине, (...) учи се по своему языку“...;

Винителен падеж:

„И зел сестру свою, що бил изпрежде пленил цар Никифор“;

„Преписуйте историйцу сию“ ...;

Творителен падеж:

„Но погибли бурем и волнением морским“,

„Мир, що бил учинил с братом его Левом (...)“;

Местен падеж: „Било на небеси страшно знамение“,

„Беседовали о договоре мирном“...“

Често едни и същи изрази са ту с падежни, ту без падежни форми:

„И пошел на Болгарию“ : „Наступил на Болгарию“;

„Сътворил с ним мир“ : „Сътворил мир с Константина и Романа“...

Същите аналогии биха могли да бъдат направени и по отношение на старинните инфинитивни форми на глаголите, които са комбинирани с личните конструкции със съюза *да* (например.: *да побежасат*, но и *безжати*) [24].

Употребата на падежните форми в Паисиевата „История ...“ не е напълно изследвана.

Но е повече от очевидно, въз основа на превода на Й. Иванов, че Паисий не е последователен в тяхната употреба, което означава, че или не ги е знаел докрай (поради липсата на нормативна уредба на българския книжовен език към онъи исторически момент, в това „незнание“ има повече обективен, отколкото субективен предтекст), или – в стремежа си да пише „просто“ – умишлено ги е заличавал на местата, където това е било възможно.

Навсякъде се усеща стремежът на Св. о. Паисий не само да компилира, но и да калкира „просто“ за „простите българи...“.

Тази своеобразна негова граматика сякаш е стилизирана говоримия български език на фона на тежките църковнославянски граматически правила.

Светият монах е създавал структура върху структурата – все още неясна и трудноразбираема както за граматиците, така и за неуките българи от онова време.

Св. о. Паисий е създавал този език със съзнанието, че не толкова езикът, колкото обобщеното послание е по-важно в неговата „*История славяно-болгарская ...*“.

Смесването на все още неизяснените граматически правила, пулсиращи в народните говори, с установените църковнославянски езикови парадигми би трябвало да ни насочва и в една друга, все още неизследвана посока – върху църковнославянския езиков пласт, който вече е архаичен за времето си, Св. о. Паисий Хилендарски налага на нерегулирания „нормативизъм“ на актуална българска реч, която по-късно ще се окаже в основата на бъдещите граматики. В този смисъл в Паисиевия език е снет и пророчески езико-ведски акт, който ще бъде осъзнат и последван от такива книжовници и просветители като св. Софроний Врачански (1739–1813), Йоаким Кърчовски (1750–1820), Кирил Пейчинович (1770–1845), Петър Берон (1795–1871), Иван Богоров (1821–1892) и др.

На практика „*История славяно-болгарская...*“ е засега единственият цялостно запазен и научно обговорен исторически документ, който регистрира

народностната основа на прехода на българския език от синтетизъм към аналитизъм, започнал някъде през XII и завършил окончателно през XV в. Присъствието на тогавашната новобългарска аналитична основа (отсъствие на падежи при имената и местоименията) в езика на Светия монах, съчетана със синтетизма (присъствие на падежи при имената и местоименията) на църковнославянския език, на практика регистрира демократична – и модерната за времето си – езикова база, структурираща фонетичното, морфологичното и синтактичното своеобразие на Паисиевия език.

VII. Личностният модел на света

(Кредо: универсален комуникативен акт на себепознанието)

Моделът на света, който изгражда в своята „*История славяноболгарская ...*”

Св. о. Паисий Хилендарски – освен всичко, което вече знаем за него от историци, филолози, етнолози, етнографи, – е и личностен модел на този свят.

Не трябва да пропускаме това важно обстоятелство, тъй като личностният модел за света по същество обозначава границите на трансформация на един личностен човешки опит в система от значения, които структурират вид социално поведение.

Днес никой не знае как е изглеждал св. о. Паисий, продължават в науката и споровете за неговото родно място (някъде в Самоковска епархия).

Безконечни се оказаха дискусиите около езиковите компетентности на автора на „*История славяноболгарская ...*” и неговото конкретно участие в строителството на съвременния български книжовен език.

Но ако насочим вниманието си към личностния модел на Хилендарския монах, вземайки образци от неговото словно богатство, бихме отворили изход към друг дискурс:

в каква конкретна комуникативна
(субектно-предикатна-обектна) ситуация
са се намирали

пишещият / говорещият

(т.е. субектът) на „*История славяноболгарская ...*” и

четящият / слушащият

(т.е. обектът) на „*История славяноболгарская ...*”,
какви духовни и естетически потребности са имали

ЕДИННИЯТ и ДРУГИЯТ.

Във взаимоотношения *пишещ / говорещ* и *чтящ / слушащ* (тази вечна диада) личностният аспект на интерпретация структурира отношения, които допълнително напластват, интерферират

значения, правила, закономерности, мотиви, идващи от други дискурси във времето и пространството (от средата на XVIII до началото на XXI в.).

Забележете:

и тогава,

и днес

някой продължава да има духовна потребност и от физическо съприкоснение с думите на

св. о. Паисий Хилендарски,

след като текстът –

почти 250 години –

продължава да се преписва и на ръка

(в конкретния случай това са студентите от
Студентското научно общество при
УНИБИТ).

Отдавна никой не се интересува от това, дали – следвайки текстове на Христофор Жефарович, Мавро Орбини, Цезар Бароной... – в „*История славяноболгарская ...*” е скрит откровен комплиативен акт на един самоук български историк от зората на Българското възраждане.

Ние продължаваме да четем, препочитаме, наизустяваме и преписваме тази „*История славяноболгарская ...*” със същата настървеност и богословие, с каквото са я преписвали и разпространявали св. Софоний Врачански и много други ...

Ние продължаваме,
четейки и преписвайки текста на
„*История славяноболгарская ...*”,
да се идентифицираме като народ,
а не като население,
обитаващо някаква част от Балканския
полуостров ...

Очевидно има нещо в диханието на текста на „*История славяноболгарская ...*”, което все още ни интегрира, диференцира и контролира във времето.

Ето в каква динамика са употребени някои думи в „*История славяноболгарская ...*”:

– *българин, българите, българска, българската, български, българските, българския, българският, българското* (общо: 505 пъти);

– *род, рода, роде, родители, родослов, родословна, родословие, родство, родът*
(общо: 174 пъти);

– *Света, Светата, Свети, Светите, Светия, Светият, Свето, Светото*
(общо: 162 пъти);

– *свет, свети, светец, светеца, светии, светител, светци, светците, свещеник, свещеникът, свещеници, свещениците* (общо: 94 пъти);

– *България* (общо: 83 пъти);

– *народ, народа, народът* (общо: 80 пъти);
 – *Бог, Бога, Божи, Божие, Божието, Божии-
 те, Божия, Божият* (общо: 76 пъти).

Динамиката само на тази текстологична отсечка създава комуникативна ситуация, породена от общо 1174 звукови комплекса, където думите *България, българският народ [род]* (пресметната, тази комбинация присъства общо 842 пъти) са така структурирани в синтагмите, че да внушат на читателя / слушателя идеята за преинтегриране в християнския свят – чрез думи като *Бог, Божие, Свети, светец, свещеници* (пресметната, тази комбинация присъства общо 332 пъти), – за да се възкресят, възродят и върнат към нов живот представите на българина за род, родина и гражданско самосъзнание.

Чрез тези думи заветите на Светите Константин-Кирил Философ, архиепископ Методий, архиепископ Климент, Горазд, Наум, Ангеларий, Сава, Патриарх Евтимий Търновски възкръсват, за да премоделират завинаги един изначален универсален комуникативен акт: СЕБЕПОЗНАНИЕТО.

Забележителното откритие на Св. о. Паисий Хилендарски – ПЪТЯТ КЪМ СЕБЕПОЗНАНИЕТО – е ренесансово и просветителско едновременно.

По своята значимост то е и историческа даденост (реликва), но и изначален нормативно-регулативен дискурс.

„История славяноболгарская ...“ е и художествен трактат, и историческо есе, и езиковедско пророчество на един Свят монах, но заедно с това е и: Първият граждански кодекс на България, който връща мястото на България на картата на световния историко-културен процес, съизмервайки висотата на българското национално самосъзнание с делото на Светите Константин Кирил-Философ, архиепископ Методий и Патриарх Евтимий Търновски.

ВСИЧКО ТОВА Е РЪКОПОЛОЖЕНО ОТ СВЕТИЯ МОНАХ В ОСНОВАТА НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ, УЗАКОНИЛО СВОЕТО ЦИВИЛИЗАЦИОННО ПРИСЪСТВИЕ В БЪЛГАРСКОТО И ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО И ВРЕМЕ ПОСРЕДСТВОМ НРАВСТВЕНАТА СЪЩНОСТ НА ХРИСТИЯНСКОТО РЕЛИГИОЗНО УЧЕНИЕ ЗА ТРИЕДИННИЯ БОГ (ОТЕЦ: СИН: СВЕТИ ДУХ).

VIII. Онтология

(Семантични основания)

Семантичните основания, свързани с употребата на съществителните нарицателни „истина“, „правда“, „право“ и прилагателните име-

на „прав“, „праведен“, „праведните“, „праведния“, „праведният“, „прави“ и „право“ в „История славяноболгарская ...“, показват следната философско-информационна картина (цит. по изд. на П. Д. от 1963 г.):

- съществителни нарицателни имена:

- - „И за това българите имат свидетелство от много истории, защото всичко е истина за българите, както и споменах.“ (с. 33);

- - „Гърците казват, че дошъл и Солун да разори, и свети Димитър го убил тук, но това тяхно мнение не е истина.“ (с. 64);

- - „Това се каза накратко, читателю, за сърбите и българите, за Стефана и Шишмана. Затова сърбите и досега укоряват българите. От безумие им се струва, че отначало са били по-славни от българите с кралство и войска, и земя. Но не е така. Всички народи на земята знаят българите и във всички истории се свидетелствува и се намира писано. За сърбите няма никъде никакво писане, нито свидетелство в латинските и гръцки истории. Но те са започнали да пишат от Симеон Неман и от това време имат писан родослов и жития за своите крале и светци, но и то не е никак съгласно. Колкото техни книги има за кралете им, във всяка писали различно и несъгласно. Кой както е искал и както е слушал от простите хора, така и писал. Затова не може да се разбере и онова, което е право и истина от несъгласни те техни известия.“ (с. 72–73);

- - „Това писали гърците, но това не е истина: те прикриват своето лукаво дело.“ (с. 72–79);

- - „Но в сегашно време окаяните пак нямат никаква правда, нито съд.“ (с. 80–81);

- - „Така и турците изпърво били свирепи и големи грабители. Когато се затвърдили в цариградското царство, научили много от християнския ред и право и за известно време в началото престанали малко, засрамили се да ограбват незаконно християнските вещи и имотите им.“ (с. 80);

- прилагателни имена:

- - „Първите български крале не знаели царски закони, но тоя крал пръв установил граждански закон и прав съд за българския народ, което те в началото не знаели.“ (с. 44);

- - „Заради техния свет и праведен живот ги споменахме тук.“ (с. 89);

- - „От Адама до Давида и праведния Йоаким, Йосиф годеник [на Света Богородица], колкото праведни и свети пророци и патриарси имаше и се нарекоха велики на земята и пред Бога, никой от тях не беше търговец или прехитър и горделив човек, както сегашните хитреци, които ти имаш на почит и им се чудиш и се

влачии по техния език и обичай. Но всички тия праведни праотци са били земеделци и овчари и били богати с добитък и земни плодове, и били прости и незлобиви на земята." (с. 34);

- - „*Методий не нарисувал зверове и картини на лов и т.н., но изписал второто пришествие Христово, как праведните стоели отдясно, и картина на рая, а отляво – грешниците и картина на вечната мъка.*" (с. 50);

- - „*И така от ония езици по божие повеление, както бил заповядал праведният Ной на своите синове, тръгнало Симовото племе и останали в Азия, а Хамовото племе в Африка, но били много, от тях останали и в Азия и се умножили на 37 царства, но били малки.*" (с. 37);

- - „*Така събирали избрани и прави думи от българите, от сърбите, от русите, от московите, от словените, от леховете.*" (с. 92);

- - „*Затова не може да се разбере и онова, което е истина и правда от несъгласните техни известия.*" (с. 73).

Представителната семантична отсечка, снета от езика на св. о. Паисий Хилендарски – основанията му при употребата на определени съществителни нарицателни и прилагателни имена, – ни насочва най-вече към факта, че авторът на „История славяноболгарская ...“ поставя обикновено понятията *истина* и *правда* (и производните от същата коренна морфема /прав/: *право, прав, праведен, праведните, праведния, праведният, прави, право*) в общ категориален контекст: *истинността на историческите факти е относителна, а не абсолютна даденост, от една страна и от друга – духовният дискурс на истинността се крие и в правотата на християнската религия.*

Тук *истина* и *правда* са контекстови синоними, заради което те трябва да се възприемат като единосъщи понятия.

Ако *истината* има своите физически измерения в конкретното време и пространство (историческите извори, които е използвал Св. о. Паисий Хилендарски /Зигберт от Жамбу, Мавро Орбини, Христофор Жефарович .../, но и времето, в което е живял йеромонахът /средата на XVIII в./), то истината –

но вече осъзната като стремеж към *Правата (праведната) вяра*,

т.е. към християнското учение за Триединния Бог

(Отец, Син, Свети Дух) –

има ортодоксални,

извечни, изначални комуникации с миналото, настоящето и бъдещето на световни цивилизационни процеси,

неотменна част от които е и

еволюционната историческа съдба на българския народ.

Истината в „История славяноболгарская ...“ е екзистенциалното стъпало към правдата, защото правдата се съхранява по право от праведния/праведните в правотата на същинската истина, скрита в християнското учение.

В концепцията на св. о. Паисий Хилендарски човекът прави *истината* и *правдата* за история, за да съхрани чрез представите си за изначалното мироздание и понятието *Слово* (Бог – Бог-Син), защото тъкмо чрез *Слово[то]*

авторът на „История славяноболгарская ...“ връща към нов живот представите на българина за история, език, род, родина, национален идеал.

Затова в „История славяноболгарская ...“ любовта към Словото е равнозначна не само на любовта към България, но и на любовта към *истината* (която в това историческо съчинение е еквивалентна на любовта към Триединния Бог).

В описания смисъл

„История славяноболгарская ...“ е светско, религиозно четиво.

Освен че твори първия гражданска кодекс на България, св. о. Паисий Хилендарски едновременно създава и:

- ЖИТИЕОПИСАНИЕ НА ДЕЙЦИТЕ НА ИСТОРИЯТА,
- РЕНЕСАНСОВ ТРАКТАТ,
- КАТЕХИЗИС.

Очертаните тук линии, разкривани чрез морфологичен системно-структурен анализ на езика на „История славяноболгарская ...“, позволяват да се наблюдава наrudиментарно ниво характера на удивителна синкретична полифоничност на този забележителен паметник на писмената култура.

IX. Лингвистична информационна картина

[синтаксика на морфологичния и лексикалния дейксис]

Направеният тук анализ (I–III фрагменти на тезауруса на езика на св. о. Паисий Хилендарски) позволява данните (по тезауруса) да бъдат оценени като лингвистична информационна картина на морфологичното проучване на езика на св. о. Паисий Хилендарски.

Обобщената представа за езика на св. о. Паисий Хилендарски и неговата *синтаксика* (Су-

бект [принадлежащ на пишещия / говорещия] + Предикат [принадлежащ на писаното / говореното слово] + Обект [принадлежащ на този, за когото е предназначена „История славяноболгарска ...”]: читателя / слушателя) имплементира такава субектно-предикатно-обектна характеристика в „История славяноболгарска ...”, която може да обедини в надтекстовите си послания три семантични вектора, позволяващи да тълкуваме историческото съчинение на св. о. Паисий Хилендарски като:

– ФИЛОСОФСКО-РЕЛИГИОЗЕН ТРАКТАТ (срв.: *Комент.*, бел. 48);

– ИСТОРИЧЕСКО ЕСЕ (срв.: *Историogr.*);

– ГРАЖДАНСКИЙ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ (срв.: *ДЕЙКСИС*: с. 188–194 СВ. О. П ИС; *ЕПИЛОГ*: с. 195–197 СВ. О. П ИС);

– начало на ТОТАЛНАТА демократизация на писмения български език;

– ИЗГРАЖДАНЕ НА ОСНОВИТЕ НА БЪЛГАРСКИЯ НАЦИОНАЛЕН ИДЕАЛ.

Тези пет вектора изграждат динамичната морфологична (на лексикологично ниво) структура на езика на „История славяноболгарска ...”, който съответства на световния историко-литературен процес, пронизан от ценностите на християнския хуманизъм, родовата чест и националното самосъзнание.

Същата тази морфологична и лексикална пътност би трябвало да премоделира съвременния хоризонт на очакване към „История славяноболгарска ...”.

Тук философските, религиозните, историческите, художествените, но и езиковите проявления на личността св. о. Паисий Хилендарски са във всички пластове на философското и религиозното познание. Това е изключително модерна за времето си синтагматична конструкция, която обговаря и минало, и настояще, и бъдеще, но в сложно диалектическо единство.

Затова в „История славяноболгарска ...” дискурсът на българската история е – едновременно (!) – и минало, и съвремие, но и път към постигане на мечтаното бъдеще:

„Внимавайте вие, читатели и слушатели, роде български, които обичате и имате присърце своя род и своето българско отечество и желаете да разберете и знаете известното за своя български род и за вашите бащи, прадеди и царе, патриарси и светии как изпърво са живеели и прекарвали. За вас е потребно и полезно

да знаете известното за делата на вашите бащи, както знаят всички други племена и народи своя род и език, имат история и всеки грамотен от тях знае, разказва и се гордее със своя род и език” [25].

... През 1762 г. Жан Жак Русо публикува своята книга „Общественият договор”, която се смята за теоретична основа на правото във Франция и в света.

... През същата 1762 г. св. о. Паисий Хилендарски завършва своята „История славяноболгарска ...”, която чрез думите род, родина, история и словосъчетанието български език се превръща в **ПЪРВИЯ ГРАЖДАНСКИ КОДЕКС НА БЪЛГАРИЯ**

Това съвпадение, извлечено от субектно-предикатно-обектните характеристики на „История славяноболгарска ...”, по неоспорим начин потвърждава факта, че

СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ

Е ЕДИН ОТ НАЙ-МОДЕРНО МИСЛЕЩИТЕ РЕФОРМАТОРИ, ЖИВЕЛИ В ЕВРОПА

ПРЕЗ СРЕДАТА НА XVIII В.

ОНТОЛОГИЧНАТА, ЛЕКСИКАЛНАТА, МОРФОЛОГИЧНАТА И СИНТАКТИЧНАТА ИНФОРМАЦИОННА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЕЗИКА НА СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ В „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКА ...” РАЗКРИВА ИНТЕЛЕКТУАЛНО-КОМУНИКАТИВЕН АКТ, КОЙТО Е КОНКРЕТНА ПРОЯВА НА РЕФОРМАТОРСКИ МОДЕЛ, РАЗИСКВАЩ УНИВЕРСАЛНИТЕ ПРОБЛЕМИ НА МОДЕРНАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ:

ЕЗИК – РОД – РОДИНА.

БЕЛЕЖКИ И ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Charles S. Peirce. // CP 5.314 (Система за класификацииране на непубликуваните ръкописи на Ч. С. Пърс – вж: бел. 12).

2. Профессор Юрий Михайлович Лотман. // *Cordium* : Портреты ученых в стиле интервью / Ведет беседы, авт. предисл., преамб. и примеч. А. Куманова; Лит. ред. А. А. Соловьев ; Библиогр. ред. И. Л. Клим ; Худож. фотопортр. С. Я. Мицевич ; Худож. оформл. Н. В. Скородум ; [Рец.: А. В. Мамонтов]. – Санкт-Петербург, 1994, с. 17. – Посв.: Памяти апостола болг. библиогр. ... Т. Борова, личность которой воплощает собою ее прошлое, настоящее и будущее.

3. Лат.: *abducere* – отстранявам, отклонявам.

4. „Като всяко друго академично поприще семиотиката е съставена от вътрешна форма, интелектуален конструкт, който намира своя израз в различни външни прояви и приема редица традиционни превъплъщения.

<...> семиотиката действа „в гранична област” <...>, тя не може да бъде схваната извън социалния си контекст, има непреодолимо историческо измерение.” – Бел. на Т. С., поясняваща мисълта му за съвременното семиологично обществено движение – вж: с. 175–176 на *цит.* в бел. 5 тук публ.

5. Сибиък, Т. А. Живите знаци. // Сибиък, Т. А. Семиотиката в Съединените щати / Прев. от англ. А. Харампиева, А. Багашева ; Ред., предг. И. Младенов. – София, 1997, с. 175.

Кн. е прев. от ръкоп. (1991 г.), предоставен от авт. специално за публ. и е основа на неговите тр.: „A sign is just a sign” (1990 г.), „The sign and its masters” (1988 г.), „I think I am a verb” (1986 г.), „Contributions to the doctrine of signs” (1985 г.), „The play of musement” (1981 г.) и др. – Съдържа и Предг. към бълг. изд. (с. 9–14) ; Предговор / И. Младенов (с. 5–8) ; Развитие на семиотиката в САЩ : Библиография (с. 178–204).

6. Вж: *Tabula Gratulatorum* [I] : Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета : 2005–2007 (NN 1–72) / [Състав. А. Куманова ; Библиогр. ред. М. Максимова.] // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. I, 2008, с. 7–16. – 72 ном. назв. – Без подпись. и сътв. публ. във всеки пореден том на изд.

7. Трудове на Студентското научно общество при УНИБИТ (до 30.09.2010 – СВУБИТ) : Т. I – / Отг. ред. С. Денчев ; Ред. кол. А. Куманова – глав. ред. и др. ; Състав. А. Куманова и др. ; Науч. ред. Н. Казански и др. ; Езикова и граф. ред. Н. Василев. – София : За буквите – О писменехъ, 2008-. – Съдържа: *Tabula gratulatorum* : Систематиз. хронол.-азб. библиогр. списък на публ. на членовете на Студентското науч. общество на унив.

8. Св. о. Паисий Хилендарски. История славянобългарска ... [: Ръкоп. кн. : Препис на ръка] / Студентско науч. о-во при Специализ. висше у-ще по библиотекознание и информ. технол. – 612 с. – Текст на 1–326 (108) с. – Всяка стр. е с по 25 разграфени реда и три равномерни вертикални полета; в централното поле е преписът на ръка на знаменития първоизточник, направен със син химикал; в страничните полета са преписани допълнително думите на текста, като се съблудават следните правила за съответните граматически категории: съществителните са изписани със син химикал, причастията и глаголите – с червен, прилагателните – със зелен, местоименията – с черен.

На 326 (108) с. – приписка: *Този препис е първият, направен от Студентското научно общество при Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии и е завършен на 22 май 2009 г. – в навечерието на 24 май – Деня на българската просвета и култура.*

Ръкоп. книга е подвързана с винен на цвят кадифен плюш, украсен със златисти и винени на цвят копринени гайтанени шнурчета, обграждащи високотехнологична и в златист цвят плочка с надпис, направен с винени букви: *Препис на „История славянобългарска ...” на Отец Паисий Хилендарски, направен в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии по време на*

неговия Ректор – проф. д.иц.н. Стоян Денчев (22, 5 X 16 см).

Срв.: Свети отец Паисий Хилендарски. История славянобългарская ... : Информационен код на българската книжовност и литература : I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия) / Обща ред. и епилог Стоян Денчев ; Науч. ред., историография, коментар, именен показалец, географски показалец Милен Куманов ; Библиогр. и текстолог. ред., тезаурус, предисл., сигнифициран препис Александра Куманова ; Ез. ред., предисл., сигнифициран препис, послеслов (дейксис) Николай Василев ; Терминолог. ред. Елена Томова, Диана Ралева, Венцислав Велев ; Справочно-информ. ред. Марияна Максимова, Цветана Найденова, Антон Даскалов ; Рец.: Иван Теофилов, Никола Казански. // Тр. на Студентското научно общество при УНИБИТ (София), Т. VI, 2011, с. 1–208 Св. о. П ИС : ил. (Факлоносци; II). – Юбил. изд., посв. на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: Университет по библиотекознание и информ. технол.

9. Текстът е предаден на съвременен книжовен език по Зографския ръкопис, обнародван от акад. Йордан Иванов: История славянобългарская, собрана и наредена Паисием иеромонахом... / Стъкми за печат по първообраза Йордан Иванов. – София, 1914. – Срв.: бел. 17.

Цит по изд.: [Св. о.] Паисий Хилендарски. Славянобългарска история : 1762–1962 / Под ред. на Петър Динеков. – София : Бълг. писател, 1963. – 148 с. : с ил., факс.

Издава се за 200-год. от написването ѝ.

10. Бахтин, М. М. Формы времени и хронотопа в романе : Очерки по исторической поэтике [1937–1938 гг.; 1973 г.]. // Бахтин, М. М. Вопросы литературы и эстетики : Исслед. разн. лет. – Москва, 1975, с. 289.

11. Срв. с основните от битуващите безброй изд. на „История славянобългарская ...” и съществуващи ги публ.:

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска ; Предадена на новобълг. ез. от Петър Динеков. – София : Стандарт Нюз, 2008. – 140 с. : с ил., факс.

Пълното име на Б. Димитров е Божидар Димитров Стоянов. – Съдържа и Беловата на История славянобългарска / Божидар Димитров ; Част от фототип. изд. на Паисиевия автограф. – Кн. се разпространява с в. Стандарт.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска. – 59. изд. – София : Дамян Яков, 2006. – 128 с. – (Училищна библиотека)

1. изд. 1898 със загл. История славянобългарская 1762 на изд. Хр. Г. Данов-Пловдив в сер. Трем на българската словестност ; Св. 1. – Съдържа и Паисий Хилендарски и неговата История славянобългарска / Веселина Димитрова.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска 1762 : Препис-белова на Паисиевия автограф. ; Предадена на новобълг. ез. от Петър Динеков ; Студии Божидар Димитров, Надежда Драгова. – [2. фототип. изд.]. – София : Бълг. бестселър – Нац. музей на бълг.

кн. и полиграфия, 2004. – 417 с. – (Поредица Българското образование през вековете ; 2)

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска : Самоковски препис 1771 / [Предг. Ангел Кръстев, Цветана Иванова]. – Фототип. изд. – [Ямбол : Я], 2004. – 16, 281 с.

Авт. не е отбелоязан на кор. – Текст и на англ., рус. ез. – Фототип. изд. на кн. от 1771 ; Изд. на Сдружение Демократ. мрежа, Сдружение България 681.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска 1762 : Препис-белова от Паисиевия автограф :

Предадена на новобълг. ез. от Петър Динеков / Паисий Хилендарски ; Студии Божидар

Димитров, Надежда Драгова. – [Фототип. изд.]. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2003. – 417 с.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска / Състав. Иван Инев ; Предг. Димитър Ефендулов. – [59. изд.]. – София : Скорпио ви, 2003. – 183 с. – (Библиотека на ученика)

1. изд. 1898, със загл. История славянобългарская 1762, на изд. Хр. Г. Данов – Пловдив в сер. Трем на българската словесност ; Св. 1. – Съдържа и Речник ; За автора и неговото произведение ; По-важни преписи и издания на Историята ; „История славянобългарска“ в оценката на възрожденските дейци ; Паисий Хилендарски / Петър Динеков. – Показалец на по-важните ист. личности.

[Св. о.] Паисий Хилендарски – духовно име на Петър Михайлов Хадживълчев. – 1. фототип. изд. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2003.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. Славянобългарска история / Състав. Иван Гранитски. – [58. изд.]. – София: Захарий Стоянов, 2002. – 173 с. – (Поредица Българска класика)

Иван Гранитски – псевд. на състав. Иван Йорданов Димитров. – Съдържа и Подбуди за

написване на историята / Никола Филипов ; Паисий Хилендарски / Петър Динеков ; Отец Паисий Хилендарски / Панко Анчев.

1. изд. 1898 със загл. История славенобългарская 1762 на изд. Хр. Г. Данов – Пловдив в сер. Трем на българската словесност ; Св. 1.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска / Паисий Хилендарски ; Предг., състав. и прил. Николай Аревов. – 2. изд. – В. Търново : Слово, 1999. – 111 с. – (Малка ученическа библиотека)

1. изд. 1992 [деп. 1993]. – Съдържа и Показалец на по-важните ист. личности ; В оценка на възрожденските дейци ; По-важни преписи и издания на „Историята“ ; Препоръч. библиогр. ; Речник.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска : Зограф. чернова, 1762 / Състав. Кирил Топалов и др. – София : Нар. библ. Св. Св. Кирил и Методий ; Унив. изд. Св. Климент Охридски, 1998. – 335 с. : с факс.

Други състав.: Б. Христова, Н. Вутова. – Съдържа и Славянобългарска история / Прев. на новобълг. П. Динеков ; Зографската чернова на „История славянобългарска“ от 1762 г. / Б. Райков ; Великият светогорец

и неговото дело „на ползу роду българскому“ / К. Топалов. – Кн. е факс. изд.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска / Ред., предг., комент., летопис Дочо Леков. – София : Анубис, 1995. – 112 с. – (Библиотека Образование. Литература)

Изд. на Съюз на бълг. писатели. – Съдържа и Паисий Хилендарски – летопис ; Възрожденски дейци за Паисий и неговото дело ; Страница за учителя / Л. Георгиев.

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска ; Предг. и прил. Николай Аревов. – В. Търново : Слово, 1992. – 103 с. – (Малка ученическа библиотека)

[Св. о.] Паисий Хилендарски. История славянобългарска 1762 : Зографска чернова. – София : Наука и изкуство, 1989. – 124 с. : с факс.

Книгата е в обща папка с Паисиевия ръкопис на История славянобългарска / Божидар Райков.

12. Въведено от един от основоположниците на съвременната семиотика (*гр.: semeiotike* – учение за знаците; *сemeion* – знак), основателя на pragmatizma, американския логик Ч. С. Пърс (1839–1914) основно понятие в неговата семиотична теория за характеристиката на знаковите процеси (*англ.: semiosis*) или сигнификацията (значението) и комуникацията, знаците, но и символите – триадата на елементарното знаково отношение: обект – знак – интерпретант (което не може да се сведе по никакъв начин до действието по двойки!).

Ч. С. Пърс обосновава логическата особеност на всеки интерпретант (интерпретатор) – да действа като знак, създавайки нова сигнифицираща връзка. Според него знакът не функционира като знак до момента, до който той не се осмисли като такъв, т.е. – знаците следва да бъдат интерпретирани, за да бъдат знаци.

Дешифрирането на знаците се извършва благодарение на интерпретант – превод, тълкуване, концептуализация на отношението знак – обект (например, определена реакция на човека на възприемания знак; обяснение значението на дадена дума с помощта на други думи и т.н.).

Всеки знак е способен да поражда интерпретант, и този процес е безкраен.

Ч. С. Пърс постулира необходимостта от безкрайност на този процес по следния начин. Ако се предположи хипотетичното съществуване на най-последния, най-сложния, изчерпващ и завършен интерпретант на даден обект, то този интерпретант не може да бъде нищо друго освен самия обект, представен като цяло в нашето съзнание. Но такъв обект, а също и такъв знак (като физически тъждествени един на друг) не са възможни и не съществуват. Следователно процесът на интерпретация е безкраен.

На този постулат е базирана идеята за неограничената семиоза.

В рамките на този подход семиозата е динамичният процес на интерпретацията на знака, единствено възможният начин на неговото функциониране; дейността на знака по производството на своя интерпретант.

Идеята за семиозата изразява самата същност на отношенията между знака и външния свят – обектът

на репрезентация съществува, но той е отдалечен и недосегаем, бидејки като че ли „скрит” в поредица от семиотични медиации. Обаче познанието на самия обект е възможно единствено чрез изследването на породените от него знаци.

Американският философ Ч. У. Морис (1901–1979) определя семиозата като „процес, в който нещо функционира като знак”. Той извежда три измерения на семиозата:

- 1) **семантика** – характеризира отношението на знака към своя обект;
- 2) **синтаксика** – включва отношенията на значите един към друг;
- 3) **прагматика** – изследва отношенията между значите и тези, които ги използват (интерпретаторите).

Очевидно в „третото” (вж по-горе: п. 3) измерение на семиозата на „История славяно-болгарская ...” по

Ч. У. Морис е проекцията на лексикалната морфология на езика на о. Паисий като творец на интерпретанти – съвременниците на текста, дейците на Българското възраждане и адресатите на този текст днес ...

See also: Peirce, Charles S. Writings of Charles S. Peirce : Vol. 2. – A chronological ed.– Bloomington : Indiana Univ. Press, 1857; Morris, Charles. Signs, language and behavior. – New York : Prentice-Hall, 1946.

13. **Еко**, Умберто. Език, власт, сила / Прев. от ит. Стефан Тафров. // Съвременник, 1988, N 3, с. 410.

14. Гр.: thesauros – буке.: съкровище – запис;

1) в **лингвистиката**: речник на езика с пълна смисловна информация;

2) в **информатиката**: пълен систематизиран набор от данни за някаква област на знанието, позволяващ на човека или изчислителната машина да се ориентира в нея.

15. **Андрейчин**, Любомир. Из Историята на нашето езиково строителство. – София, 1986, с. 173–175.

16. **Документи и материали за историята на българския народ**. – София, 1969, с. 162–164.

17. **История** славяно-болгарская, собрана и нареждена Паисиемъ Йеромонахомъ в' лто1762 / Стъкми за печат по първообраза Йордан Иванов. – София, 1914, с. LIV–LXV. – Срв.: бел. 9.

18. **Икономова**, Ж. Йоан Екзарх. // Строители и ревнители на родния език. – София, 1982, с. 48–55.

19. **Чолова**, Ц. Шестодневът на Йоан Екзарх като извор на историята на България. – София, 1978.

20. **Цонев**, Б. История на българския език. Т. 1. – София, 1984, с. 229–257.

21. **Андрейчин**, Л. Паисий Хилендарски. // Строители и ревнители на родния език. – София, 1982, с. 80–88.

22. **Динеков**, П. Евтимий Търновски. // История на българската литература. Т. 1. – София, 1962, с. 286.

23. Вж по-подробно: **Андрейчин**, Л. Из историята на нашето езиково строителство. – София, 1986, с. 173–182.

24. **Мирчев**, К. Историческа граматика на българския език. – София, 1978, с. 15–29.

25. Текстът е предаден по: [Св. о.] **Паисий Хилендарски**. Славяно-българска история : 1762–1962 / Под ред. на Петър Динеков. – София, 1963, с. 32.

ПИСАТЕЛСКИЯТ СЪЮЗ СЕ УВЕЛИЧАВА

На 4 октомври 2011 г. в столичната зала на „София прес” бяха връчени членските карти на новите членове на Съюза на българските писатели, сред които е и доц. д-р Лъчезар Георгиев, главен редактор на научното списание за книгата „Издател”. В тържествена обстановка председателят на Управителния съвет на СБП г-н Николай Петев произнесе слово, в което приветства избраните от цялата страна нови членове на творческия съюз, пожелавайки им здраве и творческо дълголетие. Г-н Христо Ганов, организационен секретар на СБП, също поднесе поздравления на новите членове. Изтъкнато бе, че в новата политика на писателския съюз влиза прием на нови членове по различни секции.

Приемът бе направен в заседание на Управителния съвет на СБП на 16 май 2011 г. и оповестен в бр. 15 от с.г. на в. „Словото днес”. Главният редактор на „Издател” е сред приетите в секция „Проза” на Писателския съюз. От общо 231 кандидати, чийто прием е силно редуциран, новоприетите в секцията са 14 белетристи – шестима от столицата и по един от Варна, Б. Търново, Пловдив, Плевен, Габрово, Карлово, Добрич и Тел Авив (Израел).

Поканен от редакцията на белетристичния отдел, доц. Лъчезар Георгиев гостува на рубриката „Новоприети членове на СБП” с разказа си „Приземяване” в брой 26, 10 ноември 2011 г. (с. 5) на в. „Словото днес”, като към публикацията е поместена анотация и снимка на автора. Разказът е първият от подготвената за печат книга с разкази и новели на писателя „Полет до Малпенска”, която предстои да излезе през май 2012 г. от името на столичното издателство „АН-ДИ”. Белетристичната книга е с италиански сюжети, а действието в отделните творби се развива по време на самолетен полет към международното летище Малпенса, недалеч от Милано, а също на съмия аеропорт, както и в големия италиански град.

С ВЪЗРОЖДЕНСКИ ПАТОС

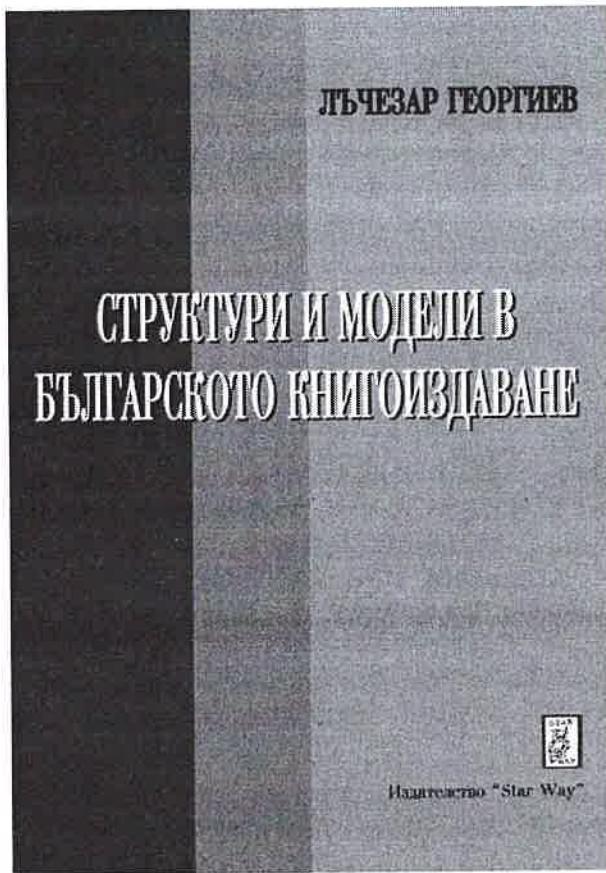
Проф. дфн Милко Петров

Да се анализира и осмисли създаването и развитието на българското книгопечатане от зората на възрожденската книжовност до национализацията през 1947–1948г., е не само професионално, но и много родолюбиво начинание. Раждането на книгопечатането у нас създава нужните предпоставки за развитието на българската книга.

Изследването на доц. д-р Лъчезар Георгиев „Структури и модели в българското книгоиздаване” е второ преработено и допълнено издание, в което се анализират водещите структури и модели на българската издателска и печатарска дейност, върху основата на богат и археографски и библиографски източници. Обстойно се проследява развитието на българското книгопечатане след Освобождението, представят се и главните тенденции в книгоиздаването между двете световни войни. Създаването на такава панорама на книгоиздателското дело в България прави това научно изследване особено ценно. Още повече, днес във времето на интернет и онлайн изданията – вестници, списания, книги, които променят структурата и характера на книгоиздателската дейност не само у нас, но и в целия свят.

Българското книгопечатане в епохата на Възраждането се развива бурно, голям е приносът за родното книгоиздаване на такива известни възрожденски личности като Тодор Хрулев и Николай Павлович. Именно книгите на Тодор Хрулев, по мнение на автора, „оказват за времето си значително въздействие и намират приложение в образователната система на възрожденския българин... Наред с това богатият опит на Тодор Хрулев с чужди печатници обогатява националната книгоиздателска традиция”.

Авторът прави специално проучване на управлението на издателските комуникации от началото на миналия век до тяхната национализация. При това върху основата на богати архивни източници, които предават висока научна стойност на неговото изследване. Тук се открояват два подхода – първият е да се осветли дейността на издателството „Христо Г. Данов”, създадено през 1912 г. за книгоиздаване, печатарство и разпространение на книги и учебни помагала, вторият е разглеждане на създаденото сдружение между издателствата „Христо Г. Данов”, „Казанльшка долина” „Хемус” и „Стоян Атанасов” в периода след 1933 г., въз основа на нови, непубликувани досега документи. Ис-

торията на българското книгопечатане е разгърната върху обстоен архивен материал, на основата на много документални източници, някои от които се публикуват за първи път. Този факт безспорно повишава ценността на това историческо изследване. Така например развитието на издателствата „Хемус“, „Везни“ – Стара Загора и София и „Т.Ф. Чипев“ е проследено върху съвсем нови документални източници.

Особено любопитен е анализът, който се отнася до развитието на пътеписите през Възраждането, с характерната синкетичност на българската литература до Освобождението, която е пъстра палитра от литературни жанрове и подходи – очерк, разказ, фолклорно описание, статия, дописка, прегледи на събития, спомени и др. При смесването на различни текстове и литературни жанрове се появяват нови литературни форми като „пътни бележки“, „пътни писма“, „писма-мемоари“ и др. Това поставя основите на богата и интересна пътеписна традиция в българската литература след Освобождението чак до 1944 г. Доц. Лъчезар Георгиев специално изследва пътеписите на Иван Вазов, които се отличават с блестяща пластичност на словото, с опоетизирани картини на народния живот и герои, с разкази за случаи и събития, основани на приказната традиция и фолклорното начало.

Дейността на издателство „Хемус“ и неговата роля за възхода на някои големи имена в българската литература, също е предмет на специален изследователски интерес. Именно това издателство открива и налага Елин Пелин като писател, и публикува неговите поредици „Съчинения“, „Детска радост“, „Веселушка“ и др. „Хемус“ откупува авторските права върху детската книга на Елин Пелин „Ян Бибиян“, а по-късно откупува правата върху всички негови произведения, в това число – и върху неговите събрани съчинения.

Дейността на издателство „Везни“ – гр. Стара Загора също предизвиква специален интерес. Гео Милев е изследван много повече и по-обстойно като поет и преводач, и по-малко – като издател. Създадената от него библиотека „Везни“ до 1923 г. успява да издаде 13 книги, между които „Хамлет“ на Шекспир в превод на Гео

Милев, „Поетическо изкуство“ на Боало, „Последният Абенсераж“ на Р. Шатобриан, две книги на А. Стрингберг, „Манфред“ на Дж. Байрон, „Душата на Полша“ на Ст. Пшибишевски и др. Този подбор показва, че Гео Милев е притежавал прецизен литературен вкус и модерно отношение към книгоиздаването. Голяма част от книгите, които той издава, са негови преводи от английски, немски и френски езици, което говори, че освен поетична дарба, той има солидна литературна подготовка и възможности като преводач.

Разглеждането на дейността на фамилното издателство „Т. Ф. Чипев“ също заслужава да се отбележи. Именно Тодор Чипев издава, поемайки търговски риск за времето си, първите творби на утвърждаващи се писател Иван Вазов и след това поддържа с него професионално и приятелско сътрудничество. Той издава романа „Под игото“, който има много голям успех, преведен е на няколко езика, за него излизат положителни рецензии в чуждата преса. Издателството „Т. Чипев“ прави и първите каталози след Освобождението, то развива и активна дарителска дейност.

Книгата на доц. Лъчезар Георгиев е научно съчинение, което радва ума и душата. То носи просветление, изважда от пепелта на забравата дейността на издателства и издатели от епохата на Възраждането до 1948 г., публикува малко известни факти от нашата литературна история, припомня за популярни, но позабравени труженници на нивата на българската книга. Книгоиздаването в България, което след Освобождението преживява своята модернизация, създава духовната основа за бързото съзряване на националния дух и характер, за ускореното развитие на образоването и културата, позволяващо нашите литературни постижения да се сравняват с най-добрите европейски образци. Благодарение на големите български издатели – будители, наистина се ражда българската литература, създава се българската книга. Онаци книга, която възвисява българския дух всяко, когато нацията има нужда от нея.

КНИГА ЗА ПРЕМЪЛЧАНИТЕ ДУМИ, БЕЗВРЕМИЕТО И ОЩЕ НЕДОИЗКАЗАНИ СЛОВА

доц. д-р Лъчезар Георгиев

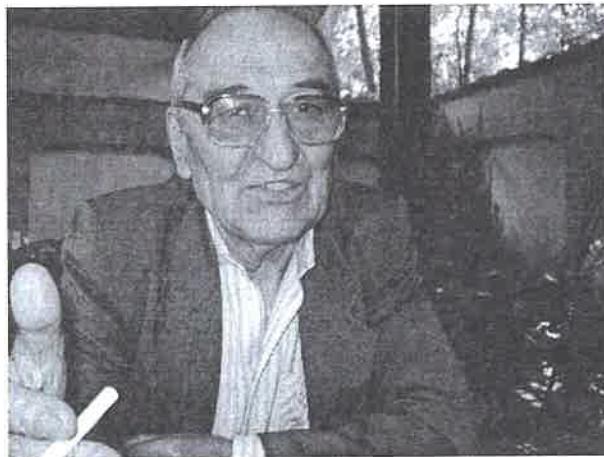
Опитвам се да прозра написаното в тази книга от близо петстотин страници и се хващам, че все нещо ми убягва, все нещо изпускам от нейната магия и от великолепния стил на автора. Защото във втория том от литературната мемоаристика на г-н Христо Ганов, озаглавен с интригуващото „Премълчани думи и похвални слова”¹ има дълбока чувствителност на един наранен от окръжаващата го действителност интелектуалец. Едва ли е случайно подрано и едва ли само с оглед да се следва хронологията на текстовете това, че книгата започва с три, по личното ми убеждение, силни и композиционно търсени есейистични встъпления, които осмислят цялостната философия на изданието. В първото, датирано от 1990 г. и публикувано в литературното сп. „Пламък”, има много точна преценка на преломната епоха: „Очакването, че с падането на един диктатор ще се промени магически и общинствената бездуховност, и политическата демагогия, и социалната несправедливост, и най-вече междуличностните ни човешки отношения, отново е изльгано; ние сме освободени от тоталитарната власт, но не сме свободни.” (с. 5). Още в началото на демократичния преход се ражда и безвремието – мисля, че във второто встъпление „Бележки от безизходност” (есето е писано между 1990–1993) драматизъмът на съвременника е извлечен с особена сила. В изblick на откровение пред читателите Хр. Ганов споделя: „Не съм предал никого, никога не съм злепоставял някого, дори съм имал основание за това, предоволно доказани от собствените му действия” и въпреки спокойната си съвест е разкъсван от противоречията на искрения и честен човек, който е лишен от способността за бързо приспособяване, за безболезнено прощаване с илюзиите. Затова още в това есе прозира творческото намерение на автора да направи опит и да напи-

ше онова, което знае за себе си и за хората, което смята, че познава добре, при това да го напише искрено, „до дъното на самоанализа, до сърцевината на истината, до студения връх на огъня на изповедта” (с. 8). Един подобен подход би могъл да върне читателя към великолепните „Изповеди” на Жан Жак Русо, но и да проследи не едно сполучливо постижение в областта на родната литературна мемоаристика. Добре осмислил традициите, набрал достатъчно житейски опит, в „Премълчани думи и похвални слова” Хр. Ганов се обръща към себе си, но заедно с това прави сполучлива дисекция на онази недалечна литературна действителност, припомняйки за антемосвани писатели, за погубени

¹ Ганов, Христо. Премълчани думи и похвални слова. С., Български писател, 2011. 496 с. с ил.

съдби, за жигосвани поради доблестна гражданска позиция, но и за участниците в репресиите, които яхват гребена на демократичната вълна, изтъкват „несъществуващи заслуги”, бият се в гърдите, правят се на „жертви на тоталитарния режим и на командно-административната система”, на която самите доскоро са били „крепители и узурпатори, и вдъхновители” (с. 10). Пишейки второто си есе в началото на 90-те години на XX век, Хр. Ганов отправя критичен взор назад, преди прехода, в който подобни личности съумяват „да свършат своето: погубени таланти, изкривени духовни ценности, вулгаризиране на литературната история”, но и още недостойни дела, включващи разправа с другомислещите и фаворизиране на конюнктурата. И като своеобразен контрапункт още във второто есе-прелесловие, а и по-нататък на доста места в книгата авторът изтъква примера на свой литературен съмишленник – сценариста, драматурга и поета Христо Ганев, на когото посвещава и великолепното „ECCE HOMO” (с. 168–178). Разказани са драматични епизоди от живота и творчеството на един истински десидент, тъй като в периода 1974–1981 г. самият автор на есето работи в Творческа дирекция, отдел „Филмопроизводство“ на „Българска кинематография“, имайки възможност да общува с най-изявени сценаристи, режисьори, художници, актьори, кинокритици, сред които са безспорно талантливите Христо Ганев и съпругата му Бинка Желязкова. В есето е разказано за спрения от екран филм „Партизани“ по сценарий на Хр. Ганев – първият наш критичен филм за разочарованите идеалисти; за творческата история на филма „Басейнът“ на Хр. Ганев и Б. Желязкова. И тук си струва да цитирам нещо малко познато и твърде показателно за тогавашната атмосфера в писателските среди, поднесено от автора на цитираното есе: „Христо Ганев бе един от петимата членове на Съюза на българските писатели, които не гласуваха телеграмата-протест по повод присъждането на Нобеловата награда на Александър Солженицин за „Архипелаг ГУЛАГ“. Него, партизанинът от „Чавдар“, военният кореспондент през Отечествената война, блестящият сценарист, беше изключен от Партията от някогашния околийски партиен инструктор Тодор Живков. Останал без работа, Христо Ганев въобще не помисли да се обърне към някого за помощ, за никакво „разказание“. Вървеше по своя път със спокойно вдигната глава, както винаги е вървял“ (с. 174). Тряб-

Писателят Христо Ганов в кафенето на СБП – София (юли 2011 г.)

ва да отбележа, че подобни откровения за малко познати, премълчавани или напълно неизвестни факти има и на други места в книгата на г-н Христо Ганов и те са едно от нейните важни предимства и достойнства. Принос за изданието е и това, че са публикувани фотографии на интелектуалци, очевидно от личния архив на автора – сред най-впечатляващите са снимки на Христо Ганев със съпругата му Бинка Желязкова; Димитър Димов, Антон Дончев, Христо Ганев с Валери Петров, Георги Константинов, с Андрей Гуляшки, Христо Ганов и Павел Вежинов, снимки на Хр. Ганов с видни поети като Владимир Башев, Матей Шопкин, Любомир Левчев, с писателя Дончо Цончев; моменти от творчески срещи и чествания и т.н. Всичко това подсила усещането за документалност и автентичност в общата композиция на книгата.

Спокойно и уверено мога да подчертая, че „Премълчани думи и похвални слова“ е едно от най-стойностните неща в литературната ни мемоаристика в най-ново време. Обхванати са широк кръг от поети, белетристи, публицисти, художници, дори колекционери на картини, с които авторът се познава лично; на места интервюто и мемоарното начало се пресичат, а към някои от текстовете се използва и лична кореспонденция. В интервютата с Георги Константинов, Любомир Левчев, Евтим Евтимов и още много съвременни поети, изпълнили с висока интелектуална мисъл книгата, въпросите на анкетирация ги писател Хр. Ганов са добре обмислени, насочващи и от тях личи познаването на цялостното творчество на съответния автор, на неговата житейска и творческа съдба. От друга страна, от текстовете може да се извлече малко позната или

напълно неизвестна информация, при това от първа ръка, която да бъде принос в изследване на съвременните литературни процеси и дори на издателската дейност от най-ново време. Наред с литературните анкети с видни автори присъстват и сведения за не толкова известни, но безспорно талантливи хора на словото и интелекта у нас – такова е интервюто с плевенският поет Иван Дочев, сполучливо озаглавено „За мен поезията е преди всичко морал”; рецензията и интервюто с поета Боян Ангелов. Това идва да докаже, че Христо Ганов има усет за оригиналните дарования, умее да ги открива, умее и да документира паметни мигове с тях. Много ми се иска да припомня великолепно написания мемоар „Мигове с Иван Пейчев” – чудесен мемоарен разказ, обхващащ важни фрагменти от житейската съдба и творчеството на безспорно талантливия и оригинален наш поет. Един от епизодите тук разказва за битието на самия Христо Ганов като лекар в град Ардино и впоследствие като редактор в пловдивското държавно издателство „Христо Г. Данов (в периода 1966–1969). В издателството Хр. Ганов открива една от знаковите книги на Иван Пейчев „Лаконично небе”, предлага я и помага да бъде издадена. Същевременно, разказвайки дори и комични епизоди с волната творческа личност на поета, авторът на спомена откроява значимото, чистото и духовно извънсяващото един от най-даровитите поети на България.

В част от „Премълчани думи и похвални слова” наделява писателят-мемоарист, като редица от текстовете очертават харектара на дадения интелектуалец, опитват да надникнат в най-съкровените кътчета на душата му, да изведат значимото в творчеството и в житейския му път. В този смисъл книгата е и своеобразна христоматия по съвременна литература. Тук могат да се прочетат великолепни текстове за най-добрите ни съвременни поети. Истински вълнуват редовете за поета Владимир Башев, които са и своеобразно откровение за бездуховността и сбъркания демократичен преход в средата на 90-те години на XX век: „Владко, не ми се ще да ти пиша за днешното състояние на живота и литературата ни... Сега българското изкуство съществува трудно, почти невъзможно е да издадеш книга, ако не си платиш, а всички писатели агонизират в мизерия; от четиристотинте книжарници в София останаха около двайсетина и скоро и тях ще ги приватизират (извинявай за термина, вероятно по-точно е – ще ги ликвидират), книж-

ният пазар е буквално потънал в помията на чужди сурогати, които се продават на безумни цени по протоарите и площадите, търговците отдавна влязоха в храма, националната ни литература не се ценят, платени бездарници и юди преиначиха историята на българската литература...” (с. 92). Публицистът-мемоарист и есеист се слива на места с литературния историк – особено ценен е мемоарният разказ „Димитър Димов – писателят на страстите” (с. 50–60), където са поднесени факти и размисли върху творчеството на големия наш писател. Литературно-критическото есе „Опит за докосване до романите на Антон Дончев” също кореспондира с аналитична преоценка на високо стойностни произведения, на бележити творби от родната ни белетристика, очертаващи съвременните аспекти на историческата тема в родната книжовност (с. 299–312). Много творчески патос съдържа и мемоарното есе „Тъга за Веселин Ханчев” (с. 61–66), с проникновение и дълбок размисъл са изпълнени текстовете, посветени на Андрей Германов, Александър Геров, Дамян Дамянов, Валери Петров, Любомир Левчев и други наши съвременни поети, а в интервюто с Доноо Донев „Искам да доставя радост на хората” (с. 466–475) Христо Ганов е в стихията си, защото познава много добре както твореца, така и самия кинематографичен процес и българското анимационно изкуство; приложен е и сполучлив илюстрационен материал.

Казаното до тук не изчерпва многообразието, сложната композиция и приносите на талантливо написаната „Премълчани думи и похвални слова”. Но съм съгласен с изразеното в третото предисловие към книгата, в което Христо Ганов искрено доверява на читателя своя житейски възгled, отстояван достойно през годините: „Зашщото смяtam, че е непочтено, осърбително и недалновидно да се вторачваме в задния двор на душата на Писателя. Винаги пред очите ми е била светлата страна на неговия живот, винаги съм се обръщал към доказания му талант, към защитеното човешко и писателско достойнство, към прекрасната магия на неговите художествени творби, които и сега ми дават сила и са мое упование”. Мисля, че г-н Христо Александров Ганов с безкористната си подкрепа за редица млади и новооткрити писатели в качеството си на административен секретар на Съюза на българските писатели вече е доказал правотата на горните думи, защитил е не само на думи, но и с добри дела достойно изповедния, откровен и искрен тон в новата си книга.

ТРИЕЗИЧЕН АНГЛО-РУСКО-БЪЛГАРСКИ РЕЧНИК ПО БИБЛИОТЕЧНА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ

Стефка Илиева

методист в Народна библиотека "Иван Вазов" – Пловдив

За първи път в България е публикуван триезичен англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност в съавторство с преподавателите от УНИБИТ и проф. Джон В. Ричардсън (САЩ), проф. Едуард Р. Сукиасян (Русия), д-р Ирина Л. Линден (зам. директор на Руската национална библиотека в Санкт Петербург, Русия), магистър-ерудит по библиотекознание Виктор В. Зверевич, дипломиран в Университета "Св. Джон" (Ню Йорк, САЩ). Речникът излиза като трети том на Трудовете на Студентското научно общество при Университета по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ).

Според главния редактор и съставител на изданието проф. д.п.н. Александра Куманова, преподавател в УНИБИТ, речникът си поставя няколко цели: „учебно-педагогическа, теоретико-изследователска; информационно-търсеща; практическа (методическа); справочно-търсеща.”

Речникът е базиран на излезлия от печат през 2005 г. в Русия „Англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност = English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology” (СПб., 2005), но към него са добавени още много нови термини. Справочно-информационната база на новото издание е внушителна. В него са използвати срещащите се на 20 езика многообразни речници, разпространявани от XVIII в. до днес.

Преподавателите и студентите от УНИБИТ включват в учебния процес още от 2005 г. първия англо-русски речник по библиотечна и информационна дейност.

За учебните цели на дисциплините „Инфосфера: Когнитология”, „Методи на научните изследвания”, „Библиографско измерение на знанието” речникът е преведен и на български език. След много консултации с водещи специалисти в България и със създателите му през 2009 г. речникът, по думите на неговия съставител и редактор проф. Александра Куманова в предговора към изданието, е „моделиран във вид за публикация за учебни цели – за издаването на Трудовете на Студентското научно общество (СНО) при УНИБИТ”. В изработването му участват 421 студента от университета.

Триезичният речник включва всички аспекти на библиотечно-информационната сфера (библиотекознание – книгознание – полиграфия – архивистика – документалистика – библиография – библиографознание – информатика – информационни технологии...) на: английски – руски – български; руски – български – английски; български – английски – руски.

Той обхваща 13 000 взаимосвързани понятия (без отчитането в посочената цифра на количеството служебна информация, необходима за организацията на представения триезичен комплекс едновременно на английски, руски и български език). В три езикови вериги (англо-руско-българска; руско-българо-английска; българо-англо-руска) са показани 39 000 комбинации на тези понятия.

Руско-българо-английската и българо-англо-руските версии са съвместен резултат от труда на проф. д.п.н. Александра Куманова, доц. д-р Светла Бойчева и Боряна Николова, в сътрудничество с редколегията на изданието.

Срещащите се имена във въведението на настоящото издание, предхождащо корпусите на трите речника, са представени в единен свод – на кирилица и латиница чрез Именен показалец (с. 128–133).

Понятията на трите езици, във всяка от версийте на речника, са подредени в строг азбучен ред, без да се вземат предвид препинателните знаци. В първата колона от думи, във всяка от версийте, понятията са представени с удебелен шрифт и към всяко е прикрепен индивидуален номер така, както е било подредено понятието в изданието на речника от 2005 г.

Първото понятие, изписано в първата колона на всяка от версийте, е определящо за формулирането на индивидуалния колонтитул на всяка от страниците на речника.

За справочно-информационни цели са създадени три списъка на съкращения, срещани в трите книги на речника – съответно: на английски, руски и български език.

- List of Abbreviations (с. 134–137);
- Список использованных сокращений (с. 138–140);
- Списък на използваните съкращения (с. 141–148).

Добавените нови термини са подредени в единния азбучен ред, като получават допълнение към предходния от общия порядък номер (след изписването на тире и съответната цифра).

Наличието на препратки във всяка от трите версии на речника дава възможност на ползвателите да открият бързо понятията и фразите, които имат съдържателна и смислова връзка с понятието, посочено в първата колона.

Наличието на допълнителни пояснения към някои от понятията, обясняват по-подробно значението им, а когато под понятие, обозначено с един и същи пореден номер се срещат повече от едно значения, тези значения се посочват и номерират в превода на двата езика.

Изданието е снабдено с общо съдържание, в което са включени заглавията на текстовете на български, английски и руски език, както и на трите книги на речника.

Триезичният речник е основополагащ терминологичен речник и служи преди всичко на учебните цели на университета, той е предназначен за студентите, изучаващи библиотечно-информационни дисциплини. Той е ценен справочник както за изследователите на библиотечно-информационната дейност, така и за широк кръг ползватели на библиотеките, информационни специалисти, специалисти от областта на книгознанието, полиграфията, архивистиката, документалистиката, библиографията, информатиката и информационните технологии...

В същността си „Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ е едно терминологично ръководство за библиотечната и информационна дейност, което отразява модерните тенденции в развитието ѝ.

Речникът ще улесни сравнителния анализ между българската библиотечна терминология и библиотечните термини, използвани в англоговорящите страни и Русия. Благодарение на неговото прилагане, се постига съответствие в назоването на библиотечно-информационните обекти и дейности в различните страни по-света. Така речникът ще допринесе за по-глобално разбиране и възприемане на дейността на библиотеките в международен мащаб.

Отлична е новината, че речникът е достъпен за ползване и чрез електронната си публикация – на страницата на УНИБИТ (sno.unibit.bg), пусната в употреба на Деня на народните будители – 1.11.2011 г.

На добър час на комуникациите без езикови и териториални граници!

The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Anglo-rusko-bulgarski rечник по библиотечна и информационна дейност дейност / Състав.: Александра Куманова, Джон В. Ричардсън, Едуард Р. Сукиасян, Виктор В. Зверевич ; Отг. ред.: Стоян Денчев ; Гл. ред.: Александра Куманова ; Ред. колегия: Роберт Бургер, Чарлз Грийбл, Ирина Л. Линден, Патриция Полански, Бредли Шафнер, Яков Леонидович Шрайберг, Николай Василев, Марияна Максимова, Цветанка Найденова, Светла Бойчева, Антон Даскалов, Ружа Симеонова, Татяна Дерменджиева, Диана Ралева, Боряна Николова ; Рец.: Фред Майнхард, Никола Казански, Мария Младенова, Димитър Христозов. – София : За буквите – О писменехъ, 2010 с. – 886 с. : с ил. – Тр. на Студентското научно общество при Унив. по библиотекознание и информ. технол. : Том III. – Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: Унив. по библиотекознание и информ. технологии

НОВИ ИДЕИ

Проф. д-р Георги Василев

Професор д-р Евгени Сачев, който е един от известните специалисти по музеите у нас и преподавател в Университета по библиотекознание и информационни технологии, в края на 2011 г. предлага на читателите новата си книга „Въведение в културономията“*. Както се вижда от самото заглавие, става дума за новаторска концепция, изразена и чрез въвеждането на ново понятие. И така, културономията е определена като „трансдисциплинарна наука, изучаваща закономерностите и процесите, свързани с прихода, разпространението и циркулацията на културните, историческите и природните паметници в обществото, както и с формирането и с развитието на техните системи...“

Няма съмнение, че пред нас е един цялостен труд, в който авторът, за да създаде по-всеобхваща концепция за музеите, за социалната комуникация с тях и за значението им при укрепването на националната идентичност, въвежда своя термин културономия. Той не противоречи на традиционния термин музейология (у нас представен например с труда на Симеон Недков „Музеи и музейология“, 1997) и изразява стремеж тази дейност с всички нейни стари и нови характеристики по-органично да се впише в общата система на културата.

Музейологията се изучава в много европейски и американските университети, такава библиография от 25 000 заглавия е качена от канадски университетски източник в Интернет (http://www.pro.rcip-chin.gc.ca/sommaire-summary/bibliographie_museologique-museology_bibliography-eng.jsp), но със своя труд Евгени Сачев прави заявка за това стъпка напред. Той също добавя своя богата библиография от 1228 заглавия плюс адреси на електронни сайтове, което е съществено достойнство на труда. Трябва да се каже, че и речникът на „Някои културономични и други помощни понятия“ (с. 200–271) е ценен справочник, който ще помогне на професионалистите и на читателите.

Вероятно следваща стъпка напред, която може да направи авторът, е да изследва такова нововъведение в музеите като медиатеката, вече разпространена в Европа и особено в САЩ. Между другото, в Канада също се въвежда терминът културономия, само че там под този термин се подразбира пълната дигитализация на книгите, процес, който е започнал чрез Гугъл.

Заслужава внимание и неговият стремеж да припомни, че днешните български земи са били място, където се е решавала късната съдба на Римската империя и че, по-специално антична Сердика, е била почти христианлизирана. Изобщо неговата теза за ранната христианизация на територията на днешна България би следвало да се развие допълнително с повече доказателства, като се избегнат увлеченията като твърдението за широка скрита христианизация сред прабългарите.

Пред нас е качествен и мащабен труд с много нови идеи, с безспорна приложимост в музейната дейност и нейното развитие в обществото.

* Сачев, Евгени. Въведение в културономията. С., АВ Дизайн груп, 2011. 271 с.

VII СТУДЕНТСКА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ И ИЗЛОЖБА НА УНИБИТ

Форумът принадлежи към ежегодните научни прегледи на научноизследователската и учебно-педагогическа аудиторна и извънаудиторна дейност на УНИБИТ – Ден на Отворените врати на университета и е посветен на: 24 май – Национален празник на българската просвета и култура и на славянската писменост; 135-годишнината от Априлското въстание; 100-годишнината от създаването на Съюза на народните читалища в България.

Студентското научно общество (СНО) на УНИБИТ е инициаторът и двигателят, осъществяващ конференциите, на които студентите докладват своите научни изследвания. През годините водещи са следните теми на поредните Студентски научни конференции:

I (17.10.2005 г.): „Професионална реализация – XXI век” – „Vocational realization – XXI century” (девиз: „Una voce” – „С един глас”) (9 докл.: NN 1-9);

II (19.05.2006 г.): „Информационно разнообразие на света” – „Information diversity of the world” (девиз: „Non vas, sed fax flammans” – „Не съд за знание, а пламтящ факел”) (57 докл.: NN 10-66);

III (18.05.2007 г.): „От информация към знание – „From information to knowledge” (девиз: „E pluribus unum” – „От многото единото”) (139 докл.: NN 67-205);

IV (16.05.2008 г.): „Информация – личност – знание” – „Information – person – knowledge” (девиз: „Aliis inserviendo consumor” – „Служейки на другите, изгарям”) (85 докл.: NN 206-290 – 289-374);

V (22.05.2009 г.): „Информация – ценности – общество” – „Information – values – society” (девиз: „Licht, mehr Licht” – „Светлина, повече светлина”) (86 докл.: NN 375-460);

VI (21.05.2010 г.): „Информация: универсалност и свобода – избор, достъп, прозрачност” – „Information: Universality and freedom – choice, access, transparency” (девиз: „Vitam impendere vero” – „Да посветим живота си на истината”) (76 докл.: NN 461-536);

VII (20.05.2011 г.): „Информацията – фактор, мисия, истина” („The information – factor, mission, truth” (девиз: „Vivat, crescat, floreat” – „Нека да живее, да расте, да процъфтява”) (73 докл.: NN 537-609).

Представените от студентите научни разработки преминават експертизата на видни изследователи от водещите институции на информатизацията у нас, сред които – наред с преподавателите на УНИБИТ – са и специалистите от Националната библиотека „Св. св.

Кирил и Методий” и Българската академия на науките. Оценяването се осъществява по комплекс от критерии: интердисциплинарни изследвания; актуални теми на съвремието; историко-културни проучвания; изследване на традиционно и електронно публикувани издания.

Студентските научни конференции на УНИБИТ са израз на гражданска и творческа кауза за формирането на информационната среда в България като част от общия цивилизационен информационно-коммуникативен прецес. Те са проява и на разбирането за неуморно, всеотдайно и постоянно съдействие за изграждането на такова пространство, което е принципно функциониращо без посредници в осъществявани индивидуални информационно-коммуникативни актове.

Информационните специалисти – библиотекари, библиографи, книgovеди, архивисти, историографи, информационни технолози, информационни брокери, читалищни дейци, музеини и справочно-информационни работници, педагоги и студенти, – които са АРХИТЕКТИ НА ИНФОСФЕРАТА, имат изключителната, уникалната роля да бъдат пазители, разпространители, медиатори и творци на социалната информация. Основна системообразуваща съставка на медийно-коммуникационната среда е именно библиотечно-информационната социокултурна сфера. Тази комплексна сфера обхваща такива подраздели на универсалното хуманитарно знание като: библиотечно дело, библиография, библиографознание, книгознание, архивистика, читалищно дело, музеология, информатика, информационни технологии, информационна сигурност ...

Форумите на СНО на УНИБИТ имат постоянна структура – три секции: Библиотекознание, библиография, книгознание; Информационни технологии; Културно-историческо наследство. На „Кръгла маса” по проблемите на рецензирането се представят подготовките от студентите рецензии на значими справочно-енциклопедични, монографични, продължаващи се, периодични, научни, универсални, специализирани, първично- и вторичнодокументални и пр. традиционно публикувани и електронни издания. Особено внимание се отделя на изграждането и анализирането с участието на студентите на електронни библиотеки, създадени в университета: *HUMANITARIANA, EVRISTIANA, PSIHOLOGICA, NESTINARIANA*.

Плод на поредните конференции (I-VI) е изданието:

Трудове на Студентското научно общество при Университета по библиотекознание и информационни технологии (до 30.09.2010: СВУБИТ) : Т. I- / Отг. ред. С. Денчев ; Ред. кол. А. Куманова – глав. ред. и др. ; Състав. А. Куманова и др. ; Науч. ред. Н. Казански и др. ; Езикова и граф. ред. Н. Василев. – София : За буквите – О писменехъ, 2008-. – Съдържа: *Tabula gratulatorum* (TG) : Систематиз. хронол.-азб. библиогр. списък на публ. на членовете на Студентското науч. общество на унив. ; Именен показалец ; Показалец на рец. кн. и изследв. институции ; Показалец на електрон. сайтове ; Показалец на ключ. думи (от Т. IV) ; [Анот.] съдърж. на бълг., рус., англ. ез.

Том I. I-III. – 2008. – 612 с. : с ил. ; табл. – TG за 2005–2007 г. (72 загл.)

Том II. I-IV : Избр. публ. – 2008. – 652 с. : с ил. ; табл. – TG за 2005–2008 г. (223 загл.)

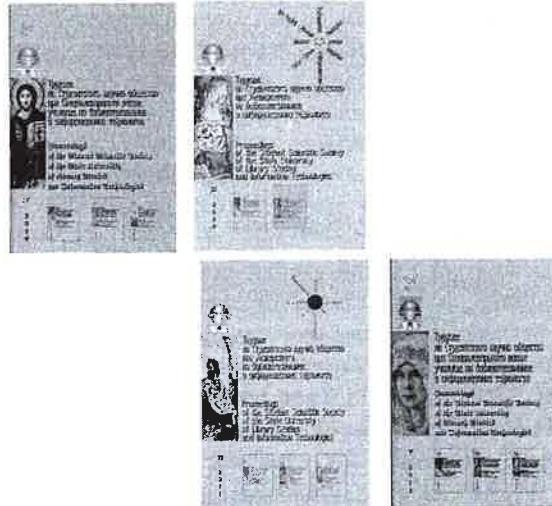
Том III. I-IV : The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-болгаро-английский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-ruski речник по библиотечна и информационна дейност. – 2009 (2010). – 886 с. : с ил., табл.

Том IV. IV. – 2009. – 648 с. : с ил. ; табл. – TG за 2005–2009 г. (319 загл.)

Том V. V. – 2010. – 894 с. : с ил. ; табл. – TG за 2005–2009 г. (419 загл.). – Юбил. изд., посв. на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: УНИБИТ.

Том VI. VI. – 2011. – 668 с. : с ил. ; табл. : с ил.: TG за 2005–2010 г. (507 загл.). + 208 с. : СВОПИС: Свети отец Паисий Хилендарски. История славяноболгарская : Информ. код на бълг. книжовност и лит. – Юбил. изд., посв. на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: УНИБИТ.

Боряна Николова

Списание „Издател“ излиза като творчески и научноизследователски проект на катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ при Стопански факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ръководен от доц. д-р Лъчезар Георгиев.

Проектът се подкрепя от УНИБИТ, под патронажа на неговия ректор проф. д.и.к.н. Стоян Денчев.

Корица на брой 1
на сп. „Издател“,
излязъл през октомври
1994 г.
Основател
Лъчезар Г. Георгиев

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Стопански факултет

Катедра „Библиотекознание и масови комуникации“

Университетско издателство
„Св. св. Кирил и Методий“ – В. Търново, 2011
Печатница „СИРА“ – В. Търново, 2011

Редактор на броя

доц. г-р Лъчезар Георгиев

Формат 60x84/8

Печатни коли 8

ISSN 1310 – 4624

Годишен абонамент или заявка за сп. „Издател“ може да направите на адреса на редакцията:

5000 Велико Търново, ул. „Теодосий Търновски“ № 2, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“
тел.: 062/ 618 295; 63 11 76; E-mail malina_pd@abv.bg

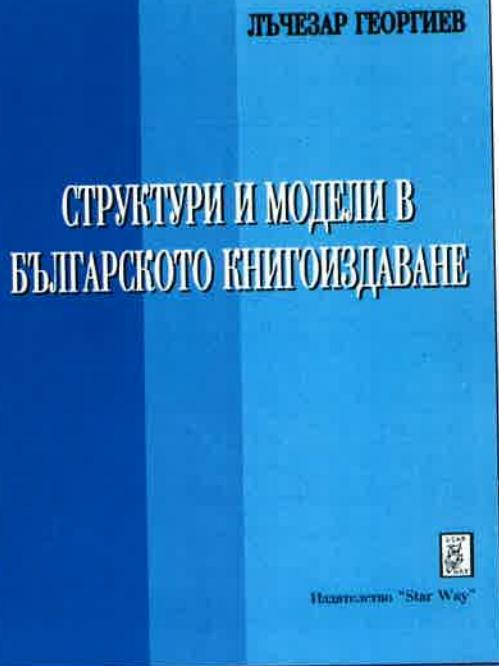
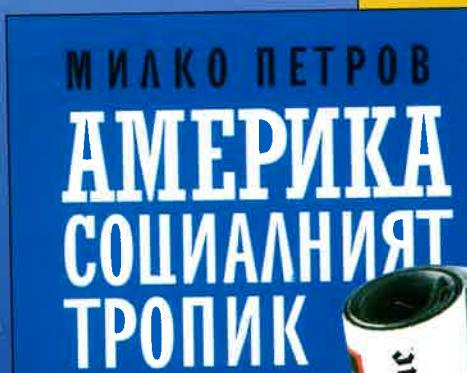
DEAR READER,

You can subscribe to the „Publisher“ magazine for the year 2010 by sending the subscription fee by mail-order to the following address:

5000 Veliko Turnovo, 2 Theodosi Turnovski Str.
„Cyril and Methodius“ University, Prof. Dr. Luchezar Georgiev Georgiev
E-mail: Lu4ezargeorgiev@abv.bg

На лицевата страна на корицата: Поглед към забележителностите на Санкт Петербург
(към рубриката „С ИЗДАТЕЛ ИЗ ЕВРОПА И ПО СВЕТА“).

НОВИ КНИГИ

РАДИО и ТЕЛЕВИЗИОННАТА СРЕДА 2001-2010

Демография, програми,
аудитория, поведение

БИЗНИСНА И НЕДИЧНА РАДИОИМЕДИА И ТЕЛЕВИЗИОННА РЕКЛАМА И ПАЗАР РЕКЛАМА И ПАЗАР НА АМА И ПАЗАР НА БНР АУДИТОРИЯ НА АМР АУДИТОРИЯ МЕДИИНО ПОВЕДЕНИЕ МЕДИИНА РЕГУЛАЦИОНА ЕДА ТЕЛЕВИЗИОННА СРЕДА РАДИОДЕЙНОСТ ЕЛЕ МЕДИИНА СРЕДА МЕДИЕН ПРЕХОД ЕВРОПЕЙСКА АЗИЯ ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЦИФРОВО РАДИО ЦИФРОВА ЗИЯ ДЕМОГРАФСКА КАРТИНА ПЛАНОВИ РАЙОНИ РАДИОДЕЙНОСТ

